

Jalostuksen tavoiteohjelma 2021-2025-2026

Lhasa apso

Hyväksytty Lhasa apso ry:n vuosikokouksessa 01.02.2020
Hyväksytty Suomen Kääpiökoirat ry:n vuosikokouksessa 04.03.2020
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 24.06.2020
SKL jatkanut ohjelman voimassa oloa 31.12.2026 asti

Sisällys

1. YHTEENVETO	4
2. RODUN TAUSTA	6
2.1. Alkuperä ja käyttötarkoitus	6
2.2. Lhasa apson kehitys nykyiseen muotoonsa	7
2.3. Sukulaisrodut, joiden kanssa lhasa apsoilla on yhteinen kehityshistoria	9
2.4. Eri linjat	9
2.5. Ensimmäiset lhasa apso Suomessa, koiramäärän kehitys	10
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	12
3.1. Nykyinen yhdistys	12
3.2. Rotua harrastavan yhdistyksen tai järjestön jäsenmäärä ja sen kehitys	13
3.3. Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät	14
4. RODUN NYKYTILANNE	15
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	15
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	16
4.1.2 Jalostuspohja	21
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	26
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	27
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	28
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	28
4.2.2 Jakautuminen näyttely- ja käyttölinjoihin	28
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	28
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	28
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	32
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	34
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta	35
4.3. Terveys ja lisääntyminen	35
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	35
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	35
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt vuosina 2000-2019	45
4.3.4 Lisääntyminen	46
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	47
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	47
4.4. Ulkomuoto	48
4.4.1 Rotumääritelmä	48

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset.....	49
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus.....	51
4.4.4 Yhteenvedo rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista.....	51
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	53
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso.....	53
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	57
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	58
6.1 Jalostuksen tavoitteet	58
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	59
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet.....	61
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	62
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	63
8. LIITTEET	69

1. YHTEENVETO

Jalostuksen tavoiteohjelman yhteenveto on rodun jalostuksen ”punainen lanka”. Se sisältää rodun tärkeimmät jalostustavoitteet sekä keinot niiden saavuttamiseksi.

Rodun käyttötarkoitus

Lhasa apson rotumääritelmässä rodun käyttötarkoitus on määritetty sanalla ”kääpiökoira”. Lhasa apso kuuluu FCI:n roturyhmään 9 seurakoirat ja kääpiökoirat, alaryhmään 5 tiibetiläiset rodut.

Keskeisimmät jalostustavoitteet sekä toimenpiteet niiden saavuttamiseksi

Luonne ja käyttäytyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset
Säilytetään lhasa apson luonne iloisena ja itsevarmana. Säilytetään rotu myös valppaana ja vakaana, mutta hieman pidätyväisenä vieraita kohtaan. Lhasa apso ei saa olla vihainen eikä liian arka eikä se saa olla käyttäytymiseltään muutoinkaan epänormaali.	Lhasa apso-rodulle ei ole vahvistettu luonteeseen tai käyttäytymiseen liittyvää PEVISA-ohjelmaa. Jalostukseen ei saa käyttää lhasa apsoa, joka on arka tai vihainen. Jalostukseen käytettävän lhasa apson tulee olla luonteeltaan mahdollisimman lähellä rotumääritelmässä kuvattua ihannetta.

Terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rotumääritelmän mukaisella lhasa apsoilla ei ole erityisiä sairauksille ja hyvinvointiongelmille altistavia anatomisia piirteitä. Vältetään liioiteltujen piirteiden esille tuloa myös tulevaisuudessa.	Lhasa apso-rodulle ei ole vahvistettu terveyteen liittyvää PEVISA-ohjelmaa. Jalostuksessa tulee kiinnittää huomiota napatyran esiintyvyyden vähentämiseen. Jalostukseen käytettäville lhasa apsoille suositellaan tehtäväksi viralliset polvilumpioluoksaatio- ja silmätutkimukset sekä tarpeen mukaan PRA4-geenitesti.

Lisääntyminen	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Rotumääritelmän mukaisella lhasa apsoilla ei ole erityisiä lisääntymisongelmille altistavia piirteitä. Säilytetään tilanne hyvänä tulevaisuudessa.	Lhasa apso-rodulle ei ole vahvistettu lisääntymiseen liittyvää PEVISA-ohjelmaa. Käytetään jalostuksessa yksilöitä, joilla ei ole esiintynyt lisääntymisongelmia.

Rakenteen ja anatomian terveys	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Lhasa apson rotumääritelmä ei sisällä piirteitä, jotka altistaisivat apsoita hyvinvointiin liittyville rakenteellisille tai anatomisille piirteille. Lhasa apson tulee olla yleisvaikutelmaltaan tasapainoinen ja vankka. Säilytetään tilanne hyvänä tulevaisuudessa ilman liioiteltuja piirteitä.	Lhasa apso-rodulle ei ole vahvistettu rakenteen ja anatomian terveyteen liittyvää PEVISA-ohjelmaa. Vältetään liioiteltujen piirteiden esille tuloa. Kiinnitetään huomiota lhasa apson kokoon, turkin laatuun, leukojen leveyteen ja rotumääritelmän mukaiseen hampaistoon. Suositetaan jalostuksessa mahdollisimman tervepolvisia yksilöitä.

Käyttöominaisuudet	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Lhasa apso on seurakoira, jolla on alkuperämaassaan ollut tehtävä myös ympäristön poikkeavuuksista haukkumalla ilmoittavana vahtikoirana.	Lhasa apso-rodulle ei ole vahvistettu käyttöominaisuuksiin liittyvää PEVISA-ohjelmaa. Vaalitaan lhasa apson ominaisuuksia ottamalla huomioon rodun alkuperä.

Jalostuspohja	
Tavoitteet	PEVISA, jalostussuositukset, muut toimenpiteet
Jalostukseen käytettävän lhasa apson tulee olla rodun keskitasoa parempi halutuissa ominaisuuksissa. Haluttuja ominaisuuksia ovat hyvä terveys ja luonne sekä rotumääritelmän mukaiset fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet ilman liioiteltuja piirteitä. Pidetään lhasa apsojen sukusiitosaste kauttaaltaan maltillisena. Jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon rodun monimuotoisuuden säilyttäminen ja jalostuspohjan laaja käyttö. Yksittäisen lhasa apson elinikäinen jälkeläismäärä saisi olla enintään noin 14 pentua.	Lhasa apso-rodulle ei ole vahvistettu jalostuspohjaan liittyvää PEVISA-ohjelmaa. Lhasa apson elinikäinen jälkeläismäärä ei saisi ylittää viittä prosenttia rodun populaatiossa yhden sukupolven eli neljän vuoden jaksolla rekisteröidyistä pennuista.

Pentueiden rekisteröintiin vaikuttavat ehdot

Lhasa apsolle ei ole tällä hetkellä syytä määritellä sellaisia rekisteröintiin vaikuttavia erityisiä ehtoja, joita ei ole mainittu Suomen Kennelliitto ry:n yleisessä jalostusstrategiassa tai Kennelliiton muissa jalostukseen liittyvissä ohjeissa.

2. RODUN TAUSTA

2.1. Alkuperä ja käyttötarkoitus

Lhasa apso -rotu on lähtöisin Tiibetistä, jonka 3 000-5 000 metriä merenpinnan yläpuolella sijaitseva ylänkö on maailman suurin vuoristoalue. Tuota ylänköaluetta kutsutaan joskus ”maailman katoksi”. Ylängön ilmasto on ankara alueen korkeuden ja kuivuuden vuoksi. Suurin osa Tiibetin maastosta on karua eikä sovi asutukseen. Keski- ja pohjoisosissa on laajoja aavikkoaroja, aavikoita ja vuoristokasvillisuutta. Maakunnan väestö onkin keskittynyt hieman tasaisempaan eteläosaan, jonne monsuunisateet kesäisin yltävät. Muutoin Tiibetin ilmasto on kuivaa ylänköilmastoa.

Tiibetillä on pitkä historia, ja se on ollut vuoroin itsenäinen ja vuoroin valloitettu. Kiina miehitti Tiibetin 1950-luvun alussa, minkä jälkeen Keski-Tiibetistä tuli Tiibetin autonominen alue ja yksi Kiinan 27 maakunnasta. Buddhalaisuudella ja dalai lamalla on keskeinen rooli tiibetiläisten identiteetissä. Miehityksen seurauksena buddhalainen koulutusjärjestelmä korvattiin maallisella, karjatalous sosialisointiin ja yksityisomaisuus takavarikoitiin. Kulttuurivallankumouksen aikana Tiibetissä hävitettiin paljon perinteistä kulttuuria: buddhalaista taidetta ja esineistöä sekä suuri osa luostareista tuhottiin. Kulttuurivallankumous ja sitä edeltänyt uskonnonvastainen kampanja vaikuttivat suuresti tiibetiläiseen yhteiskuntaan, ja tiibetiläinen kulttuuri säilyi toimintakykyisenä vain Tiibetin ulkopuolella. Kiinan uudistuspolitiikan myötä vuoden 1978 jälkeen osa uskonnollisista vapauksista palautettiin Tiibetiin ja hallintoa liberalisoitiin.

Lhasa apsoista löytyy merkintöjä niin vanhoista kertomuksista, että voimme olettaa sen juurien juontavan kauas aikaan ennen ajanlaskumme alkua, jopa vuoteen 800 saakka. Ensimmäiset kirjalliset merkinnät ovat kuitenkin ajoitettavissa vuoteen 639 jälkeen ajanlaskumme alun. Tuolloin buddhalaisuus oli leviämässä Tiibetiin Intiasta. Buddhalaisuuteen liittyvät mytologiset leijonat ovat olleet suuressa roolissa lhasa apsojen varhaisesta historiasta kertovissa tarinoissa. Erään uskomuksen mukaan oppineisuuden jumala matkusti eri puolilla maailmaa yksinkertaisen munkin muodossa pienen koiran kanssa. Tuo koira saattoi muuttua leijonaksi, jonka selässä Buddha saattoi ratsastaa. Toisessa uskomuksessa lhasa apso on yhdistetty mytologiseen lumileijonaan, joka oli niin voimakas, että sen karjuessa seitsemän lohikäärmettä putosi taivaalta.

Tiibetissä lhasa apsoja käytettiin vahtikoirina luostareissa, joissa ne haukunnallaan antoivat munkeille hälytyksen vierailijoista tai tunkeilijoista, jotka olivat onnistuneet ohittamaan ulkona vartioimassa olleet suuret tiibetin mastiffit. Lhasa apsoja oli myös ihmisten kodeissa, joissa niiden tehtävänä oli toimia sisätilojen tarkkakuuloisina ja valppaina vahteina ja omistajansa suuresti arvostamina seuralaisina. Tiibetiläisessä kodissaan tämä pieni koira edusti kaikkia niitä uskomuksia, mitkä Tiibetin uskonnollisessa perinteessä liittyivät leijonaan ja tarunhoitoiseen lumileijonaan.

Tiibetiläisten munkkien tiedetään varjelleen tarkasti koiriensa rotupuhtautta. Apsoja ei koskaan myyty, vaan niitä saatettiin antaa lahjoiksi erityisinä suosionosoituksina, koska niiden uskottiin tuottavan onnea ja menestystä. Tämä selittää osaksi sen, miksi lhasa apso levisi niin hitaasti ja verraten myöhään länteen. Tiibetiläisen käsityksen mukaan lhasa apso ei voi elää ilman ihmiskontaktia, ja tämä läheinen suhde ihmiseen on kehittänyt sen luonteen erityispiirteet.

Erään legendan mukaan buddhalaisen munkin kuollessa hän syntyi karman lain mukaisesti uudelleen lhasa apsona, ellei munkki elämänsä aikana ehtinyt saavuttaa valaistumista eli nirvanaa.

Apso-sana tarkoittaa pitkäkarvaista tai vuohenkaltaista. Tiibetiläinen vuohi on kotoista vuohtamme pienempi ja pitkävillaisempi. Sanan on katsottu viitattavan apson turkin laatuun. Sana lhasa on liitetty nimeen myöhemmin, koska oletettiin Lhasan alueen pienten kullankäristen ja pitkäkarvaisten apsojen olleen eniten arvossa pidettyjä tiibetiläisten keskuudessa. Tosiasiassa vuoristoinen ympäristö saneli

kokonaisvaltaisesti koiran olemuksen sellaiseksi, että sillä oli sään kestävä turkki, keuhkojen kapasiteetille sopiva rungon muoto, hyvät selviytymistaidot ja olosuhteiden vaatima kestävyys. Nämä piirteet olivat olennaisia, kun taas koiran väri, koiran koko ja pään muoto vaihtelivat eri kaupunkien ja laaksojen välillä. Ensimmäiset Tiibetissä vierailleet koiraharrastajat kiinnittivät huomiota koirien välisiin eroihin, mutta tiibetiläisille näillä eroilla ei ollut merkitystä. Tiibetiläiset itse pitivät kaikkia pieniä, pitkäkarvaisia koiria samanlaisina ja kutsuivat niitä nimellä apso seng kyi tai apso seng kye, ”pitkäkarvainen vartioiva leijonakoira”.

Lhasa apso on aina elänyt ihmisten keskuudessa ja olleet ihanteellisia seurakoiria. Lhasa apso on älykäs, pitkäikäinen, terve ja itsevarma koira. Esi-isiltä peritty vartiointivaisto on tallella ja vieraita ihmisiä kohtaan ne ovat edelleen varautuneita. Apson lähes ihmismäisestä katseesta voi nähdä vanhan itämaisen viisauden ja sen avulla kulkea historiassa taaksepäin rodun alkulähteille Tiibetiin asti.

Lhasa apsoa pidetään yhtenä vanhimmistä tunnetuista koiraroduista. Erään tutkimuksen mukaan lhasa apsoa pidetään myös yhtenä niistä rodusta, jotka ovat lähinnä entisaikaista sutta. Muita vastaavia rotuja ovat akita, shiba inu, shar-pei, chow chow, basenji, alaskanmalamuutti, siperianhusky, saluki, afgaaninvinttikkoira, kiinanpalatsikoira, shih tzu ja samojedinkoira.

2.2. Lhasa apson kehitys nykyiseen muotoonsa

Lhasa apso on yksi monista länsimaihin tuoduista itämaisista koiraroduista. Joidenkin tietojen mukaan ensimmäiset apso olisi tuotu Iso-Britanniaan jo 1850-luvulla. Alkuvuosina nykyisin lhasa apsoina ja tiibetinterriereinä tunnettujen rotujen välillä oli paljon epäselvyyttä. 1900-luvun alussa mainitut rodut katsottiin yhdeksi roduksi, josta käytettiin nimitystä Tiibetin, Bhutanin, Bhuteerin tai Lhasan terrieri. Tästä huolimatta rodussa oli kaksi selvästi toisistaan kooltaan ja turkiltaan eroavaa tyyppiä. Ensimmäinen rotumääritelmä tai kuvaus lhasa apsoista julkaistiin Iso-Britanniassa vuonna 1901. Kuvauksen oli kirjoittanut Sir Lionel Jacob, ja rotu mainittiin lhasan terrierin nimellä. Sir Lionel Jacobin kuvaus lhasa apsoista on liitteenä 3 d. Vuonna 1908 rotu sai oikeuden kilpailla koiranäyttelyissä Iso-Britanniassa koiran koon mukaan jaetuissa luokissa. Kiinnostus rotuun levisi kuitenkin enemmän vasta 1920-30-lukujen vaihteessa, kun rouva Bailey ja tohtori Greig toivat useita koiria Tiibetistä ja sen rajanaapurimaista. Toinen maailmansota keskeytti lhasa apsojen kasvatuksen Iso-Britanniassa ja muualla Euroopassa. Nykyisin Iso-Britanniassa on voimassa lhasa apsoa koskeva rotumääritelmä, joka on päivitetty vuonna 2009.

Kolmastoista dalai lama lahjoitti ensimmäiset lhasa apso 1930-luvulla amerikkalaiselle matkaajalle C. Suydan Cuttingille. Näiden koirien avulla Cutting loi Hamiltonin kennelin. Vuonna 1935 The American Kennel Club -järjestö hyväksyi lhasa apso-rodun virallisesti terrieriryhmään. Vuonna 1937 Cutting palasi vaimoineen uudelleen Lhasaan, josta he toivat mukanaan vielä muutaman lhasa apson.

Kiinan vallattua Tiibetin vuonna 1959 tiibetiläistä kulttuuria ja historiaa on pyritty systemaattisesti häivyttämään. Lhasa apso olivat kiinteä osa tiibetiläistä elämänmuotoa ennen Kiinan tekemää vallankaappausta ja vielä sen jälkeenkin. Lhasa apsoja eli Lhasan kaduilla puolivilleinä ilman varsinaista omistajaa niin, että paikalliset asukkaat ruokkivat niitä. Vuonna 2002 kiinalaiset alkoivat tappaa näitä koiria ja vaatia lemmikkikoirien rekisteröintiä. Koska alueen väestön tulotaso oli enimmäkseen köyhyystason alapuolella, ei monellakaan ollut varaa rekisteröidä koiria nimiinsä. Poliittisesta tilanteesta johtuen on epätodennäköistä, että lhasa apso pystyvät säilymään hengissä alkuperäisessä kotimaassaan Tiibetissä.

Yhdysvalloissa lhasa apso saavuttivat vähitellen suuren suosion. Lhasa apso-rodun kehitys Yhdysvalloissa jatkui niin, että kun vuonna 1971 rekisteröitiin hieman alle 10 000 apsoa vuodessa, jo vuonna 1972 apsoja rekisteröitiin yli 12 000. Vuonna 1976 rekisteröintejä oli yli 21 000 ja vuonna 1987

yli 31 000. Rodun suosio lähti kuitenkin vähitellen laskuun ja vuonna 1993 puolestaan alitettiin 20 000 rekisteröinnin määrä ja vuonna 1996 alitettiin 10 000 rekisteröinnin määrä. Vuosina 2008 ja 2009 Yhdysvalloissa rekisteröitiin enää noin 2 000 lhasa apsoa vuodessa.

Iso-Britanniassa, joka on lhasa apso -rodun vastuumaa, lhasa apson rekisteröintimäärät ovat olleet pienempiä kuin Yhdysvalloissa. Vuonna 1980 Iso-Britanniassa syntyi lhasa apso -pentuja 252 ja kymmenen vuotta myöhemmin hieman alle 3 000. Vuonna 2000 apsopentuja syntyi hieman yli 3 000 ja 4 750 vuonna 2010. Vuoden 2010 jälkeen rekisteröintien määrät ovat pienentyneet.

Lhasa apsojen pitkän aikavälin rekisteröintimääriä Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa on kuvattu liitteessä 4 olevassa taulukossa.

Ensimmäiset lhasa apso tulivat Ruotsiin vuonna 1965 ja vuonna 1966 Tanskaan ja Suomeen. Norjaan ensimmäiset lhasa apso tulivat 1970-luvun alussa. Samoihin aikoihin lhasa apsoja tuli muuallekin Eurooppaan.

Uusimmat käytettävissä olevat tiedot lhasa apsojen rekisteröinneistä Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa löytyvät kohdasta 4.1.3

Samaan aikaan 1980-luvulla, kun lhasa apsojen suosio Yhdysvalloissa oli suurimmillaan, alkoi Euroopassa ja Yhdysvalloissakin herätä huolta siitä, oliko lhasa apsojen kehitys etääntymässä rodun alkuperäisestä tyyppistä. Heräsi kysymys, mihin oli kadonnut koruton pieni koira ”maailman katolta”. Rodun ongelmina tuotiin esille muun muassa rodun muuttunut luonne, villamainen tai silkkinen karvanlaatu sekä huomattavasti rotumääritelmässä mainittua kokoa suurempi koko.

Ongelmien poistamiseksi Saksassa aloitettiin Traschi Deleg kennelissä vuonna 1995 kahdeksan vuotta kestänyt ohjelma, jossa yhdistettiin tiibetiläisiä sukulinjoja parhaisiin yhdysvaltalaisiin sukulinjoihin. Ohjelmasta käytettiin nimitystä ”Tibetan Line” ja siitä vastasi Internationaler Klub für Tibetische Hunderassen e.V. KTR. Ohjelma oli Saksan kennelliiton Verband für das Deutsche Hundewesen VDH:n ja Kansainvälisen Koiranjalostusliiton FCI:n hyväksymä. Ohjelma päättyi vuonna 2003 ja sitä pidettiin onnistuneena. Ohjelmaa arvioineen kansainvälisen näyttelytuomarin André Cunyn mukaan ohjelma tuotti alkuperäisen tyyppisiä ja oikean kokoisia lhasa apsoja, joilla oli kaunis pää ja ilme, hyvä suu ja rakenne sekä oikeanlainen turkin laatu.

Yhdysvalloissa on perustettu Gompa Lhasa Apso Preservation Program -niminen ohjelma, jonka tarkoituksena on säilyttää se koirarotu, joka alun perin oli Tiibetissä. Ohjelman nimessä oleva sana gompa tarkoittaa tiibetiläisen luostarin osaa, jota käytettiin meditoimiseen. Ohjelmaan kuuluvat koirat ovat lähtöisin Drepung -nimisestä luostarista Tiibetistä. Koiria pidetään erityisinä siksi, että luostarien munkit jalostivat niitä eikä niitä risteytetty luostarin ulkopuolella asuneiden koirien kanssa. Koirat ovat suhteellisen pienikokoisia, mutta pystyvät juoksemaan lujaa. Ne ovat varautuneita, mutta uskollisia isännilleen. American Kennel Club on vuonna 2011 rekisteröinyt 17 Gompa Lhasa Apso – ohjelmaan kuuluvaa koiraa omaan viralliseen rekisteriinsä.

Lhasa apsolle on ainakin neljä voimassa olevaa rotumääritelmää, Yhdysvalloissa hyväksytty (liite 3a), Iso-Britanniassa hyväksytty (liite 3b), Kanadassa hyväksytty (liite 3c) ja Kansainvälisen koiranjalostusliiton FCI:n hyväksymä (ks. kohta 4.4.1). Kaikki nämä rotumääritelmät pyrkivät kuvaamaan lhasa apson ominaispiirteitä mahdollisimman tarkasti, mutta niissä on eroja sanamuodoissa ja painotuksissa. Suomessa käytössä olevan FCI:n vuonna 2011 hyväksymän rotumääritelmän on Suomen Kennelliitto ry hyväksynyt vuonna 2012.

Edellä esille tuoduista erilaisista rotumääritelmistä ja näkökulmista huolimatta lhasa apso on Suomessa vakiintunut sellaiseksi, että se pääpiirteissään vastaa Suomessa voimassa olevan rotumääritelmän eri tulkintoja.

2.3. Sukulaisrodut, joiden kanssa lhasa apsoilla on yhteinen kehityshistoria

Lhasa apson alkuperään liittyvät läheisesti tiibetinspanieli ja tiibetinterrieri. Tiibetiläiset ovat itse kutsuneet lhasa apsoa nimellä apso seng kyi tai apso seng kye, mikä tarkoittaa pitkäkarvaista vartioivaa leijonakoira. Tiibetinspanielista on käytetty nimeä jamtse apso, mikä puolestaan tarkoittaa kerittyä koira. Vaikka lhasa apson rotupuhtaudesta on varhaisina aikoina pidetty hyvää huolta, on epäilemättä ollut tilanteissa, joissa lhasa apso on risteytynyt jonkin muun pienen tiibetiläisen rodun kuten tiibetinspanielin kanssa. Tämä saattaa olla yksi syy sille, että joskus harvoin apso-pentueeseen saattaa syntyä pentuja, jotka muistuttavat ulkonäöltään tiibetinspanelia.

Tiibetinspanielin tyyppisiä koiria oletetaan olleen Tiibetissä jo 200 vuotta ennen ajanlaskumme alkua. Samoin kuin lhasa apsoja myös tiibetinspanieleita pidettiin kodeissa suojattuina lemmikkeinä ja vahtikoirina. Luostareissa niillä oli tärkeä tehtävä toimia muureilla vartioimassa ympäröivää aluetta ja varoittaa lähestyjistä. Tarunomaisen uskomuksen mukaan tiibetinspanielit olisivat toimineet luostareissa myös rukousmyllyn pyörittäjinä. Näiden tehtävien lisäksi tiibetinspanieleiden ja muiden pienten tiibetiläisten koirien tehtävänä oli toimia usein kylmissä luostareissa munkkien vuoteenlämmittäjinä sekä pitkien uskonnollisten toimitusten aikana lämmittäjinä piiloutumalla munkkien leveisiin hihoihin. Samoin kuin lhasa apsoja myös tiibetinspanieleita pidettiin erittäin arvokkaina, ja niitä annettiin lahjoiksi Kiinaan ja muihin buddhalaisiin maihin sekä myöhemmin myös länsimaalaisille. Voimassa olevan rotumääritelmän mukaan tiibetinspanielit ovat yleisvaikutelmaltaan pieniä, toimeliaita ja valppaita. Ne ovat ominaispiirteiltään iloisia ja itsevarmoja, erittäin älykkäitä ja pidättyväisiä vieraita kohtaan.

Tiibetinterrierejä kasvatettiin Tiibetissä luostareissa kuten lhasa apsoja ja tiibetinspanieleitakin. Tämän rodun uskotaan olevan Tiibetin alkuperäinen Pyhä Koira. Rodun uskottiin omaavan onnea tuottavia kykyjä. Munkit eivät milloinkaan myyneet tiibetinterrierejään, niitä ei edes näytetty muukalaisille, koska niiden silloin pelättiin menettävän salaperäiset ominaisuutensa onnentuojina. Silloin tällöin tiibetinterrierejä kuitenkin lahjoitettiin korkea-arvoisille merkkihenkilöille suurimpina mahdollisina kunnianosoituksina. Myös köyhillä paimentolaisilla oli näitä koiria - ne polveutuivat samoista kantavanhemmistä kuin luostarikoiratkin, mutta olivat edellisiä vankkarakenteisempia ja kookkaampia. Niiden tärkeimpinä tehtävinä oli palvella isäntäväkensä apuna lammaspaimenina, sekä vaeltelevien paimentolaisheimojen turvana ja johdattelijoina vaikeakulkuisilla vuoristopoluilla. Tiibetinterrieri ei olekaan terrieri, vaan paimentava koira. Voimassa olevan rotumääritelmän mukaan tiibetinterrieri on yleisvaikutelmaltaan vankka, keskikokoinen, pitkäkarvainen ja ääriviivoiltaan neliömäinen. Ne ovat luonteeltaan eloisia ja hyväluonteisia. Tiibetinterrieri on uskollinen ja miellyttävä seurakoira. Sitä kuvataan seuralliseksi, valppaaksi, älykkääksi ja rohkeaksi. Se ei kuitenkaan ole terävä eikä tappelunhaluinen. Tiibetinterrieri on pidättyväinen vieraita kohtaan.

2.4. Eri linjat

Lhasa apso ei ole jakautunut eri linjoihin karvan laadun, koiran koon, käyttötarkoituksen tai muun vastaavan ominaisuuden perusteella.

2.5. Ensimmäiset lhasa apso Suomessa, koiramäärän kehitys

Suomeen tuotiin ensimmäiset lhasa apso vuonna 1966 Iso-Britanniasta Torsti Leskisen Mayn kenneliin. Tuolloin Suomeen tuotiin yksi uros- ja yksi narttuapso. Vuonna 1967 Suomeen tuotiin kaikkiaan neljä lhasa apsoa. Torsti Leskinen ja Anna-Liisa Paasio (kennel Millan) toivat Suomeen tuolloin Iso-Britanniasta kaksi apsonarttua (Verles Ka-U ja Selala of Kimbers) ja Anna-Liisa Uski (kennel Riittarin) myös apsonartun (Hardacre Lymbarto Ihakyi) Iso-Britanniasta. Lisäksi Anna-Liisa Paasio toi samana vuonna Ruotsista yhden uroksen (Krysants Dhyami). Vuonna 1970 Anna-Liisa Paasio tuotti Ruotsista Krysants Ting Lama -nimisen apsouroksen ja Iso-Britanniasta Cotsvale Yitry -nimisen apsouroksen. Näistä koirista on lähtenyt kehittymään Suomen apsokanta.

Edellä mainituista apsouroksista Krysants Dhyamilla on ollut vuosina 1968-73 kaikkiaan 28 jälkeläistä yhteensä 15 pentueessa. Krysants Ting Lamalla on ollut vuosina 1971-77 kaikkiaan 50 jälkeläistä 24 pentueessa. Cotsvale Yitrylla puolestaan on ollut vuosina 1970-73 kaikkiaan 42 jälkeläistä 18 pentueessa.

Edellä mainituista apsonartuista Verles Ka-Ulla on ollut vuosina 1968-77 kaikkiaan 7 pentuetta, joissa on ollut yhteensä 20 pentua. Selala of Kimbersillä on ollut vuosina 1968-74 kaikkiaan 6 pentuetta, joissa on ollut yhteensä 13 pentua. Hardacre Lymbarto Ihakyillä on ollut vuosina 1967-73 kaikkiaan 4 pentuetta, joissa on ollut yhteensä 12 pentua.

Suomessa rekisteröitiin 20 vuoden mittaisena ajanjaksona vuoteen 1987 mennessä yhteensä 2 321 lhasa apsoa. Rekisteröintien suuri vuosi oli 1984, jolloin rekisteröitiin kaikkiaan 219 lhasa apsoa. Esimerkiksi vuonna 1985 rekisteröitiin kaikkiaan 163 pentua ja yksi tuontikoira Norjasta.

Rekisteröintimäärät vuosilta 1988-1997 löytyvät alla olevassa taulukossa. Myöhemmät rekisteröinnit on esitetty luvussa 4 taulukossa 2a-b.

Taulukko 1. Rekisteröinnit vuosina 1988-1997

	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	1990	1989	1988
Pennut (kotimaiset)	77	84	80	124	158	192	190	140	186	232
Tuonnit	9		3	4	5	10	7	8	9	6
Rekisteröinnit yht.	86	84	83	128	163	202	197	148	195	238
Pentueet	20	27	23	33	38	50	48	38	44	53
Pentuekoko	3,8	3,1	3,5	3,8	4,2	3,8	4,0	3,7	4,2	4,4
Kasvattajat	11	20	20	20	22	35	33	19	25	24

(Taulukon tiedot Suomen Kennelliitto ry:n jalostustietojärjestelmästä 6/2019)

Vuoden 1988 rekisteröintien kokonaismäärä 238 lhasa apsoa on ollut tiedossa olevien rekisteröintien suurin. Tuolloin on rekisteröity 232 pentua ja kuusi tuontikoira. Seuraavan kerran rekisteröinnit ovat ylittäneet 200 rekisteröinnin määrän vuonna 1992, jolloin pentuja on rekisteröity 192 ja tuontikoiria 10 eli yhteensä 202 lhasa apsoa. Lähes 200 lhasa apsoa on rekisteröity vuonna 1989 (195) ja vuonna 1991 (197). Yli sata lhasa apsoa on rekisteröity vuosina 1990 (148), 1993 (163), 1994 (128). Lhasa apso on rekisteröintien perusteella pysynyt rotujen suosituimmuusjärjestyksessä noin sijalla 122 viimeisten parin vuosikymmenen ajan.

Vuoden 1996 jälkeen lhasa apso -rodun kasvattajien määrä on vähentynyt huomattavasti. Kuitenkin voidaan todeta, että viimeisen 20 vuoden aikana lhasa apsoja on syntynyt kaikkiaan 48 kennelnimelle.

Seuraavana olevassa taulukossa on mainittuna ne kennelit, joihin on syntynyt vähintään 13 lhasa apso-pentuetta siten, että viimeisin on syntynyt vuonna 2000 tai sen jälkeen. Taulukossa viimeisin huomioon otettu tilastointiajankohta on 8/2019. Luettelo on laadittu pentueiden määrän mukaisessa järjestyksessä suurimmasta pentuemäärästä pienempään.

Taulukko 2. Suurimmat kennelit ja pentueet vuosina 2000-2019

<u>Kennel</u>	<u>Pentueet</u>	<u>Pennut</u>	<u>Ens. pentue</u>	<u>Viim. pentue</u>	<u>Emän keskim. jalostusikä</u>	<u>Pentueita keskim. vuodessa</u>	<u>FIN MVA</u>
MILLAN	243	954	1970	2001	4 v 9 kk	7,6	51
CHIC CHOIX	144	553	1989	2019	3 v 7 kk	4,6	159
MAARIKAN	38	170	1988	2008	3 v 5 kk	1,8	7
PIKKU PISKIN	33	155	1991	2004	4 v 2 kk	2,4	
SOLEYDAN	23	95	1992	2013	3 v 2 kk	1,0	11
YARMILAN	22	97	2006	2019	3 v 10 kk	1,6	8
TAIVASKATSEEN	20	98	2003	2019	3 v 10 kk	1,2	14
NICE CHOICE	16	73	1996	2016	4 v 1 kk	0,8	23
DIAMELLA	14	64	2004	2018	3 v 5 kk	0,9	26
BENEFIC	13	50	1997	2013	5 v 1 kk	0,8	18
RAJALINJAN	13	45	1973	2001	3 v 11 kk	0,4	1

(Taulukon tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Kennelnimet, joille on syntynyt lhasa apso -pentueita vuosina 2017-2019, on lueteltu alla olevassa taulukossa:

Taulukko 3. Kennelit ja pentueet vuosina 2017-2019

<u>Kennel</u>	<u>Pentueet</u>	<u>Pennut</u>	<u>Ens. pentue</u>	<u>Viim. pentue</u>	<u>Emän keskim. jalostusikä</u>	<u>Pentueita keskim. vuodessa</u>	<u>FIN MVA</u>
CHIC CHOIX	144	553	1989	2019	3 v 7 kk	4,6	159
YARMILAN	22	97	2006	2019	3 v 10 kk	1,6	8
TAIVASKATSEEN	20	98	2003	2019	3 v 10 kk	1,2	14
DIAMELLA	14	64	2004	2018	3 v 5 kk	0,9	26

FLY FLY	11	55	2011	2019	4 v	1,2	10
HEART-BREAKER	9	28	2003	2019	3 v 8 kk	0,5	3
MAY-TIN	4	15	2010	2017	4 v 7 kk	0,5	2
COLOMBIAN FRIENDS	2	11	2016	2018	2 v 4 kk	0,7	1
KUUNTÄHTI	1	1	2017	2017	4 v 9 kk	1,0	
LANGPELZ	1	6	2017	2017	3 v 4 kk	1,0	1
MIONEVEN	1	5	2019	2019	5 v 4 kk	1,0	

(Taulukon tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Edellä olevien tietojen perusteella voidaan todeta, että useat kennelit ovat kasvattaneet lhasa apsoja pitkäjänteisesti vuosien, jopa vuosikymmenien ajan. Samaan aikaan mukaan on tullut myös uusia apsokasvattajia, jotka toivottavasti saavat tukevan jalansijan rodun piirissä.

Suomen kennelliitto ry on rekisteröinyt 9/2019 mennessä kaikkiaan 5 115 lhasa apsoa.

YHTEENVETO RODUN TAUSTASTA:

Lhasa apso -koirarotu on ikivanha ja lähtöisin Tiibetistä karuista vuoristo-olosuhteista. Lhasa apsoja käytettiin Tiibetissä vahti- ja seurakoirina luostareissa ja yksityiskodeissa. Lhasa apsoja pidettiin arvokkaina ja niiden uskottiin tuottavan onnea ja menestystä. Lhasa apsoja on tuotu 1900-luvulla ensiksi Iso-Britanniaan ja Yhdysvaltoihin, josta niitä on edelleen tuotu muihin maihin. Suomeen ensimmäiset apso tuotiin vuonna 1966. Lhasa apsoja kasvatetaan Suomessa useassa kennelissä ja pentuja rekisteröidään keskimäärin alle 100 vuosittain.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

3.1. Nykyinen yhdistys

Lhasa apso ry on rotuyhdistys, jota aiemmin kutsuttiin rotua harrastavaksi yhdistykseksi. Yhdistyksen perustava kokous on pidetty ja säännöt hyväksytty Lappeenrannassa 3.2.1980. Oikeusministeriö on hyväksynyt yhdistyksen merkittäväksi yhdistysrekisteriin 31.3.1981. Samana vuonna Lhasa apso ry:stä on tullut Suomen Tiibetiläiset ry:n alajaosto. Vuonna 2002 yhdistys on siirtynyt Suomen Kääpiökoirayhdistys ry:n alaisuuteen.

Lhasa apso ry on Suomen Kennelliitto ry:n ja Suomen Kääpiökoirat ry:n jäsen. Lisäksi yhdistys on kuulunut Kymenläänin kennelpiiri ry:een, josta se on siirtynyt Helsingin seudun kennelpiiri ry:n jäseneksi vuonna 2020.

Sääntöihin on tehty vuosien varrella muutoksia, joiden yhteydessä yhdistyksen kotipaikka on muutettu Lappeenrannasta Helsingiksi. Yhdistyksen toiminta-alue on ollut aina koko Suomi. Sen toiminta- ja tilikausi on kalenterivuosi. Yhdistys on julkaissut Lhasa apso -nimistä jäsenlehteä perustamisestaan lähtien, mutta Suomen Tiibetiläiset ry:n toivomuksesta lehti lakkautettiin vuonna 1982. Lhasa apso-

lehteä alettiin jälleen julkaista jäsenistön toivomuksesta vuodesta 1990 lähtien yhdistyksen täyttäessä kymmenen vuotta.

Lhasa apso ry:n tarkoituksena on sääntöjensä mukaan edistää puhdasrotuisten lhasa apsojen harrastusta ja jalostusta Suomessa. Lisäksi yhdistyksen tarkoituksena on ohjata jäseniään hoitamaan ja kasvattamaan koiransa oikein. Yhdistys pyrkii toteuttamaan tarkoitustaan muun muassa järjestämällä jäsenilleen opastusta ja neuvontaa, koiranäyttelyitä sekä valistus- ja esitelmätilaisuuksia. Yhdistys seuraa rotuun liittyvää kenneltoimintaa ja sen kehitystä sekä Suomessa että ulkomailla.

Yhdistyksen päättävä valtaa käyttävät yhdistyskokoukset, joita ovat vuosikokous ja tarvittaessa ylimääräinen yhdistyskokous. Vuosikokous pidetään kerran vuodessa helmikuussa. Vuosikokous valitsee hallituksen puheenjohtajan sekä hallituksen jäsenet erovuoroisten tilalle.

Hallituksen muodostavat puheenjohtaja ja kuusi varsinaista jäsentä. Puheenjohtaja valitaan toimintavuodeksi kerrallaan ja muut jäsenet kahdeksi vuodeksi siten, että kolme varsinaista jäsentä on vuosittain erovuorossa. Hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan, sihteerin, jäsensihteerin ja rahastonhoitajan. Sihteerit ja rahastonhoitaja voidaan tarvittaessa valita myös hallituksen ulkopuolelta. Hallitus on päätösvaltainen puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja kolmen muun hallituksen jäsenen ollessa läsnä.

Hallitus hoitaa yhdistyksen asioita ja taloutta. Hallitus huolehtii muun muassa yhdistyksen kirjeenvaihdosta ja muista juoksevista asioista, kutsuu jäsenet kokouksiin, valmistelee asiat yhdistyskokouksille ja panee toimeen yhdistyskokousten päätökset.

Hallituksella on oikeus käyttää asiantuntijoita ja se voi tarpeen vaatiessa asettaa avukseen erilaisia toimikuntia. Yhdistyksessä onkin vakiintuneesti toiminut jalostustoimikunta, Lhasa apso -lehden toimituskunta ja pentuvälitys.

3.2. Rotua harrastavan yhdistyksen tai järjestön jäsenmäärä ja sen kehitys

Lhasa apso ry:n jäsenmäärä on ollut perustamisvuottaan seuraavan vuoden eli vuoden 1981 lopussa 188 jäsentä. Vuoden 1982 lopussa jäsenistön määrä oli kasvanut 247 jäseneseen. Alla olevassa taulukossa on lueteltuna yhdistyksen jäsenmäärä vuosina 2006-2019:

Taulukko 4. Yhdistyksen jäsenmäärä

Vuosi	Jäsenet	Vuosi	Jäsenet	Vuosi	Jäsenet
2006	133	2012	131	2018	108
2007	145	2013	136	2019	111
2008	132	2014	130		
2009	128	2015	125		
2010	136	2016	123		
2011	131	2017	122		

(Tiedot Omakoirasta 10/2019)

Yhdistyksen jäsenmäärä on vuosien saatossa pysynyt pitkään suhteellisen vakaana, mutta pienentynyt viime vuosina. Tämä myötäilee muiden Suomen Kääpiökoirat ry:n jäsenyhdistysten jäsenmäärien kehitystä. Kuitenkin on muistettava, että asioihin vaikuttaminen tapahtuu Suomessa ja muuallakin organisoituneen järjestötoiminnan kautta. Tämän vuoksi hyvin toimiva yhdistys on tärkeä toimija lhasa apso -rodun edunvalvonnassa Suomessa.

3.3. Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Lhasa apso ry:n sääntöjen mukaan yhdistyksen hallituksella on oikeus käyttää asiantuntijoita ja se voi tarpeen vaatiessa asettaa avukseen erilaisia toimikuntia. Yhdistyksessä on vakiintuneesti toiminut jalostustoimikunta. Vuonna 1991 vahvistetusta jalostuksen tavoiteohjelmasta ilmenee, että jalostustoimikuntaan on alun perin kuulunut jalostusneuvoja ja kuusi varsinaista jäsentä. Nykyisin jalostustoimikunta koostuu lhasa apso -rotuun perehtyneistä kasvattajista ja yhdistyksen hallituksen jäsenistä. Jalostustoimikunnassa on 3-5 jäsentä.

Yhdistyksen alkuaikoina jalostustoimikunta vastasi ”siitostoinnasta ja pentuvälityksestä”. Koska jalostustoimikunnasta ei ole erikseen säännelty yhdistyksen säännöissä, myöskään sen toimintaa ei ole erikseen säännelty. Jalostustoimikunnan kokoontumisista tai muusta toiminnasta ei ole kertynyt dokumentoitua aineistoa, joten toiminnasta ei voida antaa kuvausta. Käytännössä jalostustoimikunta on kuitenkin toiminut niin, että kasvattajat ja kasvatuksesta kiinnostuneet ovat olleet yhteydessä jalostustoimikunnan yksittäisiin jäseniin omien tarpeidensa mukaisesti.

Muun ohjeistuksen puuttuessa yhdistyksen jalostustoimikunnan tulee noudattaa toiminnassaan soveltuvin osin Suomen Kennelliitto ry:n rotujärjestöjen, rotua harrastavien yhdistyksien ja rotuyhdistysten jalostustoimikunnille hyväksytyjä ohjeita, jotka ovat olleet voimassa vuoden 2014 alusta lähtien.

Edellä mainittujen Kennelliiton ohjeiden mukaan jalostustoimikunta toimii kunkin rodun rotujärjestön puolueettomana jalostusta ohjaavana yksikkönä. Jalostustoimikunnan tulee olla tiedoiltaan riittävän laaja, jotta se pystyy neuvomaan ja ottamaan kantaa koirissa ja omassa rodussa esiintyviin perinnöllisiin vikoihin ja sairauksiin sekä tunnettuihin jalostuksessa huomioitaviin ominaisuuksiin ja niiden vaikutuksiin. Jalostustoimikunnalla tulee olla riittävät tiedot rodusta ja jalostuksen pääperiaatteista sekä kokemusta kasvattamisesta. Toimikunnan tulee tuntee rodun historia ja käyttötarkoitus. On suositeltavaa, että ainakin yksi toimikunnan jäsen on Kennelliiton jalostusneuvojakurssin käynyt. Jalostustoimikunta voi käyttää apunaan myös ulkopuolisia asiantuntijoita, kuten rodun ulkomuototuomareita.

Lhasa apso ry:n jalostustoimikunnan tulee noudattaa neuvoissaan, ohjeissaan ja toimitissaan voimassa olevaa eläinsuojelulakia ja eläinsuojeluasetusta, Euroopan Neuvoston lemmikkieläinten jalostusta koskevaa päätöslauselmaa soveltuvin osin sekä Kennelliiton yleistä jalostuksen tavoiteohjelmaa ja jalostusstrategiaa. Jalostustoimikunta toimii käsillä olevan lhasa apsoille laaditun jalostuksen tavoiteohjelman mukaisesti.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on turvata suunnitelmallisesti rodun jalostuksellinen tulevaisuus. Tässä tehtävässään jalostustoimikunta seuraa rodun kehitystä Suomessa ja ulkomailla sekä erityisesti rodun vastuumaassa Iso-Britanniassa. Jalostustoimikunta jakaa rotutietoutta, toimii puolueettomasti, objektiivisesti ja rodun parhaaksi, huomioiden koko käytettävissä oleva koirapopulaatio. Lisäksi jalostustoimikunta pitää tarvittavassa laajuudessa yhteyttä kotimaisiin ja ulkomaisiin rotuyhdistyksiin sekä kasvattajiin ja ohjaa ja neuvoa uusia kasvattajia ja urosten omistajia.

Jalostustoimikunta kantaa yhdistyksen hallituksen alaisuudessa päävastuun jalostuksen tavoiteohjelman laatimisesta, päivityksestä ja seurannasta. Tämän tehtävän toteuttamiseksi jalostustoimikunta seuraa rodussa tapahtuvia muutoksia, kerää tietoa kokonaisvaltaisesti rodun terveydestä, luonteesta, käyttöominaisuuksista ja ulkomuotoseikoista. Jalostustoimikunta seuraa myös viranomaisen sekä Kennelliiton ja Kansainvälisen koiranjalostusliiton FCI:n (Fédération Cynologique Internationale) koiranjalostusta koskevia määräyksiä ja suosituksia sekä tiedottaa niistä yhdistyksen

hallitukselle, joka tiedottaa asioista edelleen jäsenistölle. Jalostustoimikunnan tulee soveltaa käytäntöön myös Kennelliiton ulkomuototuomariohjeistusta liioitelluista rotupiirteistä.

YHTEENVETO JÄRJESTÖORGANISAATIOSTA JA SEN HISTORIASTA:

Lhasa apso ry on rotuyhdistys, joka on perustettu 3.2.1980. Se on Suomen Kääpiökoirat ry:n ja Suomen Kennelliitto ry:n jäsen. Yhdistyksen ylintä päätäntävaltaa käyttää jokaisen vuoden helmikuussa kokoontuva jäsenistö yhdistyskokouksessa. Yhdistyksen juoksevien asioiden hoidosta vastaa hallitus, jonka muodostavat vuodeksi kerrallaan valittava puheenjohtaja ja kahdeksi vuodeksi valittavat kuusi hallituksen jäsentä. Yhdistyksellä on sihteeri, jäsensihteeri ja rahastonhoitaja. Hallituksen apuna toimivat vakiintuneesti jalostustoimikunta, Lhasa apso -lehden toimituskunta ja pentuvälitys. Yhdistyksen jäsenmäärä on noin 120.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Maatalous- ja metsätieteiden tohtori Katariina Mäki on kuvannut koirapopulaation rakennetta ja koirien jalostuspohjaa artikkelissaan ”Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja”. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suoja monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Rekisteröintimäärät Suomessa

Taulukko 5 a. Rekisteröinnit vuosina 2008-2018

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Pennut (kotimaiset)	87	61	63	63	82	77	90	58	98	76	80
Tuonnit	6	3	8	1		4	4	4	7	4	9
Rekisteröinnit yht.	93	64	71	64	82	81	94	62	105	80	89
Pentueet	20	16	16	14	18	19	20	14	22	17	22
Pentuekoko	4,4	3,8	3,9	4,5	4,6	4,1	4,5	4,1	4,5	4,5	3,6
Kasvattajat	5	8	9	6	8	10	11	7	12	11	10

(Tiedot Suomen Kennelliitto ry:n jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Taulukko 5 b. Rekisteröinnit vuosina 1998-2007

	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
Pennut (kotimaiset)	65	69	58	63	51	74	54	77	68	58
Tuonnit	6	5	9	2	3	3	1	4	1	2
Rekisteröinnit yht.	71	74	67	65	54	77	55	81	69	60
Pentueet	15	17	18	18	11	17	12	17	17	13
Pentuekoko	4,3	4,1	3,2	3,5	4,6	4,4	4,5	4,5	4,0	4,5
Kasvattajat	9	12	15	11	7	12	7	12	8	9

(Tiedot Suomen Kennelliitto ry:n jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Lhasa apsojen rekisteröintien määriä tarkastellaan vuosien 1998-2019 väliseltä ajalta, jotta tilanteesta saadaan riittävän laaja kuva.

Vuonna 2010 pentuja rekisteröitiin kaikkiaan 98 ja ulkomailta tuotuja koiria 7 eli kaikkiaan 105 lhasa apsoa. Pitkän aikavälin tarkastelun perusteella voidaan todeta, että lhasa apsojen rekisteröintimäärät ovat olleet vuodesta 1995 lähtien suuruudeltaan alle sata lukuun ottamatta edellä mainittua vuotta 2010, jolloin rekisteröinnit ylittivät hienokseltaan sadan rekisteröinnin määrän.

Pienimmät rekisteröintimäärät löytyvät vuosilta 2001 (55 rekisteröintiä) ja 2003 (54 rekisteröintiä). Vuosien 2009-2019 välisenä kymmenen vuoden ajanjaksona rekisteröintien määrät ovat vaihdelleet 62 rekisteröinnin ja 94 rekisteröinnin välillä.

Syytä siihen, miksi kasvattajien kiinnostus rotua kohtaan on merkittävästi alentunut pitkällä aikavälillä, ei voida todentaa tilastojen perusteella.

Yhteenveto rekisteröintimääristä, pentueiden määristä ja kasvattajien määristä vuosina 1988-2018 on esitetty viivakaaviona liitteessä 2.

Jakautuminen linjoihin

Lhasa apso ei ole jakautunut eri linjoihin karvan laadun, koiran koon, käyttötarkoituksen tai muun vastaavan ominaisuuden perusteella.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Taulukko 6. Rekisteröityjen tuontikoirien vuosittainen lukumäärä vuosina 1998-2019

2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
6	3	8	1		4	4	4	7	4	9
2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	
6	5	9	2	3	3	1	4	1	2	
1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	1990	1989	1988	
9		3	4	5	10	7	8	9	6	

(Tiedot Suomen Kennelliitto ry:n jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Tuontikoirien rekisteröintien määrät ovat vuosia 1998-2019 koskevalla tarkastelujaksolla vaihdelleet nollan ja kymmenen välillä. Vuosina 1996 ja 2014 ei ole rekisteröity lainkaan koirien tuonteja. Vuonna 1992 Suomeen tuotiin ulkomailta kymmenen lhasa apsoa.

Ulkomaantuonneilla voidaan olettaa olevan myönteinen vaikutus lhasa apsojen jalostuspohjaan, vaikkakin tuontikoirien taustalta saattaa sukupolvien takaa löytyä samoja sukulinjoja, joita on entuudestaan suomalaisessa jalostuspohjassa. Jalostukseen käytetään vakiintuneesti myös sellaisia lhasa apsoja, jotka eivät jää Suomeen vakituisesti ja joita ei rekisteröidä Suomen Kennelliitto ry:n rekisteriin. Tällaisten ulkomaisten apsourosten määrät näkyvät taulukoista 7a-7c. Vastaavien apsonarttujen määriä ei ole tilastoitu.

Jos tuontikoirien rekisteröintimääriä tarkastellaan prosenttiosuuksina kaikista rekisteröinneistä, on ulkomailta tuotujen lhasa apsojen määrä ollut enimmillään vuonna 2005, jolloin ulkomailta tuotujen lhasa apsojen määrä oli noin 13 % kaikista rekisteröinneistä. Vuonna 2016 vastaava määrä oli noin 11 % ja noin 10 % vuosina 1997 ja 2008. Muina tarkastelujakson 1988-2018 vuosina ulkomailta tuotujen ja Suomessa rekisteröityjen lhasa apsojen määrät ovat jääneet selvästi alle 10 % kaikista rekisteröinneistä.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Taulukko 7a. Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä vuosina 2008-2018

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
jalostukseen käytetyt eri urokset											
- kaikki	12	11	13	10	13	17	14	14	16	15	18
- kotimaiset	8	7	11	6	10	12	8	9	11	7	12
- tuonnit	1	3	1	2	2	1	4	2	4	6	6
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 2 kk	5 v 2 kk	3 v 8 kk	3 v 9 kk	3 v 9 kk	3 v 8 kk	4 v 3 kk	4 v	4 v 5 kk	3 v 1 kk	4 v 2 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut											
- kaikki	20	16	16	14	17	19	19	13	22	17	21
- kotimaiset	14	12	11	14	15	16	14	11	16	10	18
- tuonnit	6	4	5		2	3	5	2	6	7	3
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 11 kk	3 v 6 kk	3 v 11 kk	4 v	4 v	3 v 6 kk	3 v 6 kk	3 v	3 v	3 v 6 kk	3 v 1 kk

(Tiedot Suomen Kennelliitto ry:n jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Taulukko 7b. Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä vuosina 1998-2007

	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998
jalostukseen käytetyt eri urokset										
- kaikki	11	12	14	12	10	14	10	11	12	10
- kotimaiset	6	9	9	10	7	8	8	7	8	6
- tuonnit	3	2	4	2	3	5	2	4	4	2
- ulkomaiset	2	1	1	0	0	1	0	0	0	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	5 v 6 kk	3 v 10 kk	5 v 10 kk	4 v 3 kk	5 v 1 kk	5 v	4 v 7 kk	4 v 2 kk	5 v 2 kk	3 v 1 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut										
- kaikki	15	17	18	18	11	17	12	17	17	13

- kotimaiset	9	13	16	15	10	17	11	17	16	9
- tuonnit	6	4	2	3	1		1		1	4
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	2 v 7 kk	3 v 8 kk	3 v 4 kk	3 v 11 kk	3 v 8 kk	4 v 1 kk	4 v 3 kk	4 v 3 kk	4 v 3 kk	4 v 5 kk

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Taulukko 7c. Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä vuosina 1988-1997

	1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	1990	1989	1988
jalostukseen käytetyt eri urokset										
- kaikki	15	19	16	17	27	25	29	18	23	24
- kotimaiset	11	15	6	10	17	18	20	12	12	13
- tuonnit	4	4	7	6	8	6	6	5	11	11
- ulkomaiset	0	0	3	1	2	1	3	1	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 3 kk	3 v 2 kk	2 v 11 kk							
jalostukseen käytetyt eri nartut										
- kaikki	19	26	23	33	38	50	47	38	43	52
- kotimaiset	17	21	22	27	32	41	36	31	38	46
- tuonnit	2	5	1	6	6	9	11	7	5	6
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v	3 v 6 kk	2 v 6 kk							

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Tarkastelujaksolla 1988-2018 jalostukseen käytettyjen urosten keskimääräinen ikä on ollut hieman päälle kolme vuotta ja narttujen noin kolme vuotta. Pitkällä aikavälillä tarkasteltuna jalostusurosten ja -narttujen keskimääräisessä iässä ei ole ollut suuria vaihteluja.

On tärkeää, että jalostuksessa ei käytetä liian nuoria koiria ja että urosten käyttö jakautuisi usean vuoden ajalle. Näin voidaan seurata, millaisia ominaisuuksia koirat periyttävät. Lisäksi voidaan seurata myös koiran terveydentilan muutoksia sen vanhetessa.

Tietoa sukusiitoksesta

MMT Katariina Mäki on todennut koirien sukusiitosta koskevassa artikkelissaan muun muassa, että sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja. Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Sukusiitos ei periydy. Jos koiran vanhemmat eivät ole keskenään sukua, pentujen sukusiitosaste on nolla.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettynä eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Taulukko 8. Rodun sukusiitosaste vuosina 1988-2018

2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
2,13%	1,50%	2,61%	3,57%	1,92%	3,58%	3,61%	2,22%	3,28%	2,80%	2,48%
2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	
3,26%	4,71%	5,71%	7,43%	5,07%	4,32%	6,43%	5,25%	3,42%	3,25%	
1997	1996	1995	1994	1993	1992	1991	1990	1989	1988	
3,51%	4,80%	1,52%	3,02%	3,01%	2,72%	3,34%	3,65%	3,12%	3,48%	

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 6/2019)

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä sukusiitosprosentti lasketaan sillä sukupolvimäärällä, jonka kohdalla tunnettujen (tallennettujen) esivanhempien määrä ylittää vielä 50 %. Esimerkiksi kuudennessa sukupolvessa on sukutaulupaikkoja 64 esivanhemmalle. Jos esivanhemmista vähintään 33 kpl on

tiedossa, sukusiitosaste lasketaan kuuden sukupolven mukaan. Jos taas vaikkapa emän puolella ei sukutaulutiedoissa ole esivanhempia tuossa kohtaa enää ollenkaan, on kuudennessa sukupolvessa tiedossa enintään 32 koiraa, jolloin sukusiitosaste lasketaan viiden sukupolven mukaan.

Lhasa apsojen keskimääräinen sukusiitosaste on viime vuosina ja myös pitkän aikavälin tarkastelussa pysynyt tilastollisesti pääsääntöisesti Suomen Kennelliitto ry:n suositamaa sukusiitosasteen enimmäismäärää pienempänä. Yksittäisiä vuosia tarkastelemalla voidaan esimerkinomaisesti kuitenkin todeta, että vuonna 2016 rekisteröityjen pentueiden sukusiitosprosentit vaihtelivat nollan ja 13,48 välillä (laskettuna 4-5 sukupolven mukaan), vuonna 2017 nollan ja 6,70 välillä (laskettuna 4-5 sukupolven mukaan), vuonna 2018 nollan ja 9,96 (laskettuna neljän sukupolven mukaan) tai 11,82 välillä (laskettuna viiden sukupolven mukaan) ja vuonna 2019 nollan ja 13,58 välillä (laskettuna neljän sukupolven mukaan) tai 14,41 välillä (laskettuna viiden sukupolven mukaan).

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 9 a. Jalostuspohja per sukupolvi, vuodet 2009-2018

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Per vuosi										
- pentueet	20	16	16	14	18	19	20	14	22	17
- jalostukseen käytetyt eri urokset	12	11	13	10	13	17	14	14	16	15
- jalostukseen käytetyt eri nartut	20	16	16	14	17	19	19	13	22	17
- isät/emät	0,60	0,69	0,81	0,71	0,76	0,89	0,74	1,08	0,73	0,88
- tehollinen populaatio	22 (55%)	19 (59%)	20 (62%)	16 (57%)	21 (58%)	24 (63%)	23 (57%)	18 (64%)	26 (59%)	22 (65%)
- uroksista käytetty jalostukseen	2%	6%	12%	8%	12%	14%	14%	19%	20%	25%
- nartuista käytetty jalostukseen	7%	4%	13%	29%	25%	30%	22%	27%	40%	31%
Per sukupolvi (4 vuotta)										
- pentueet	66	64	67	71	71	75	73	75	76	71
- jalostukseen käytetyt eri urokset	39	39	43	44	49	50	48	45	44	39
- jalostukseen käytetyt eri nartut	55	54	54	56	58	57	58	59	61	57
- isät/emät	0,71	0,72	0,80	0,79	0,84	0,88	0,83	0,76	0,72	0,68
- tehollinen populaatio	65 (49%)	64 (50%)	66 (49%)	68 (48%)	73 (51%)	73 (49%)	72 (49%)	71 (47%)	72 (47%)	66 (46%)
- uroksista käytetty jalostukseen	7%	9%	12%	12%	14%	17%	19%	22%	24%	23%
- nartuista käytetty jalostukseen	12%	18%	24%	26%	26%	30%	31%	33%	36%	33%

(Tiedot Suomen Kennelliitto ry:n jalostustietojärjestelmästä 6/2019)

Taulukko 9 b. Jalostuspohja per sukupolvi, vuodet 1999-2008

[illegible]

- jalostukseen käytetyt eri nartut	21	15	17	18	18	11	17	12	17	17
- isät/emät	0,86	0,73	0,71	0,78	0,67	0,91	0,82	0,83	0,65	0,71
- tehollinen populaatio	27 (61%)	18 (60%)	20 (59%)	22 (61%)	21 (58%)	14 (64%)	21 (62%)	15 (62%)	19 (56%)	20 (59%)
- uroksista käytetty jalostukseen	25%	27%	14%	14%	17%	4%	20%	17%	26%	3%
- nartuista käytetty jalostukseen	31%	42%	30%	35%	25%	23%	33%	24%	26%	39%
Per sukupolvi (4 vuotta)										
- pentueet	72	68	64	64	58	57	63	59	67	77
- jalostukseen käytetyt eri urokset	39	35	34	34	33	32	32	29	33	37
- jalostukseen käytetyt eri nartut	53	49	47	50	48	45	47	46	51	60
- isät/emät	0,74	0,71	0,72	0,68	0,69	0,71	0,68	0,63	0,65	0,62
- tehollinen populaatio	63 (44%)	58 (43%)	56 (44%)	58 (45%)	56 (48%)	53 (46%)	54 (43%)	51 (43%)	58 (43%)	66 (43%)
- uroksista käytetty jalostukseen	20%	18%	13%	15%	15%	18%	17%	14%	14%	9%
- nartuista käytetty jalostukseen	35%	34%	29%	30%	27%	27%	30%	27%	28%	28%

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 6/2019)

Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen osuus syntyneistä

Vuosien 1999-2015 välisenä seitsemäntoista vuoden ajanjaksona noin 30 prosenttia nartuista ja 15 prosenttia uroksista käytettiin jalostukseen. Tuolla ajanjaksolla siten noin 70 prosenttia nartuista ja 85 prosenttia uroksista jäi jalostuskäytön ulkopuolelle. Nuorempia koiria käytetään vielä jalostukseen, joten myöhempien vuosien prosenttiluvut todennäköisesti kasvavat edelleen.

Suomen Kennelliitto ry:n yleisessä jalostusstrategiassa todetaan, että jalostuksen ohjauksessa tulee varmistaa, että vähintään 50 prosenttia rodun populaatiosta jää jalostuskäyttöön. Tähän verrattuna varsinkin urosapsoja, mutta myös narttuja jää jalostuskäytön ulkopuolelle huomattavan paljon. Lhasa apsojen populaation jalostuskäyttöä tulisi näin ollen lisätä.

Isät/emät -luku

Mitä lähempänä isien lukumäärä on emien lukumäärää, sitä suurempi populaation tehollinen koko ja perinnöllinen monimuotoisuus on. Kun isien ja emien lukumäärän suhde (isien lukumäärä jaettuna emien lukumäärällä) on yksi, uroksia käytetään yhtä paljon kuin narttuja, ja perinnöllinen vaihtelu säilyy tehokkaimmin.

Lhasa apsoilla isien lukumäärän suhde emien lukumäärään on vaihdellut hieman riippuen tilastointitavasta. Vuosina 1999-2008 suhdeluku on vaihdellut välillä 0,65-0,86 per vuosi ja välillä 0,62-0,74 per sukupolvi. Vuosina 2009-2019 vaihteluväli per vuosi on ollut 0,6-1,08 ja per sukupolvi 0,68-0,88. Tilannetta voidaan pitää suhteellisen hyvänä, joskin jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa tulisi edelleen etsiä ja jalostusvalinnoissa suosia sellaisia uroksia, jotka eivät vielä ole mukana jalostuksessa.

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

MMT Katariina Mäki on artikkelissaan ”Tehollinen populaatiokoko” todennut, että tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä. Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät ja keskinäisen sukulaisuuden. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $N_e = 4 * N_u * N_n / (2 * N_u + N_n)$, jossa

- N_u on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- N_n neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä. Eräs suositus jalostuseläinten minimimäärästä on 25 lisääntyvää urosta ja 50 narttua, jotka eivät ole keskenään läheistä sukua, eli joilla ei ole yhteisiä sukulaisia kolmen tai neljän sukupolven etäisyydellä. Tämä vastaa tehollista kokoa 67. Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa tuhat yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkän aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta.

Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan.

Rodun tehollinen populaatiokoko

Lhasa apsojen tehollinen populaatio on Suomessa ylittänyt tehollisen populaation tason 67 vain kuuden vuoden jaksolla 2010-2015. Kaikkina muina tarkastelujakson vuosina tehollisen populaation

koko on jäänyt alle mainitun tason. Tehollisen populaation koko on kuitenkin pysynyt kaikkina tarkastelujakson vuosina kriittistä tasoa korkeampana eli rodun tehollinen koko ei ole mennyt alle 50:n.

Voidaan todeta, että lhasa apsojen tehollinen populaatio Suomessa on liian pieni, jotta pitkällä aikavälillä voitaisiin välttyä sukusiitosprosenttien kohoamiselta. Tämän vuoksi jalostuksessa tarvitaan edelleen erilaista geenimateriaalia mukanaan tuovia tuontikoiria, jotta sukusiitokseen liittyviltä haitoilta vältytään.

Taulukko 10. Viimeisen 10 vuoden aikana (rekisteröintivuosi 2009-2018) jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta

	Uros	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	<u>CHIC CHOIX PARTI ALEXANDER (2008)</u>	11	44	6,29%	6%	23	84	11	44
2	<u>CHIC CHOIX ADRENALIN RUSH (2006)</u>	6	28	4,01%	10%	23	82	9	41
3	<u>CHIC CHOIX ALEXANDER THE GREAT (2010)</u>	8	26	3,72%	14%	6	21	8	26
4	<u>LA-RI-SAN SOME LIKE IT HOT AT KUMI KIAN (2012)</u>	5	25	3,58%	18%	8	27	5	25
5	<u>KHALILA KRUG GRANDE (2007)</u>	5	21	3,00%	21%	12	47	5	21
6	<u>TARA HUFF EDREY LIVING LEGEND (2012)</u>	4	19	2,72%	23%	0	0	4	19
7	<u>CHIC CHOIX SAIL THE SEVEN SEAS (2009)</u>	5	19	2,72%	26%	6	25	5	19
8	<u>KUMI KIAN SIMPLY IRRESISTIBLE (2006)</u>	4	18	2,58%	29%	12	38	4	18
9	<u>CHIC CHOIX KUMI KIAN MARCO POLO (2015)</u>	4	17	2,43%	31%	1	4	4	17
10	<u>KAI-LA-SHA FIRE POWER (2007)</u>	4	16	2,29%	33%	3	12	5	25
11	<u>THUNDERPRINCE (2010)</u>	3	15	2,15%	35%	3	12	3	15
12	<u>CHIC CHOIX BLACK PEPPER (2016)</u>	4	14	2,00%	37%	0	0	4	14
13	<u>CHIC CHOIX DREAM LIKE A KING (2010)</u>	3	14	2,00%	39%	0	0	3	14
14	<u>YANGADOO'S ACTION AND ATTRACTION (2013)</u>	3	14	2,00%	41%	3	21	3	14
15	<u>FLY FLY RUSH OF LOVE (2011)</u>	3	14	2,00%	43%	1	7	3	14
16	<u>CHIC CHOIX PAX ROMANA (2009)</u>	3	14	2,00%	45%	2	7	3	14
17	<u>TA SEN WYATT EARP (2007)</u>	2	12	1,72%	47%	12	51	3	15
18	<u>BARJEA MAI LING PANDA (2000)</u>	2	11	1,57%	49%	33	122	7	34
19	<u>CHIC CHOIX HAPPY NEW YEAR (2012)</u>	2	11	1,57%	50%	2	3	2	11
20	<u>YARMILAN MAN WITH NO EYES (2014)</u>	2	11	1,57%	52%	1	1	2	11

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 6/2019)

19 urosta on käytetty tuottamaan 50 % ajanjakson pennuista.

Taulukko 11. Viimeisen 10 vuoden aikana (rekisteröintivuosi 2009-2018) jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua

		Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
	Narttu	Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	CHIC CHOIX TA SEN SHEHERAZADE (2009)	4	23	3,29%	5	25	4	23
2	SOLEYDAN UNIQUE OF CHIC CHOIX (2009)	3	22	3,15%	3	9	3	22
3	CHIC CHOIX DIAMELLA INSPIRATION (2012)	3	17	2,43%	0	0	3	17
4	TAIVASKATSEEN ONNELLINEN OLGA (2008)	3	17	2,43%	4	24	3	17
5	CHIC CHOIX FLEUR DE CHAMPAGNE (2013)	3	16	2,29%	0	0	3	16
6	CHIC CHOIX THE GIRL OF MYSTERY (2009)	2	14	2,00%	6	12	2	14
7	BARBO'S ANNIE OAKLEY O'CHIC CHOIX (2010)	4	14	2,00%	4	19	4	14
8	CHIC CHOIX KOPY KAT (2007)	2	13	1,86%	3	13	2	13
9	KAI-LA-SHA SWEET SALSA (2013)	2	12	1,72%	1	6	2	12
10	CHIC CHOIX PEPPERMINT PARTI (2012)	2	12	1,72%	2	11	2	12
11	CHIC CHOIX JUST SO CHIC (2008)	3	12	1,72%	7	29	3	12
12	BARJEA'S SAWYER (2003)	2	11	1,57%	10	43	4	21
13	CHIC CHOIX KINDERLAND KOPY (2007)	2	11	1,57%	5	24	3	16
14	YARMILAN DAYANITA (2008)	2	11	1,57%	5	14	2	11
15	CHIC CHOIX STAR SECRET (2008)	2	10	1,43%	1	2	2	10
16	CHIC CHOIX ROXANA AT TZA-MA (2010)	2	10	1,43%	1	6	2	10
17	CHIC CHOIX SURPRISE PARTI (2005)	2	9	1,29%	15	56	3	16
18	LØWEBO'S ZAPPHIRA OF SIGMA (2013)	2	9	1,29%	0	0	2	9
19	CHIC CHOIX OLIVIA DE HAVILLAND (2010)	2	9	1,29%	5	17	2	9
20	CHIC CHOIX PARTI GIRL (2006)	2	8	1,14%	0	0	3	10

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 6/2019)

Jalostuskoirien käyttömäärät

Kuten aiemmin on todettu, rodun monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on suurilukuisissa roduissa enintään 2-3 prosenttia laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi olla suurilukuisissa roduissa 4-6 prosenttia laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

Edellä todetun perusteella voidaan esimerkkinä käyttää vuosien 2015-2018 välistä neljän vuoden ajanjaksoa ja tuona aikana rekisteröityjen pentujen yhteismäärää. Noina vuosina on rekisteröity yhteensä 274 kotimaista lhasa apso -pentua. Tämän määrän mukaan yksittäisen lhasa apson elinikäinen jälkeläismäärä saisi olla viidestä kahdeksaan pentua. Toisen polven jälkeläisiä saisi olla 11-16 pentua.

Kennelliiton yleisen jalostusstrategian mukainen suositus on, että yhdenkään koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä viittä prosenttia rodun populaatiossa yhden sukupolven eli neljän vuoden jaksolla rekisteröidyistä pennuista. Vuosien 2015-2018 välisen neljän vuoden ajanjakson mukaan laskettuna yksittäisen apson elinikäinen jälkeläismäärä saisi olla enintään 14 pentua.

Jälkeläisten suositeltu enimmäismäärä vaihtelee myös jonkin verran riippuen siitä, paljonko pentuja on milläkin laskennan perusteena käytettävällä ajanjaksolla rekisteröity. Voidaan kuitenkin yleisellä tasolla todeta, että eniten käytettyjen lhasa apsojen jälkeläismäärät ylittävät selvästi viiden prosentin rajan ja

ovat niin suuria, että rodun monimuotoisuuden voidaan tästä näkökulmasta tarkastellen katsoa heikkenevän.

Jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus

Eniten käytetyn uroksen Chic Choix Parti Alexanderin (s. 2008) poika Chic Choix Alexander the Great (s. 2010) on kolmanneksi eniten käytetty uros kahdeksalla tarkasteluajanjaksolla syntyneellä pentueellaan. Listauksessa on mukana myös Chic Choix Parti Alexanderin poika Chic Choix Black Pepper (s. 2016), jolla on listan mukaan neljä pentuetta. Narttujen listalla oleva Chic Choix Surprise Parti (s. 2005) on Chic Choix Parti Alexanderin emä.

Urosten listalla toiseksi eniten käytetty Chic Choix Adrenalin Rush (s. 2006) on samalla listalla olevien Chic Choix Pax Romana (s. 2009) -nimisen ja Fly Fly Rush of Love (s. 2011) -nimisen apson isä. Eniten käytettyjen narttujen listalla oleva Chic Choix Parti Girl on Chic Choix Adrenalin Rushin sisar. Chic Choix Adrenalin Rushin isä Barjea Mai Ling Panda (s. 2000) on myös eniten käytettyjä uroksia.

Eniten käytettyjen urosten ja narttujen joukosta voidaan löytää muitakin sukulaisuuksia. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että osalla eniten jalostukseen käytetyistä apsoista on olemassa keskinäistä sukulaisuutta, mutta osalla taas sukulaisuutta ei ole.

Laskettaessa rodun tehollista populaatiokokoa jalostuskoirien lukumääriin perustuva arvio ei ota huomioon jalostusyksilöiden keskinäisiä sukulaisuussuhteita. Lhasa apsoilla todellista tehollista populaatiokokoa pienentää runsaimmin käytettyjen jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus.

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Alla olevassa taulukossa on esitetty rekisteröityjen lhasa apsojen määriä eri vuosina Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa. Lisäksi tarkastelussa on mukana Iso-Britannia ja Yhdysvallat, vaikka niissä on voimassa erilaiset rotumääritelmät kuin FCI:n jäsenmaissa. Vertailun helpottamiseksi ensimmäiselle riville on kirjattu vastaavien vuosien rekisteröinnit Suomessa ilman ulkomaantuontien määrää. Lisäksi tarkasteluun on otettu mukaan lhasa apsojen rekisteröintimäärät Saksassa monipuolistamaan vertailua.

Taulukko 12. Lhasa apsojen rekisteröintimääriä eri maissa 2009-2018

Maa	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
<i>Suomi</i>	76	98	58	90	77	82	63	63	61	87
Ruotsi	197	136					81	105		
Norja	93	84	98	82	130	100	79	145	113	98
Tanska	42	80	39	64	73	84	83	65	83	69
Saksa	127	105	70	72	62	54	60	32	22	47
Iso-Britannia	4 674	4 865	4 551	4 449	3 923	3 394	2 719	2 231	1 926	1 588
Yhdysvallat	1 932	*	*	*	*	*	*	*	*	*

Taulukon tiedot on kerätty eri maiden kenneljärjestöjen kotisivuilta 8-9/2019.

**Tietoa ei ole saatavissa 9/2019*

Lhasa apsojen rekisteröintien määrät vuosittain Suomessa, Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa ovat olleet suunnilleen samaa kokoluokkaa eli sadan rekisteröinnin molemmin puolin vuosittain. Kaikissa maissa on vuosittaista vaihtelua jonkin verran. Saksassa lhasa apsojen rekisteröintien määrä on ollut tarkastelujakson alussa hieman yli sata, mutta pienentynyt tarkastelujakson loppuun mennessä alle viiteenkymmeneen. Lhasa apsojen populaatioita voidaan pitää kaikissa mainituissa maissa pieninä.

Ruotsalaisten lhasa apsojen terveydestä on saatavilla jonkin verran tietoa Agria Eläinvakuutuksen rotuprofiilien avulla. Rotuprofiili on luotu vuosina 2011-2016 Ruotsin Agria Eläinvakuutuksen vakuutustietokannassa olevien 2 500-5 000 lhasa apson tietojen perusteella siten, että mukana ovat vain omavastuun ylittävät vahingonkorvaukseen oikeuttaneet vahingot. Kroonisen sairauden käynneistä on kirjattu vain yksi käynti. Vaikka tietokannasta saataviin tietoihin on syytä suhtautua tietyin varauksin, ilmenee niistä kuitenkin muun muassa, että ruotsalaiset lhasa apsojen käyvät eläinlääkärin vastaanotolla ensimmäisen kerran hieman nuorempina (5- vuotiaina) kuin tilastokannassa olevat koirat yleensä (5 vuoden 2 kuukauden iässä). Eläinlääkärin turvautuvat hieman useammin apsourokset kuin nartut. Muita koirarotuja enemmän lääkärisäkäyntejä aiheuttavat lhasa apsoilla silmiin, virtsateihin, korviin, ruuansulatukseen ja ihoon liittyvät ongelmat. Muita korkean riskin ongelmia lhasa apsoilla ovat vakuutustietokannan mukaan immunologiset sairaudet ja urosten lisääntymisongelmat.

Lhasa apsojen rekisteröintien määrän pitkän ajan kehitys Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa on poikennut Suomen lhasa apsojen rekisteröintimääristä huomattavasti siten, että lhasa apsojen rekisteröintimäärät ovat olleet sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä huomattavasti Suomen rekisteröintimääriä suuremmat. Myös Yhdysvaltojen ja Iso-Britannian tilanteet ovat poikenneet huomattavasti toisistaan. Lähempää tarkastelua varten kehitystä Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa on kuvattu pitkällä aikavälillä liitteessä 4. Yhdysvalloista ei ole saatavissa tällä hetkellä (9/2019) vuotta 2009 tuoreempia rekisteröintitietoja. Lhasa apsojen populaatioiden koko on pienentynyt merkittävästi suurimmista vuosistaan niin Yhdysvalloissa kuin Iso-Britanniassakin. Molemmissa maissa lhasa apsoja on kasvatettu myös niin kutsutuissa pentutehtaissa, mistä on löydettävissä uutisia aivan viime ajoiltakin.

Iso-Britanniassa on tehty sikäläistä lhasa apso-populaatiota koskeva pitkän aikavälin analyysi, joka kattaa vuodet 1980-2014. Analyysin mukaan sisäsiitoksen määrä on ollut suurimmillaan 1980- ja 1990-luvuilla. Tuona ajanjaksona on muodostunut ”geneettinen pullonkaula”, jolloin populaatiosta on kadonnut geneettistä monimuotoisuutta. Kuitenkin 2000-luvun alkupuolelta lähtien sisäsiitoksen kasvu on hidastunut mahdollisesti ulkomaisten tuontikoirien avulla. Toisaalta näyttää siltä, että suosituimpien urosten laaja käyttö siitokseen on lisääntynyt.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Suomalaisissa lhasa apsoissa on suhteellisen paljon sukulaisuutta. Yhdistelmien sukusiitosaste on kuitenkin pysynyt keskimääräisesti riittävän hyvällä tasolla suhteellisen pienestä populaatiosta huolimatta. Lhasa apsojen kotimaista ja ulkomaista geenipohjaa tulisi käyttää laajemmin rodun monimuotoisuuden säilyttämiseksi.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Jalostukseen käytetään samoja yksilöitä ja monimuotoisuutta turvaava suositus ylittyy joidenkin urosten kohdalla selvästi. Tällaisten urosten käyttö supistaa geenipohjaa samalla, kun suuri osa rodun uroksista ja nartuista jää jalostuksen ulkopuolelle. Tiettyjen urosten laajamittaista käyttöä on ollut rodussa koko sen historian ajan Suomessa, mutta myös ulkomailla. Tästä aiheutuvat haitat ovat olleet tiedossa pitkään ja siihen on kiinnitetty huomiota jo vuoden 1991 jalostuksen tavoiteohjelmassa. Kun apso populaatio on pieni kotimaassa ja lähimmissä maissa ja pienenemässä myös Yhdysvalloissa ja Iso-Britanniassa, urosten liikkakäyttöä voidaan pitää aikaisempaa haitallisempaa populaation monimuotoisuudelle.

Yhteistyötä muihin eurooppalaisiin maihin voisi edelleen laajentaa uuden geenipohjan löytämiseksi.

Tuontikoirien kohdalla riskit mahdollisista perinnöllisistä sairauksista voidaan ainakin joiltakin osin ennaltaehkäistä ennen jalostuskäyttöä tehdyillä terveystarkastuksilla.

Jälkeläismäärään perustuva PEVISA-ohjelma

Rodulla ei ole PEVISA-ohjelmaa.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Lhasa apso on iloinen ja itsetietoinen kääpiökoira. Se on valpas ja vakaa, mutta hieman pidättyväinen vieraita kohtaan. Lhasa apso ei kuitenkaan saa olla vihainen eikä liian arka eikä se saa olla käyttäytymiseltään muutoinkaan selvästi epänormaali.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- ja käyttölinjoihin

Lhasa apso ei ole jakautunut näyttely- ja käyttölinjoihin.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Rodulla ei ole PEVISA-ohjelmaa.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Lhasa apso ry on järjestänyt vuosina 2006 ja 2013 jäsenistölleen suunnatun ja vuonna 2019 kaikille lhasa apsojen omistajille ja haltijoille suunnatun terveyttä ja käyttäytymistä koskevan kyselyn. Vuonna 2006 toteutettuun kyselyyn saatiin 126 vastausta, vuoden 2013 kyselyyn 34 vastausta ja vuoden 2019 kyselyyn 124 vastausta. Kaikissa kyselyissä on kysytty pääpiirteissään samoja seikkoja, jotta vastausten vertailukelpoisuus on säilynyt.

Vuoden 2019 kyselyn kysymykset ovat kokonaisuudessaan liitteenä 5a ja vastauksista laadittu kooste liitteenä 5b.

Lhasa apson luonteenpiirteitä on eri vuosien kyselyissä kartoitettu kysymällä, miten vastaajan lhasa apso suhtautuu vieraisiin ihmisiin tai tilanteisiin sekä vastaako oman apson luonne vastaajan odotuksia lhasa apson luonteesta. Lisäksi vastaajia on pyydetty kuvaamaan sanallisesti tarkemmin oman apsonsa luonnetta.

Vuosien 2006 ja 2013 kyselyjen vastauksista ilmenee, että vastaajien lhasa apso olivat luonteeltaan ystävällisiä, joskin hieman varauksellisia. Pelokkaasti tai vihasesti vieraisiin ihmisiin tai tilanteisiin suhtautui vain harva lhasa apso. Useammat lhasa apso vahtivat pihapiiriään ja kotiaan haukkumalla.

Vuoden 2019 kyselyn vastausten perusteella lhasa apsojen luonne ja käyttäytyminen päivittäisissä tilanteissa on pysynyt saman kaltaisena kuin aiemmin. Lähes 70 prosenttia vastaajista ilmoitti apsonsa suhtautuvan vieraisiin ihmisiin tai tilanteisiin ystävällisesti tai avoimesti ja noin 24 prosenttia hieman

varautuneesti. Sanallisesti vastaajat ovat kuvanneet lhasa apsojensa käyttäytymistä muun muassa iloiseksi, itsevarmaksi, rauhalliseksi, hössöttäväksi, pellemäiseksi, pippuriseksi, suureksi persoonaksi, huumorintajuiseksi, viisaaksi, oman arvon tuntevaksi ja omistajaansa kiintyneeksi. Myös tästä kyselystä ilmenee, että suhtautuminen pelokkaasti tai vihaisesti on harvinaista. Sanallisesti luonnetta on näissä tilanteissa kuvattu mustasukkaiseksi, varautuneeksi, hermostuneeksi, säikyksi ja pelokkaaksi.

Lhasa apson rotumääritelmässä mainitaan hylkäävinä luonteenpiirteinä viihaisuus ja liiallinen arkuus. Lisäksi hylkäävinä luonteenpiirteinä mainitaan selvästi epänormaali käyttäytyminen. Selvästi epänormaalina voidaan käyttäytymiseltään pitää esimerkiksi urosta, joka on jatkuvasti seksuaalisesti ylivirittynyt.

Luonnekysely

Lhasa apso -rodulle ei ole suunnattu nimenomaan luonteeseen keskittyvää kyselyä.

Luonnetesti

Luonnetesti on koiran luonteen virallinen testaus ja siten se on ainutkertainen ja vain tietyn edellytyksin uusittavissa. Se ei ole koe eikä kilpailu.

Testi mittaa toimintakykyä uhan alla (kelkka, puolustushyökkäys ja terävyys) ja hämärässä huoneessa ilman uhkaa. Sillä saadaan myös arvokasta tietoa temperamentista ja keskittymiskyvystä, hermorakenteesta, luokse päästävydestä ja kovuudesta/pehmeystä sekä laukauksien sietämisestä. Myös koiran taipumuksesta reagoida asioihin aggressiolla saadaan informaatiota. Seurakoiralle on tärkeää, että koira on tasapainoinen ominaisuuksiltaan. Tasapainoinen, pienellä määrällä kaikkia ominaisuuksia varustettu seurakoira on iloinen ystävä, joka turvaa mielellään laumaansa ja viihtyy sen parissa.

Osallistumisoikeus on Kennelliiton tai sen hyväksymään koirarekisteriin merkityillä puhdasrotuisilla koirilla, jotka ovat vähintään kahden ja alle seitsemän vuoden ikäisiä sekä Kennelliiton määräysten mukaisesti rokotettuja ja tunnistusmerkittyjä. Kivesvikainen uros saa osallistua testiin.

Luonnetestin tarkoitus on arvioida ja kirjata koiran käyttäytyminen tilanteessa, joissa sen hermosto joutuu rasitetuksi. Testitulosta voidaan hyödyntää koiran luonnekuvan määrittämiseen ja koulutuskelpoisuuden arviointiin. Testitulosta antaa myös viitteitä koiran jalostuskelpoisuudesta rotujärjestöille ja kasvattajille.

Luonne on koiran keskeisin ominaisuus. Hyväluonteinen, kaikin tavoin rodunomainen koira on jokaisen kasvattajan tavoite – tai ainakin pitäisi olla. Hyväluonteisen koiran kanssa voi harrastaa, tehdä töitä tai muuten vaan elellä ja elämä on mallillaan. Jos koiran luonne kuitenkin sisältää epämiellyttäviä ominaisuuksia, esimerkiksi liikaa aggressiivista reagoitua ympäristöön päin, ei elämä sellaisen koiran kanssa ole hauskaa eikä tyydyttävää.

Luonnetestissä saadaan tietoa koirayksilön käyttäytymisestä sille suoritettujen erikoiskokeiden kautta. Saatua tietoa voi hyödyntää koiran koulutukseen, tietoa voi verrata rodun omaan luonneprofiiliin ja tietoa voi käyttää jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa. Rotuyhdistyksillä on paljon tehtävää luonnetestitulosten arvioinnissa ja luonneprofiilien laatimisessa, mutta työ kannattaa, jos halutaan saada tietoa suomalaisen koirapopulaation luonnekuvasta ja sen mahdollisista muutoksista.

Eri puolilla Suomea järjestettävien luonnetestien ilmoittautumistiedot löytyvät Palveluskoiraliiton sivuilla olevasta koekalenterista.

Lhasa apsoja ei ole juurikaan osallistunut luonnetesteihin. Suomen Kennelliito ry:n tilastotietojen mukaan luonnetestiin on osallistunut vuonna 2014 kaksi lhasa apsoa. Koska luonnetesteillä voidaan saada arvokasta tietoa koirien käyttäytymisestä, tulee lhasa apsojen omistajia kannustaa viemään apsojaan luonnetestiin.

MH- luonnekuvaus

MH-luonnekuvauksen tarkoitus on kerätä aineistoa koiran käyttäytymisestä ohjeen määrittelemissä tilanteissa. Kuvaustuloksia roduttain yhdistelemällä saadaan tietoa rodulle tyypillisestä luonteesta. Yksittäisen koiran MH kuvaa näin koiran luonteenominaisuuksia sekä yksilönä että rodulle tyypilliseen ja ihanneluonnekuvaan verrattuna.

MH-luonnekuvauksessa koira käy läpi kymmenen eri testiosiota, jossa kuvataan koiran 31 eri käyttäytymisreaktiota. Luonnekuvauksen aikana kaksi kuvaajaa tarkastelevat koiran luonteenominaisuuksia kuten leikkisyyttä, pelkoa, saalisviettiä ja sosiaalisuutta. Jokainen ärsytystilanne aloitetaan samalla tavalla kaikille koirille. Koiran osoittaessa vähäistä kiinnostusta tai se ei kiinnostu ollenkaan, ei osiota tehdä erilaiseksi tai kiinnostavammaksi koiran aktivoimiseksi. Koiran käsittely ja ärsytystilanteet ovat jokaiselle voimakkuudeltaan ja järjestelyiltään samanlaiset. Osiot päätetään siten, ettei siitä koidu koiralle uutta ärsytystilannetta. Ajalla on suuri merkitys koiran palautumiselle ja siksi eri toimenpiteet suoritetaan tietyin aikavälein.

Osallistumisoikeus on Kennelliiton tai sen hyväksymään koirarekisteriin merkityillä puhdasrotuisilla koirilla, jotka ovat vähintään 18 kuukauden ikäisiä.

MH:n tarkoitus on kerätä aineistoa koiran käyttäytymisestä ohjeen määrittelemissä tilanteissa. Kuvaustuloksia roduttain yhdistelemällä saadaan tietoa rodulle tyypillisestä luonteesta. Yksittäisen koiran MH kuvaa näin koiran luonteenominaisuuksia sekä yksilönä että rodulle tyypilliseen ja ihanneluonnekuvaan verrattuina.

Eri puolilla Suomea järjestettävien MH-luonnekuvausten ilmoittautumistiedot löytyvät Palveluskoiraliiton sivuilla olevasta koekalenterista.

Lhasa apsoja ei ole juurikaan osallistunut myöskään MH-luonnekuvaukseen. Suomen Kennelliitto ry:n tietojen mukaan kaksi lhasa apsoa on osallistunut vuonna 2015 MH-luonnekuvaukseen. Koska myös MH-luonnekuvaukset tuottavat arvokasta tietoa koiran käyttäytymisestä, tulee lhasa apsojen omistajia kannustaa viemään apsojaan luonnekuvaukseen.

Jalostustarkastus

Kennelliitto on kehittänyt kaikille rodulle sopivan jalostustarkastusmallin, jonka avulla kerätään tietoa koirien rodunomaisuudesta, rakenteesta ja käyttäytymisestä. Jalostustarkastusmalli on ollut rotuyhdistysten käytettävissä vuodesta 2015 alkaen. Kennelliiton jalostustarkastus on virallinen, joten tulokset julkaistaan myös kaikille avoimessa koirien jalostustietojärjestelmässä.

Jalostustarkastusten tavoitteena on kerätä mahdollisimman paljon tietoa rodun yksilöistä. Kun tietoa rodusta on saatavilla runsaasti, yksilöitä on mahdollista verrata rodun muihin koiriin, rodun keskitasoon ja rodun jalostustavoitteisiin. Vertailu on tärkeää, jotta esimerkiksi rodun terveyttä ja käyttäytymistä voidaan jalostuksen avulla edistää.

Jalostustarkastuksessa käydään yksityiskohtaisesti läpi koiran ulkomuoto ja käyttäytyminen. Tarkastuksen molemmat osat mittaavat myös koiran rodunomaisuutta. Ulkomuodon tarkastuksessa mitataan ja kirjataan koiran rakenteen tärkeimmät kohdat. Lisäksi yksityiskohtaisesti tarkastellaan esimerkiksi purenta, silmät ja korvat. Kaikkiaan koiran ulkomuodosta kirjataan yli 70 kohtaa. Käyttäytymisosa antaa tietoa koiran käyttäytymisestä arkipäiväisissä tilanteissa. Siihen kuuluu kahdeksan kohtaa: ihmisen kohtaaminen, käsiteltävyys, jahtaaminen, aktiivisuus/passiivisuus, vieras koira, epätavalliset alustat, ihmisjoukko ja äänet.

Lhasa apsoit eivät ole osallistuneet jalostustarkastuksiin, koska rodulta puuttuvat Kennelliiton hyväksymät ulkomuodon ja käyttäytymisen rotuprofiilit. Lhasa apsoit ry voi tehdä aloitteen jalostustarkastuksissa tarvittavien rotuprofiilien laatimiseksi.

Näyttelyt

Koiranäyttelyitten perimmäinen tarkoitus on palvella koirien jalostus- ja kasvatustyötä. Näyttelyihin voivat osallistua puhtasrotuiset, rekisteröidyt ja tunnistusmerkityt koirat. Näyttelyssä ulkomuototuomari arvostelee koiran ja antaa sille kirjallisen arvostelun sekä laatuarvostelun.

Virallisella näyttelyllä tarkoitetaan näyttelyä, joka on Suomen Kennelliiton hyväksymä näyttely, ja jossa on jaossa sertifikaatit, kansainvälisissä näyttelyissä myös CACIBit eli kansainväliset sertifikaatit ja NORD-näyttelyissä NORD-sertit. Kun koiralla on riittävä määrä sertifikaatteja, se voi saada Suomen muotovalion, Pohjoismaiden muotovalion tai Kansainvälisen muotovalion arvon. Virallisia näyttelyitä ovat kansainvälinen koiranäyttely, kaikkien rotujen kansallinen koiranäyttely, NORD-näyttely, ryhmänäyttely ja rodun erikoisnäyttely.

Lhasa apsojen näyttelykäyntien määriä ja saamia laatuarvosteluja on tarkasteltu lähemmin jäljempänä kohdassa 4.4.2.

Näyttelyarvosteluissa lhasa apsojen luonnetta on usein kuvattu muun muassa toteamalla, että temperamentti on ihana, luonne on erittäin hieno, ystävällinen tai miellyttävä taikka käytös on reipasta. Vuosien 2009-2019 aikana yhtä lhasa apsoa ei ole voitu arvostella siksi, että se ei ole halunnut esiintyä. Samalla ajanjaksolla neljä lhasa apsoa on saanut hylätyn arvosanan huonon käytöksen vuoksi. Huonoa käytöstä tuomarit ovat kuvanneet esimerkiksi siten, että apso on äksyillyt, ärissyt taikka mörissyt ja rittänyt purra. Lhasa apsojen saamat arvostelut ”EVA” ja ”HYL” ovat siis hyvin harvinaisia ja vastaavat yhteensä kahta promillea kaikista lhasa apsojen tarkastelujaksolla saamista näyttelyarvosteluista.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Eräiden muiden maiden lhasa apso- populaatioita on tarkasteltu edellä kohdassa 4.1.3., ja tarkastelun kohteena olevat maat rekisteröintitietoineen on löytyvät taulukosta 12 (Ruotsi, Norja, Tanska, Saksa, Iso-Britannia ja Yhdysvallat). Tarkasteltavina olevien maiden populaatiot ovat eri kokoisia. Populaatioiden muiden ominaisuuksien ja eroavuuksien tarkastelua ei ole tullut mahdollista tehdä, koska tutkimusaineistoa ei ole saatavilla.

Sukupuolten väliset erot

Lhasa apsoille vuonna 2006, 2013 ja 2019 suunnatuissa terveyttä ja käyttäytymistä koskeissa kyselyissä ei ole tullut esille eroavuuksia rodun sukupuolten välillä.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Lhasa apsoit ovat toimineet alkujaan vahtikoirina ja seurakoirina. Vahtikoiraominaisuuteen voidaan liittää rodun kekseliäisyys, itsenäisyys ja liikunnallisuus, mitkä piirteet ovat havaittavissa rodun yksilöissä edelleen. Lhasa apsoit eivät pääsääntöisesti omaa palveluskoirille tyypillistä miellyttämishalua. Nykypäivänä seurakoirana toimiminen lienee tärkeämpää kuin vahtikoirana toimiminen.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Lhasa apson käyttöominaisuudet saadaan säilytettyä kiinnittämällä jalostuksessa huomiota koirien itsevarman luonteen säilyttämiseen, itsenäiseen käyttäytymiseen ja terveyteen. Koirien kekseliäisyyttä ja liikunnallisuutta voidaan käyttää hyväksi harrastuksissa kuten agilityssä.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Lhasa apsoit ovat kaikkialla ensisijaisesti seurakoiria.

Kokeet

Alla olevassa taulukossa ovat lhasa apsojen agilitytulokset vuosina 2009-2018 esitettynä kappalemäärittäin siten, että jokainen tulos näkyy erikseen. Lhasa apsoit ovat kilpailleet joko pikkuminiluokassa tai miniluokassa riippuen koiran säkäkorkeudesta. Virallisia agilitytuloksia on saavuttanut tarkastelujaksolla kaikkiaan kolme lhasa apsoa.

Taulukko 13. Viralliset agilitytulokset 2009-2018

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Mini-1			<u>10 tulosta</u>							
Mini1 -			<u>8 tulosta</u>							
Pikkumini-1	<u>13 tulosta</u>									
Yhteensä	23 tulosta	0 tulosta	18 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
mini-3 E										<u>2 tulosta</u>
Yhteensä	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	17 tulosta
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
mini-3 EH										<u>6 tulosta</u>
Yhteensä	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	17 tulosta
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
mini-3 H										<u>3 tulosta</u>
Yhteensä	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	17 tulosta
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
mini-3 -										<u>6 tulosta</u>
Yhteensä	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	17 tulosta
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
mini-1 E				<u>1 tulosta</u>						
Yhteensä	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	27 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	10 tulosta	13 tulosta	0 tulosta
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
mini-1 EH				<u>8 tulosta</u>						
Yhteensä	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	27 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	10 tulosta	13 tulosta	0 tulosta

	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
mini-1 H				<u>5 tulosta</u>						
Yhteensä	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	27 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	10 tulosta	13 tulosta	0 tulosta
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
mini-1 -				<u>13 tulosta</u>				<u>10 tulosta</u>	<u>13 tulosta</u>	
Yhteensä	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	27 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	10 tulosta	13 tulosta	0 tulosta
	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
Pikkumini-1 -	<u>10 tulosta</u>									
Yhteensä	23 tulosta	0 tulosta	18 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta
Yhteensä	23 tulosta	0 tulosta	18 tulosta	27 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	10 tulosta	13 tulosta	17 tulosta

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 9/2019)

Lhasa apso on kilpailleet myös rally-tokossa, jonka tulokset on esitetty alla olevassa taulukossa kappalemäärittäin jokainen tulos erikseen. Ensimmäiset lhasa apsojen viralliset rally-tokotulokset ovat vuodelta 2014 ja viimeiset vuodelta 2017. Virallisia rally-tokotuloksia on saavuttanut tarkastelujaksolla kolme lhasa apsoa kuten virallisia agilitytuloksiakin.

Taulukko 14. Viralliset rally-tokotulokset 2014-2018

	2018	2017	2016	2015	2014
MESHYV					
MES0					
MES-					
VOIHYV	<u>1 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>			
VOI0	<u>5 tulosta</u>	<u>3 tulosta</u>	<u>2 tulosta</u>		
VOI-	<u>2 tulosta</u>				
AVOHYV	<u>1 tulosta</u>	<u>2 tulosta</u>	<u>2 tulosta</u>	<u>2 tulosta</u>	
AVO0	<u>4 tulosta</u>	<u>3 tulosta</u>	<u>7 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	
AVO-		<u>2 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>		
ALOHYV			<u>5 tulosta</u>	<u>4 tulosta</u>	
ALO0			<u>1 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	
ALO-	<u>2 tulosta</u>				
Yhteensä	0 tulosta	15 tulosta	11 tulosta	18 tulosta	8 tulosta

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 9/2019)

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Jotkut lhasa apso toimivat kaverikoirina.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Lhasa apso on seurakoira, jota on alkujaan Tiibetissä käytetty myös vahtikoirana. Esi-isiltä peritty vartiointivaisto on edelleen tallella, ja vieraita kohtaan lhasa apso saattavat olla edelleenkin varautuneita. Lhasa apsojen omistajille suunnatuissa terveyttä ja käyttäytymistä koskevista kyselyistä ilmenee, että useimmat lhasa apso vahtivat pihapiiriään ja kotiaan haukkumalla. Vastauksista ei ilmene, että lhasa apso ryhtyisivät tilanteissa muihin toimiin, vaan jättävät tilanteet ihmisten hoidettaviksi. Vastauksista ei myöskään ilmene, että lhasa apson haukkuminen johtuisi jostakin ei-toivotusta syystä kuten arkuudesta tai vihaisuudesta.

Useat lhasa apsoit pitävät liikunnasta, minkä vuoksi ulkoilu niiden kanssa on yleensä vaivatonta. Joillekin lhasa apsoille sopii hyvinkin vauhdikas toiminta kuten agility.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Lhasa apsoille vuosina 2006, 2013 ja 2019 toteutetuissa terveyttä ja käyttäytymistä koskevilla kyselyissä ei ole kartoitettu yksinoloon liittyviä tekijöitä suorilla kysymyksillä. Kyselyissä ei ole tullut esille yksinoloon liittyviä ongelmia vapaasti muotoilluissa kommentteissa. Koska vapaasti muotoiltuja vastauksia on kaikissa kyselyissä ollut vähän, voidaan vastauksia pitää vain suuntaa antavina. Tulevissa vastaavissa kyselyissä on hyvä kartoittaa tarkemmin yksinoloon liittyviä tekijöitä.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Kyselyt eivät ole sisältäneet lisääntymiskäyttäytymiseen liittyviä kysymyksiä. Tuleviin kyselyihin on tarkoituksenmukaista sisällyttää myös lisääntymiskäyttäytymistä kartoittava osio.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Lhasa apsoille vuosina 2006, 2013 ja 2019 suunnatut kyselyt ovat kartoittaneet apsojen suhtautumista vieraisiin ihmisiin ja tilanteisiin, mutta kyselyt eivät ole sisältäneet laajemmin sosiaalista käyttäytymistä koskevia suoria kysymyksiä. Kyselyissä saaduista vapaasti muotoilluista vastauksista ilmenee, että lhasa apsoit ovat pääsääntöisesti avoimia ja sosiaalisia. Lisäksi vastauksista ilmenee, että lhasa apsoit ovat uskollisia ja kiintyvät omistajiinsa syvästi. Monet lhasa apsoit ovat kuvausten mukaan mielellään mukana kaikissa toiminnoissa ja tulevat toimeen niin ihmisten kuin toisten koirienkin kanssa.

Pelot ja ääniherkkyys

Lhasa apsoille suunnatut kyselyt eivät ole kartoittaneet pelkoja eivätkä ääniherkkyttä. Vapaasti muotoilluissa vastauksissa ei ole tullut esille pelkoja tai ääniherkkyttä. Näitäkin ominaisuuksia voidaan kartoittaa lhasa apsoille suunnattavissa myöhemmissä kyselyissä.

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

Lhasa apsoille suunnatut kyselyt eivät ole kartoittaneet ikään liittyviä käytöshäiriöitä. Vapaasti muotoilluissa vastauksissa ei ole tullut esille ikään liittyviä käytöshäiriöitä. Myös ikääntyvien lhasa apsojen käyttäytymistä voidaan kartoittaa lhasa apsoille tulevaisuudessa suunnattavissa kyselyissä.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Lhasa apsoilla ei ole rakenteellisia tai terveydellisiä seikkoja, jotka voisivat vaikuttaa niiden käyttäytymiseen.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Kuten edellä on todettu Lhasa apsojen ry on järjestänyt vuosina 2006 ja 2013 jäsenistölleen suunnatun ja vuonna 2019 kaikille lhasa apsojen omistajille ja haltijoille suunnatun terveyttä ja käyttäytymistä koskevan kyselyn. Vuonna 2006 toteutettuun kyselyyn saatiin 126 vastausta, vuoden 2013 kyselyyn 34 vastausta ja vuoden 2019 kyselyyn 124 vastausta. Kaikissa kyselyissä on kysytty pääpiirteissään samoja seikkoja, jotta vastausten vertailukelpoisuus on säilynyt.

Edellä mainituissa terveystutkimuksissa ei ole tullut esille lhasa apsojen käyttäytymiseen ja luonteeseen liittyviä erityisiä ongelmakohtia. Lhasa apsojen eivät ole osallistuneet luonnetesteihin tai MH-kuvauksiin siinä määrin, että niiden perusteella voitaisiin tehdä johtopäätöksiä lhasa apsojen käyttäytymisestä tai luonteesta.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Erityisiä ongelmia ei ole tullut esille.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Lhasa apsojen eivät kuulu PEVISA- ohjelmaan. Rodun yksilöille teetetään kuitenkin silmä- ja polvitutkimuksia sekä satunnaisesti myös muita tutkimuksia.

Terveystutkittujen koirien tulokset ovat olleet pääsääntöisesti hyviä eikä jalostuskoirien terveystuloksille ole syytä asettaa raja-arvoja. Kasvattajat ovat käyttäneet jalostukseen sekä tutkittuja että tutkimattomia koiria.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Lhasa apsojen eivät kuulu PEVISA- ohjelmaan.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Lhasa apsojen terveystiedot perustuvat Kennelliiton virallisiin terveystutkimustilastoihin sekä Lhasa apsojen ry:n terveystutkimuksiin vuosilta 2006, 2013 ja 2019. Vain pieni osa lhasa apsoista on osallistunut virallisiin terveystutkimuksiin, joten kattavaa virallista tietoa rodun terveyden kokonaistilanteesta ei välttämättä ole. Toisaalta lhasa apsoja ei ole tutkittu enemmälti ehkä siksi, että tarvetta yksittäisten koirien tutkimuksille ei ole ollut. Osiossa on otettu esille joitakin yksittäisiä sairauksia ja vikoja, joita tiedetään virallisten terveystutkimusten tai kyselytulosten perusteella todetun lhasa apsoilla.

Yleisimpiä perinnöllisiä silmäsairauksia

Erilaisia perinnöllisiä tai perinnölliseksi oletettuja silmäsairauksia on todettu yli 160 koirarodulla. Sairauksien merkityksellisyys koiran elämänlaadun ja näkökyvyn kannalta vaihtelee vähäisestä sokeuttavaan ja/tai kivuliaaseen tai muuten koiran hyvinvointia merkittävästi haittaavaan ongelmaan.

Osan koirien silmäsairauksista tiedetään olevan perinnöllisiä. Tämä tieto on saatu joko pitkäaikaisten silmätarkastusten ja sukutauluanalyysien tai geenitutkimuksen ja DNA-testien avulla. Silmäsairaudesta oletetaan olevan perinnöllinen myös, jos sitä rodun kansallisissa tai kansainvälisissä tietokannoissa esiintyy paljon (>1 % tutkituista tai vähintään 5 yksilöä 5 vuodessa tai yli 50 sairasta yksilöä ylipäätään), jos sitä esiintyy rodussa enemmän kuin muissa roduissa, esiintyvyys rodun sisällä kaiken kaikkiaan lisääntyy tai on suurempaa sukulaiskoirissa, muutosten ilmenemisikä ja eteneminen on samanlaista kaikilla sairastuneilla ja/tai on samankaltaista kuin samassa sairaudessa jossain toisessa rodussa.

ECVO (European College of Veterinary Ophthalmologists) antaa koiranomistajille ja -kasvattajille neuvoja silmäsairauksien merkityksellisyydestä koiralle ja jalostukselle. Jalostusvalinnoilla tulee pyrkiä estämään/vähentämään ainakin vakavien, näköä uhkaavien ja/tai kipua tai leikkaushoitoa/jatkuvaa lääkitystarvetta aiheuttavien sairauksien ilmeneminen.

ECVO:n antamat jalostussuositukset liittyvät silmän terveyteen. Jalostusvalintoja tehtäessä on etenkin lievempien silmäsairauksien kohdalla otettava huomioon myös rodussa esiintyvät muut sairaudet.

Jotta tietoa perinnöllisten silmäsairauksien esiintymisestä ja mahdollisesti periytymismallista saataisiin, suosittaa ECVO silmätarkastusten tekemistä seuraavasti:

- jalostukseen käytettävät eläimet: vuosittain
- muut: 3-4 kertaa elämässä, esim. 1, 3, 6 ja 9 -vuotiaana.

Vuosituhanneen vaihteeseen saakka painopiste tutkimuksessa ja löydösten kirjaamisessa oli vakavilla, sokeuttavilla sairauksilla kuten etenevä verkkokalvon rappeuma (PRA) ja perinnöllinen harmaakaihi. Tämän vuosituhanneen alussa alettiin kiinnittää huomiota ja kirjata ylös muutoksia myös silmää ympäröivissä rakenteissa ja silmän muissa osissa kuin linssissä ja verkkokalvolla. (Lähde: Suomen Kennelliiton silmäsairaustyöryhmä, silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto)

Alla yhteenvedotilasto lhasa apsoille tehdyistä silmätutkimuksista valittuna siten, että koiran syntymävuosi ajoittuu ajalle 2007-2017. Alemmassa taulukossa ilmenevät diagnoosit ja niiden määrät.

Taulukko 15. Lhasa apsoille tehty silmätutkimukset, koiran syntymävuosi 2007-2017

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	Tutkittu %	Terveitä	Terveitä %
2007	58	11	19%	11	100%
2008	91	13	14%	11	85%
2009	96	23	24%	22	96%
2010	91	16	18%	13	81%
2011	57	9	16%	6	67%
2012	96	17	18%	16	94%
2013	90	16	18%	11	69%
2014	87	11	13%	9	82%
2015	40	6	15%	4	67%
2016	76	8	11%	7	88%
2017	47	1	2%	0	0%

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 9/2019)

Taulukko 16. Silmätutkimusten diagnoosit

Diagnoosi	Esiintymiä
<u>Caruncular trichiasis, todettu</u>	1
<u>Distichiasis, todettu</u>	10
<u>Ei todettu perinnöllisiä silmänsairauksia</u>	109
<u>Ektooppinen cilia, todettu</u>	1
<u>Kaihin laajuus, laaja</u>	1
<u>Kaihin laajuus, lievä</u>	1
<u>Keratiitti, epäilyttävä</u>	1
<u>Kortikaalinen katarakta, todettu</u>	2
<u>Makroblepharon/silmäluomen ulospäin kiertyminen, todettu</u>	1
<u>Muu vähämerkityksellinen kaihi, todettu</u>	1
<u>Posterior polaarinen katarakta, todettu</u>	1
<u>Puutteellinen kyynelkanavan aukko, todettu</u>	3
<u>Sarveiskalvon dystrofia/degeneraatio, todettu</u>	2
<u>Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, todettu</u>	2
<u>Silmämuutosten vakavuus, lievä</u>	10
<u>Vilkkuluomen rauhasen esiinluiskahdus, operoitu</u>	2

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 9/2019)

Silmätutkimuksia on tehty pienelle joukolle lhasa apsoja, keskimäärin vain noin 17 prosentille kunakin vuonna syntyneistä. Ylivoimaisesti suurimmalla osalla eli keskimäärin noin 82 prosentilla tutkituista lhasa apsoista ei ole todettu silmänsairauksia. Niillä, joilla jokin sairaus on todettu, silmämuutosten vakavuus on ollut enimmäkseen lievä.

Vertailun vuoksi todettakoon, että sukulaisrotujen edustajista tiibetinspanieleille on tehty silmätutkimuksia noin 26 prosentille kunakin vuonna syntyneistä ja tiibetinterriereille noin 32 prosentille kunakin vuonna syntyneistä. Tutkituista tiibetinspanieleista keskimäärin noin 65 prosenttia on todettu terveiksi ja tiibetinterriereistä keskimäärin noin 87 prosenttia on todettu terveiksi.

Koska tähän mennessä vain pienelle osalle lhasa apsoja on tehty silmätarkastuksia, ei varmaa kuvaa apsojen silmänsairauksista voida saada. Vaikka pienelle joukolle tehtyjen silmätarkastusten tulokset ovat hyviä, olisi kuitenkin toivottavaa, että aikaisempaa useamman lhasa apson silmät tarkastetaan laajemman kuvan saamiseksi rodun tosiasiallisesta tilanteesta.

Lhasa apsoilla silmänsairauksista eniten on todettu **distichiasis -tapauksia**. Distichiasiksella tarkoitetaan tilaa, jossa osa koiran silmäripsistä on väärin sijoittunut ja osuu siksi silmän pintaan. Oireina voidaan havaita esimerkiksi lisääntyneitä silmävuotoa ja silmäluomien räpyttelyä sekä silmien punoittamista. Oireiden voimakkuus riippuu ylimääräisten ripsien paksuudesta ja kasvusuunnasta. Lieviä tapauksia voi käyttää jalostukseen, mutta parituskumppaniksi tulee valita vaivan suhteen mahdollisimman terve yksilö. Vakavia tapauksia (kirurgista hoitoa vaativat tai näkökyvyltään heikentyneet) ei pidä käyttää jalostukseen lainkaan. (Lähde: Suomen Kennelliiton silmänsairauksityöryhmä, silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto)

Kolmella lhasa apsoilla on tarkasteluajanjaksolla todettu **puutteellinen kyynelkanavan aukko**. Kysymyksessä on synnynnäinen kehityshäiriö, jossa ala- ja / tai yläluomen kyynelkanavan aukko puuttuu tai on selvästi normaalia pienempi. Tyypillinen oire on normaalia runsaampi kyynelehtiminen.

Hoitona on tarvittaessa aukon kirurginen avaus. (Lähde: Suomen Kennelliiton silmäsairstyöryhmä, silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto)

Kahdella lhasa apsollla on todettu **kortikaalinen katarakta**. Perinnöllinen harmaakaihi (ent. hereditaarinen katarakta, HC) samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Useimpien muotojen periytymismallia ei vielä tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Edennyt kaihi aiheuttaa silmän sisäistä suonikalvontulehdusta ja siten voi aiheuttaa kipua.

Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei-perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta on sokeritautiin liittyvä, usein hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä diabeettinen katarakta.

Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi (ei luokitella kaihiksi) on normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin tiivistyessään muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Muutoksella ei ole merkittävää vaikutusta näkökykyyn.

Perinnöllinen kaihi -diagnoosin saanutta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Poikkeuksena ovat perinnölliseksi todetut ja oletetut muut vähämerkitykselliset linssin kaihimuutokset, joita saa käyttää jalostukseen terveen kumppanin kanssa. (Lähde: Suomen Kennelliiton silmäsairstyöryhmä, silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto)

Etenevän, näkökykyä uhkaavan ja / tai vakavaa sisäistä tulehdusreaktiota (uveiitti) silmään aiheuttavan kaihin hoito on leikkaushoito. Ainoastaan diabeettiseen kaihiin on kehitteillä lääkehoito, jolla sokeritaudin aiheuttaman kaihin etenemistä voidaan hidastaa. (Lähde: Päivi Vanhapelto, artikkeli osoitteessa www.omaeläinklinikka.fi)

Kahdella tarkastelujakson apsollla on todettu **sarveiskalvon dystofia**. Sarveiskalvon dystrofiaa eli aineenvaihduntahäiriötä on kolmea eri muotoa (epiteliaalinen eli pintakerroksen, stromaalin eli keskikerroksen ja endoteliaalinen eli sisäkerroksen muutos), joista yleisimmässä eli epiteliaalisessa dystrofiassa on kyseessä molemmissa silmissä ilmenevä rasvakertymä sarveiskalvon pintaosassa.

Se ilmenee yleensä keski-ikään mennessä, on paljain silmin havaittavissa, mutta aiheuttaa vain harvoin koiralle näkö- tai muita ongelmia. Ruokinta ja hormonaaliset tekijät saattavat osaltaan vaikuttaa vaivan ilmenemiseen.

Pinnallinen dystrofia ja usein myös stromaalin dystrofia ovat koiran elämän kannalta useimmiten vähämerkityksillisiä. Etenkin roduissa, joissa sitä ei ole oletettu perinnölliseksi ongelmaksi, tapauksia voidaan käyttää jalostukseen.

Endoteliaalinen dystrofiaa esiintyy kääpiöroduilla ja se ilmenee usein vanhemmalla iällä. Vaiva johtaa usein sarveiskalvon täydelliseen samentumiseen ja pahimmillaan sen kivuliaaseen haavautumiseen. Endoteeli dystrofia -sairasta koiraa ei pidä käyttää jalostukseen. (Lähde: Suomen Kennelliiton silmäsairstyöryhmä, silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto)

Kahdella lhasa apsollla on todettu **silmäluomen sisäänpäin kiertyminen**. Entropion on tavallisimmin alaluomessa esiintyvä virheasento, jolloin luomi kiertyy sisäänpäin aiheuttaen silmän pinnan ärtymistä luomen karvojen / ihon osuessa silmän pintaan. Tyypillinen oire on silmän kyynelehtiminen roskan tunteen takia. Lyhytkuonoisilla koiraroduilla entropion esiintyy tavallisimmin nenänpuoleisessa alaluomessa, jolloin myös alaluomen kyynelkanavan aukko kiertyy liiaksi sisään, eikä siten viemäriä

kyyneliä normaalisti. Tämä lisää kyynelehtimistä.

Pahimmillaan kiertymä aiheuttaa silmän sarveiskalvon haavautumista ja siten voimakasta kipua. Oireina ovat tällöin kyynelehtimisen lisäksi silmän punoitus ja siristely. Lievimmillään entropion ei aiheuta näkyviä oireita. Pidempään jatkuva sarveiskalvon ärsytystila johtaa sarveiskalvon nenänpuoleisen kulman pigmentoitumiseen (pigmentary keratitis), jota esiintyy erityisesti lyhytkuonoisilla kääpiörotuisilla koirilla.

Suomen Kennelliiton silmäsairstyöryhmä on todennut muun muassa entropion osalta, että lieviä tapauksia voi käyttää jalostukseen, mutta parituskumppaniksi tulee valita vaivan suhteen mahdollisimman terve yksilö. Vakavia tapauksia (kirurgista hoitoa vaativat tai näkökyvyltään heikentyneet) ei pidä käyttää jalostukseen lainkaan. (Lähde: Suomen Kennelliiton silmäsairstyöryhmä, silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto)

Kahdella lhasa apsoilla on operoitu vilkkuluomen rauhasen esiin luiskahdus. Kolmannen silmäluomen eli vilkkuluomen tyvessä sijaitsevan kyynelrauhanen ”esiin pullahdus” on usein nuorilla koirilla (3 kk-1v) esiintyvä perinnölliseksi oletettu silmäsairstyöryhmä, **Cherry eye eli kirsikkasilmä**. Rauhasen tyven sidekudoksen heikkous mahdollistaa rauhasen esiintulon. Esille tultuaan rauhanen usein ärtyy ja muuttuu entistä turpeammaksi ja punaisemmaksi, muistuttaen tällöin kirsikkaa. Hoitona on esiin pullahtaneen rauhasen mikrokirurginen ”paikalleen taskutus”. Tällöin sen toiminta (kyynelen erityys) jatkuu normaalisti. ”Pullahtanutta” rauhasta ei tule poistaa, sillä se altistaa potilaan myöhemmin kuivasilmäisyydelle. Cherry eye -diagnoosin saanutta koiraa voi perustellusta syystä käyttää jalostukseen terveen parituskumppanin kanssa. (Lähde: Suomen Kennelliiton silmäsairstyöryhmä, silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto)

Suomessa on huomioitu vain vähän tai ollenkaan **etenevä verkkokalvon surkastuma (PRA)**. PRA (progressiivinen retina atrofia) eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia.

PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen.

Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy epänormaaliin näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua.

Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujenkin surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen pupilliin.

PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokea koira voi pärjätä erittäin hyvin. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia. (Lähde: Suomen Kennelliiton silmäsairstyöryhmä, silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto)

Yhtä PRA:n muotoa kutsutaan PRA4:ksi ja sitä esiintyy vain lhasa apsoilla. PRA4 tulee esille myöhään ja sitä on diagnostisoitu lhasa apsoilla, jotka ovat 5-9 vuotta vanhoja. Ensimmäiset PRA4-tapaukset todettiin lhasa apsoilla Ruotsissa vuonna 1996. Vuoden 1998 alkuun mennessä PRA-tapauksia oli

löytynyt kaikkiaan 18, joista Ruotsissa neljä tapausta, Norjassa kuusi tapausta, Uudessa-Seelannissa yksi tapaus ja Iso-Britanniassa seitsemän tapausta. Myöhemmin tapauksia on löydetty lisää eri maista. Suomessa PRA-tapauksia ei ole tullut ilmi, mikä johtuu ainakin osalta siitä, että lhasa apsoja ei ole juurikaan testattu PRA4:n löytämiseksi.

PRA4-geenimutaation löytämiseksi on kehitetty DNA-testi, joka on ollut käytössä vuodesta 2017 lähtien. Testin avulla lhasa apso voidaan luokitella PRA4-vapaaksi, geenimutaation kantajaksi tai geneettisesti PRA4-sairaaksi. Geenimutaation kantajat eivät itse sairastu geenimutaation johdosta, mutta ne periyttävät geenimutaation jälkeläisilleen 50 prosentin todennäköisyydellä. Geneettisesti PRA4-sairas lhasa apso sairastuu itse lähes varmuudella jossain elämänsä vaiheessa.

PRA4-geenitestin kehittäjä Animal Health Trust on testannut vuoden 2017 syyskuun alun ja tammikuun 2018 lopun välisenä aikana kaikkiaan 457 lhasa apsoa 15 eri maasta PRA4-geenimutaation varalta. Testatuista lhasa apsoista 354 oli Iso-Britanniasta. Brittiläisistä apsoista kolme oli PRA4-sairaita, 61 geenimutaation kantajia ja 290 vapaita geenimutaatiosta eli normaaleja. Tutkijoiden laskelmien mukaan brittiläisistä lhasa apsoista noin 17 prosenttia on PRA4-geenimutaation kantajia.

PRA-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Geenitestillä kantajaksi todettua koiraa voidaan käyttää jalostukseen geneettisesti terveen kumppanin kanssa.

Lhasa apsoille suunnatuissa terveystarkastuksissa on tullut esille **kuivasilmäisyttä**. Keratokonjunktivitis sicca (KCS) eli kuivasilmäisyys on monella rodulla perinnölliseksi epäilty sairaus, jossa kyynelnesteen tuotto vähenee osin tai kokonaan aiheuttaen silmään sarveiskalvon ja sidekalvon tulehdusta, kipua ja näkökyvyn heikkenemistä sarveiskalvomuutosten takia. Kuivasilmäisyttä esiintyy erityisesti kääpiöroduilla. Kuivasilmäisyyden syynä voi olla perinnöllisen alttiuden lisäksi mm eri lääkeaineet, kyynelrahasen hermotuksen häiriöt, aineenvaihduntasairaudet, infektiot ja autoimmuunisairaudet. Perinnölliseksi oletetut paikalliset tiettyyn kudostyyppiin kohdistuvat autoimmuunisairaudet ovat todennäköisesti tavallisin kuivasilmäisyyden syy koirilla.

Oireet alkavat sidekalvon punoituksena ja silmän rähmimisenä. Silmä rähmii usein runsaasti ja rähmä on tyypillisesti silmän pintaan tarttuvaa ja hyvin sitkeää. Silmä voi olla valoarka ja potilas herkästi siristelee tai ”vinkkaa” silmää. Sarveiskalvo voi samentua, verisuonittua ja pigmentoitua aiheuttaen näkökyvyn heikkenemistä. Sarveiskalvon haavaumat ovat melko tavallisia. Silmä kutiaa ja on kivulias. Diagnoosi tehdään mm. mittaamalla kyynelnesteen tuotto nk. Schirmerin kyyneltestillä (STT, Schirmer Tear Test). Normaali STT tulos on 15-25 mm /min. Hoitona käytetään paikallisesti silmävoiteita ja -tippoja jotka parantavat kyynelnesteen tuottoa ja kosteuttavat silmää.

Kuivasilmäistä yksilöä, mikäli syyksi voidaan epäillä perinnöllistä kuivasilmäisyttä, ei pidä käyttää jalostukseen. (Lähde: Suomen Kennelliiton silmänsairauksiryhmä, silmätarkastuseläinlääkärit Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto)

Lhasa apsojen omistajia tulee edelleen kannustaa tutkituttamaan koiriensa silmät. Alle vuoden iässä tehty silmätarkastus on kaikilla roduilla voimassa vain vuoden.

Patellaluksaatio eli polvinivelen sijoiltaanmeno

Patellaluksaatiossa polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat polvilumpion sijoiltaan menolle. Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatiota esiintyy suhteellisen runsaasti kääpiöroduilla ja sellaisilla suuremmilla roduilla, joilla on suora takajalka. Vika on periytyvä. Polvilumpion rakennetta säätelevät useat eri geenit, joiden esilletuloa myös ympäristö muokkaa.

Pienikokoisilla roduilla polvilumpio luksoituu yleensä sisäänpäin (mediaalisesti). Patellaluksaatio on synnynnäinen ja jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa. II - ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. Ravatessaan koira koukistaa hetkittäin raajaansa sen sijaan että tukeutuisi sillä maahan (polvilumpio on luiskahtanut pois paikoiltaan), ja jatkaa sitten normaalia ravia (polvilumpio on palautunut paikoilleen). IV - asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Usein oireet huomataan tapaturman jälkeen, vaikka kyseessä on synnynnäinen vika. Patellaluksaatio voi myös pahentua eikä nuorena saatu tulos välttämättä ole lopullinen. On huomioitava, että patellaluksaatiotutkimus ei kerro koiran riskistä sairastua ristisideongelmaan.

Lievien patellaluksaation muotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Jos tämä ei auta, patellaluksaatiota voidaan hoitaa kirurgisesti. Leikkausmenetelmiä on useita. Vaikeimman asteen luksaatioissa hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste voi olla huono. (Lähde: *ELT Anu Lappalainen, Polvilumpion sijoiltaanmeno (patellaluksaatio)*)

Alla olevassa taulukossa on yhteenveto lhasa apsojen patellaluksaatiotilastoista valittuna siten, että koiran syntymävuosi sijoittuu ajalle 2007-2017. Ensimmäisestä taulukosta ilmenevät tehdyt tutkimukset lukumäärinä ja toisessa prosenttiosuuksina kunakin vuonna syntyneiden lhasa apsojen määristä:

Taulukko 17. Patellaluksaatiotutkimukset, koiran syntymävuosi 2007-2017

Vuosi	Syntyneitä	0	1	2	3	4	operoitu	Yhteensä
2007	58	7	3	0	0	0	0	10
2008	91	11	0	0	0	0	0	11
2009	96	14	6	0	0	0	0	20
2010	91	12	2	0	1	0	0	15
2011	57	9	0	0	0	0	0	9
2012	96	15	0	0	0	0	0	15
2013	90	11	3	0	0	0	0	14
2014	87	6	3	0	0	0	0	9
2015	40	5	0	0	0	0	0	5
2016	76	8	1	0	0	0	0	9
2017	47	1	0	0	0	0	0	1
Yhteensä	829	99	18	0	1	0	0	118

(Tiedot Kennelliiton jalostustietokannasta 9/2019)

Taulukko 18. Patellaluksaatiotutkimukset prosenttiosuuksina 2007-2017 syntyneistä lhasa apsoista

Vuosi	Tutkittu	0	1	2	3	4	operoitu
2007	17%	70%	30%	0%	0%	0%	0%
2008	12%	100%	0%	0%	0%	0%	0%
2009	21%	70%	30%	0%	0%	0%	0%
2010	16%	80%	13%	0%	7%	0%	0%
2011	16%	100%	0%	0%	0%	0%	0%
2012	16%	100%	0%	0%	0%	0%	0%
2013	16%	79%	21%	0%	0%	0%	0%
2014	10%	67%	33%	0%	0%	0%	0%
2015	12%	100%	0%	0%	0%	0%	0%
2016	12%	89%	11%	0%	0%	0%	0%
2017	2%	100%	0%	0%	0%	0%	0%
Yhteensä	14%	84%	15%	0%	1%	0%	0%

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 9/2019)

Voidaan todeta, että keskimäärin vain noin 15 prosentille kunakin vuonna syntyneistä lhasa apsoista on tehty patellaluksaatiotutkimus. Polvitutkimuksia on näin ollen tehty lhasa apsoille vieläkin vähemmän kuin silmätutkimuksia. Tutkittujen apsojen polvet ovat olleet enimmäkseen eli noin 85 prosentilla täysin terveitä. Muilla tutkituilla luksaatiot ovat olleet I-asteen luksaatioita, jotka tavallisesti ovat oireettomia eivätkä kaipaa hoitoa.

Sukulaisrotujen edustajista tiibetinspanieleille on tehty patellaluksaatiotutkimuksia noin 26 prosentille kunakin vuonna syntyneistä ja tiibetinterriereille noin 50 prosentille kunakin vuonna syntyneistä. Tutkituista tiibetinspanieleista keskimäärin noin 74 prosenttia on todettu terveiksi. Luksaatio on ollut I-asteen luksaatioita noin 17 prosentilla tutkituista tiibetinspanieleista. Tutkituista tiibetinterriereistä keskimäärin noin 98 prosenttia on todettu terveiksi. Muilla tutkituilla tiibetinterriereillä luksaatiot ovat olleet 1-asteen luksaatioita.

Koska tähän mennessä vain pienelle osalle lhasa apsoja on tehty patellaluksaatiotutkimuksia, ei varmaa kuvaa apsojen polvien tilanteesta voida saada. Vaikka pienelle joukolle tehtyjen polvitutkimusten tulokset ovat hyviä, olisi kuitenkin toivottavaa, että aikaisempaa useamman lhasa apson polvet tutkitaan laajemman kuvan saamiseksi rodun tosiasiallisesta tilanteesta.

Lhasa apsojen omistajia tulee edelleen näin ollen kannustaa tutkituttamaan koiriensa polvet. On huomioitava, että alle kolmen vuoden iässä annettu polvitutkimuslausunto on voimassa vain kaksi vuotta. Jos polvitutkimus tehdään yli kolmen vuoden iässä, ei tutkimusta tarvitse uusida. Jos koira saa tutkimuksissa eriävät lausunnot, on niistä huonompi voimassa kuten edellä selvitettiin. Jalostukseen käytettävien apsojen polvet olisi hyvä tutkia ainakin ennen ensimmäistä astutusta.

Muita lhasa apsoille tehtyjä virallisia terveystutkimuksia

Vuosina 2007-2017 kymmenelle lhasa apsolle on tehty *sydäntutkimus*. Tutkimuksissa yhdelläkään apsollla ei ole todettu sivuääniä. *Spondyloositutkimus* on tehty yhdelle lhasa apsolle, joka on todettu terveeksi. Samoin *kyynärniveltutkimus* on tehty yhdelle apsolle, joka on todettu terveeksi. Myös *lonkkaniveltutkimus* on tehty mainitulla ajanjaksolla yhdelle lhasa apsolle, joka on saanut tuloksen B.

Terveyskyselyissä esille tulleita vikoja

Lhasa apsoille suunnatuissa terveyskyselyissä on tullut esille muutama **hiiva- ja korvatulehdustapaus**. Hiivat (Malassezia-lahkon sienet) ja eräät bakteerit (etenkin stafylokokit) kuuluvat sopivissa määrin koiran ihon normaaliflooraan, mutta tietyissä tilanteissa niiden määrä voi kasvaa liiallisen suureksi aiheuttaen ryppään klassisia oireita; märkäiset ihotulehdukset etenkin poimuissa ihon osissa, huulissa ja varvasväleissä, kutina, karvanlähtö ja paha haju. Joskus vaikea tassujen tulehdustila voi johtaa furunkuloosiin eli karvatuppien tulehdukseen. Tällöin varvasväleihin tyypillisesti muodostuu punoittavia pieniä paiseita, jotka voivat olla hyvinkin kipeitä. Heikentynyt immuunipuolustus ja tietyt perussairaudet (mm. Cushingin tauti, kilpirauhasen ongelmat) voivat altistaa hiivatulehduksille samoin kuten esimerkiksi pitkät antibioottikuurit. Lisäksi esimerkiksi ruoka-aineallergiat ovat usein yleistyneen hiivaongelman takana. (Lähde: Kivuton Eläintohtori, blogikirjoitus)

Terveyskyselyissä on tullut esille myös muutama tapaus, jossa lhasa apsolle on ollut **virtsakiviä**. Koirien virtsatievaivat ovat hyvin tavallisia sekä uroksilla että nartuilla ja niihin on monia syitä. Yksi ongelman aiheuttaja voi olla kiteiden ja/ tai kivien muodostuminen virtsateihin. Tavallisin kivien muodostumispaikka on virtsarakko, mutta kiviä voi muodostua myös munuaisiin, virtsanjohtimiin tai virtsaputkeen. Usein olosuhteet ovat edullisia ensin kiteiden saostumiselle, ja kiteistä voi hiljalleen muodostua kivi. Toisaalta kivi voi löytyä ilman, että virtsassa tutkimushetkellä olisi kiteitä, eivätkä kiteet aina muodosta kiveä. Joskus virtsanäytteessä olevat kiteet voivat myös edustaa eri laatua, kuin rakossa oleva kivi. Pieni määrä virtsakiteitä voi olla myös normaalilöydös. Oireet voivat vaihdella paljonkin. Tyypillinen havainto on verivirtsaisuus. Myös tahatonta lirauttelua tai virtsantiputtelua voi esiintyä. Virtsaaminen voi olla kivuliasta tai tihentynyttä. Pahimmassa tapauksessa kivi voi aiheuttaa tukoksen, erityisesti uroksilla, joiden virtsaputki on pitkä ja kapea. Virtsaumpi on hengenvaarallinen tila, joka vaatii välitöntä hoitoa.

Toisaalta kiteet tai kivet voivat olla hyvinkin oireettomia ja kivi voidaan huomata esimerkiksi luustoröntgentutkimuksen sivulöydöksenä. Toki varmuutta tällaisen sivulöydöksen harmittomuudesta potilaalle ei ole, sillä lemmikin kivun tulkitseminen on usein haasteellista. Virtsakiteiden- ja kivien muodostumiseen vaikuttavat hyvin monet tekijät, kuten ravinto, eläimen sukupuoli, geneettinen taipumus, virtsateiden terveys sekä virtsan pH ja väkevyys. Olosuhteet ratkaisevat sen muodostuuko kiteitä tai kiviä ja jos muodostuu, niin millaisia. (Lähde: Eläinlääkäri Elina Sievänen, Koiran virtsakivet ja -kiteet)

Lhasa apsoilla on terveystutkimuksen perusteella myös **hammasongelmia**. Gingiviitti eli ientulehdus ja vakavampi suun tulehduksen muoto parodontiitti eli hammasta ympäröivän kiinnityskudoksen tulehdus ovat koirien yleisimpiä tulehdussairauksia. Molempien alkusyynä on hampaiden pinnalle kertyvä bakteeriplakki. Plakki koostuu syljen proteiinien muodostamasta kalvomaisesta rakenteesta, johon bakteerit kiinnittyvät muodostaen vähitellen järjestyneen bakteeriyhdyskunnan eli biofilmin. Biofilmin bakteerit erittävät ympärilleen ainetta, joka suojaa niitä elimistön puolustusmekanismeja vastaan. Ellei plakkia poisteta, se kovettuu ja mineralisoituu syljen vaikutuksesta muuttuen hammaskiveksi. Hammaskiven muodostuminen on yksilöllistä ja siihen vaikuttaa muun muassa syljen koostumus ja pureskelun aikaansaama mekaaninen puhdistus. Hammaskivi sinällään ei ole haitallista, mutta se tarjoaa huokoisena hyvän tartuntapinnan bakteeriplakille.

Gingiviitin oireena on ikenien punoitus, turvotus ja verenvuoto, joskus myös tulehduksen aiheuttaman ärsytyksen aikaansaama ikenen liikakasvu. Lentulehdus paranee täysin, kun plakki ja hammaskivi poistetaan hampaiden pinnalta ja ientaskuista. Hoitamaton ientulehdus etenee usein parodontiitiksi, mutta aina tätä ei tapahdu. Eteneminen ja sen nopeus riippuvat useista tekijöistä, kuten yksilön puolustusjärjestelmän toiminnasta, rodusta, iästä, stressistä ja mahdollisista muista yleistilaa heikentävistä sairauksista. Parodontiitti on bakteerien aiheuttama tulehdus, joka tuhoaa hampaan kiinnityskudoksia: leukaluuta juuren ympärillä, juuren pinnan sementtiä ja hammasta leukaluuhun kiinnittäviä säikeitä. Oireina ovat ientulehdusmuutosten lisäksi hengityksen merkittävän paha haju, silmin nähtävät ienvetäymät ja taudin edetessä hampaiden liikkuvuuden lisääntyminen sekä kipu.

Varsinkin alkuvaiheessa oireet voivat olla hyvin lieviä, eikä hammaskiveä ja plakkiakaan välttämättä ole hampaan pinnalla kovin paljoa. Erityisesti pienillä roduilla pitkälle edennyt parodontiitti voi kuitenkin johtaa alaleuan murtumaan tai oronasaalifistelin (joka tarkoittaa yhteyttä suusta nenäonteloon) syntymiseen tavallisimmin yläkulmahampaan kohdalle. Parodontiitti ei ole vain suun ongelma, vaan tulehtuneista suun kudoksista pääsee verenkierron mukana bakteereita kaikkialle elimistöön ja seurauksena voi olla tulehduksia muun muassa maksassa ja munuaisissa tai sydänlihaksessa ja sydänläpissä. Parodontiitin aste määritetään nukutuksessa hampaiden puhdistuksen jälkeen tehtävällä ientaskujen mittauksella ja hampaiden röntgenkuvauksella. Hampaat, joiden kohdalla muutokset ovat pitkälle edenneitä, poistetaan. Mikäli kotihoito onnistuu, voidaan lievempiä muutoksia kokeneet hampaat säästää. Joskus syviä taskuja voidaan tärkeän hampaan säästämiseksi soveltuissa tapauksissa täyttää luuhokalla tai vastaavalla luutumista edistävällä aineella. (*Lähde: Sympaattiset asiantuntijaeläinlääkärit, artikkeli lentulehdus ja parodontiitti,*)

Yhdistyksen terveyskyselyissä lhasa apsoilla on tullut esille **napatyrä**, josta on vuoden 2006 kyselyssä ilmoittanut 6 prosenttia vastaajista, vuoden 2013 kyselyssä 9 prosenttia vastaajista ja vuoden 2019 kyselyssä 12 prosenttia vastaajista. Vaikka vastauksissa saattaa olla epätarkkuutta, napatyrän prosentuaalinen esiintyvyys on kasvanut kaksinkertaiseksi vuosien 2006-2019 välisenä aikana.

Tyrällä eli hernialla tarkoitetaan epätavallista tai epänormaalin suurta aukkoa ruumiinontelon seinämässä. Tyrät voivat olla synnynnäisiä tai elinaikana syntyneitä. Synnynnäisistä tyristä tavallisimpia ovat napatyrä ja nivus- eli inguinaalityrä. Napatyrä on lähes aina synnynnäinen epämuodostuma, sen syntymiseen vaikuttaa paitsi sattuma niin melko vahva perinnällinen taipumus.

Napa on se kohta, josta sikiön aineenvaihdunta tapahtuu istukan välityksellä emon elimistöön. Navan kohdalla istukasta tulevat verisuonet lävistävät sikiön ja liittyvät sikiön omaan verenkiertoon. Normaalisti napaverisuonet painuvat kasaan ja navan aukko sulkeutuu heti kohta syntymän jälkeen. Jos aukon sulkeutuminen hankaloituu, niin syntyy napatyrä eli vatsaontelon seinämään jää reikä; joskus suurempi joskus pienempi. Aukon sulkeutuminen voi estyä, jos napanuora joutuu epätavallisen kovaan venytykseen syntymähetkellä. Emo voi myös purra napanuoran poikki liian läheltä ja aiheuttaa tyrän syntymisen. Napatulehdus voi häiritä sulkeutumista. Useissa tapauksissa navan aukko on perintötekijöiden vaikutuksesta liian suuri ja sulkeutuminen epätäydellistä. Joskus tavataan synnynnäisiä kehityshäiriöitä, jolloin navan aukko on valtavan suuri. Vakavimmat kehityshäiriöt ovat sellaisia, että vatsaontelo on sikiönkehityksen häiriön johdosta jäänyt täysin auki ja suolisto pursuaa esteettä vatsasta ulos; tällaiset tapaukset ilmenevät heti syntyessä, ja ovat useimmiten niin vaikeita, että pentu joudutaan lopettamaan. Napatyrää tavataan siis hyvin lieväästeisesta nuppineulanpään kokoisesta aina todella suuriin ja vaikeisiin tapauksiin.

Koska napatyrä on aukko vatsaontelon alla lihasseinämässä, on tavallista, että aukkoon tunkeutuu vatsaontelon sisältöä; lievissä tapauksissa hieman vatsaontelon rasvakudosta, vakavammassa, ja joskus jopa pikaista kirurgista hoitoa vaativissa tapauksissa tyräpussiin mahtuu suolistoa. Vatsaontelon sisällön tunkeutuminen napanuoran aukkoon estää vastasyntyneellä aukon sulkeutumisen ja tämä on useimmiten syynä pienien napatyrien syntymiseen. Syntymän jälkeisinä päivinä voi onnistua

painamaan aukkoon tunkeutuneen kudoksen takaisin ja näin estää tyrän syntymisen, vakavammissa tapauksissa navan paineleminen sen sijaan saattaa olla haitallista. Napatyrä saattaa olla kiinni kasvanut, mikä tarkoittaa sitä, että heti syntymän jälkeen napa-aukosta on valahtanut pieni määrä rasvakudosta ulos ja aukko on sen jälkeen sulkeutunut normaalisti. Navan kohdalle on jäänyt pieni rasvakudoksen aiheuttama pullistuma. Tällainen sulkeutunut tyrä on kaikkien yleisin ja on täysin vaaraton "kauneusvirhe". Se voidaan korjata leikkauksella, mutta leikkaus ei ole välttämätön.

Jos napatyrän aukko on niin suuri, että suoli mahtuu aukosta läpi, on tyrä aina korjattava leikkauksella. Suoli voi pakkautua tyräaukkoon niin tiukasti, että verenkierto salpautuu ja suolen osa menee kuolioon; tämä on hengenvaarallinen tila, ja vaatii pikaista kirurgista hoitoa. Oireina on erittäin voimakas akuutti kipu vatsassa, etenkin navan kohdalla. Jos vastasyntyneellä pennulla on epätavallisen suurelta tuntuva pullistuma navan seudulla, kannattaa pyytää eläinlääkäriä tarkastamaan pentu. Useimmat napatyrän aiheuttamat ongelmat syntyvät vasta pikkupentuvaiheen jälkeen, kun koira alkaa liikkua aktiivisemmin ja kasvu on voimakkainta.

Napatyrä korjataan pienellä leikkauksella, jossa aukko yksinkertaisesti ommellaan kiinni. Toimenpidettä saattaa vaikeuttaa aukon reunaan kiinni kasvaneet vatsaontelon kudokset, jotka ensin täytyy irrottaa ja työntää takaisin oikeille paikoilleen. Leikkaus vaatii joko syvän rauhoituksen tai yleisanestesian; nukutusriskin vuoksi on usein odotettava pennun kasvamista ainakin 2 kuukauden ikäiseksi ennen leikkaustoimenpidettä. Vaarallisen suuri tyrä on leikattava mahdollisimman nopeasti. (Lähde: Jukka Marttila: *Koirien tyrät ja niiden kirurginen hoito*)

Terveyskyselyissä on lhasa apsoilla tullut lisäksi esille jonkin verran hampaiden osalta *etuhampaiden* puutoksia, mikä ilmeisesti viittaa leukojen kapenemiseen. Lisäksi hampaissa on hammaskiveä ja hammas- tai iensairauksia. Muutoin esille on tullut samoin jonkin verran *allergioita, korvatulehduksia ja suolistotulehduksia*.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt vuosina 2000-2019

Taulukko 19. *Kuolinsyyt 2000-2019*

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
<u>Immunologinen sairaus</u>	8 v 3 kk	2
<u>Kadonnut</u>	6 v 2 kk	1
<u>Kasvainsairaudet, syöpä</u>	11 v 0 kk	12
<u>Kuollut ilman sairauden diagnosoitua</u>	13 v 7 kk	1
<u>Lopetus ilman sairauden diagnosoitua</u>	8 v 10 kk	5
<u>Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi</u>	8 v 1 kk	1
<u>Muu sairaus, jota ei ole listalla</u>	6 v 5 kk	3
<u>Petovahinko</u>	1 v 3 kk	1
<u>Selkäsairaus</u>	9 v 0 kk	1
<u>Silmäsairaus</u>	5 v 8 kk	1
<u>Sydänsairaus</u>	11 v 10 kk	3
<u>Tapaturma tai liikennevahinko</u>	4 v 10 kk	6
<u>Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)</u>	13 v 5 kk	19
<u>Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus</u>	9 v 8 kk	7
<u>Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu</u>	9 v 2 kk	4
<u>Kaikki yhteensä</u>	10 v 2 kk	67

(Tiedot Suomen Kennelliitto ry:n jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Yleisin lhasa apsojen tilastoitu kuolinsyy on vanhuus. Seuraavaksi yleisin kuolinsyy ovat erilaiset kasvainsairaudet kuten syöpä. Muita sairauksia, jotka tilastojen valossa nousisivat kuolinsyinä keskeisiksi, ei voida havaita.

Voidaan olettaa, että läheskään kaikki edesmenneiden lhasa apsojen omistajat eivät ole ilmoittaneet Suomen Kennelliiton rekisteriin koiransa kuolemaa eikä sen syytä. Taulukon tiedot eivät siten todennäköisesti anna täyttä kuvaa kuolleiden lhasa apsojen määrästä eikä kuoleman syystä vuosina 2000-2019.

4.3.4 Lisääntyminen

Keskimääräinen pentuekoko

Vuosien 1988-1997 välisenä kymmenen vuoden ajanjaksona lhasa apsojen keskimääräinen pentuekoko on vaihdellut 3,1 pennun ja 4,4 pennun välillä. Vuosien 1998-2007 välisenä kymmenen vuoden ajanjaksona keskimääräinen pentuekoko on vaihdellut 3,2 pennun ja 4,6 pennun välillä. Vuoden 2008 ja vuoden 2019 välisenä ajanjaksona keskimääräinen pentuekoko on vaihdellut 3,6 pennun ja 4,6 pennun välillä.

Voitaneen todeta, että pentueiden keskimääräinen pentumäärä on pysynyt pitkällä aikavälillä tarkasteltuna varsin tasaisena eikä minkään vuoden osalta voida todeta suurempaa poikkeamaa.

Astumisvaikeudet

Terveyskyselyjen perusteella valtaosa apsouroksista on astunut normaalisti. Ne ovat onnistuneet astutuksissa hyvin ja tuottaneet jälkeläisiä.

Tiinehtymisvaikeudet

Terveyskyselyissä ei ole tullut esille tiinehtymisvaikeuksia.

Synnytysongelmat

Apsonartut ovat terveyskyselyiden mukaan synnyttäneet pennut valtaosaltaan normaalisti. Jonkin verran on turvauduttu keisarinleikkauksiin. Muita erittelemättömiä ongelmia on terveyskyselyjen mukaan ollut satunnaisesti.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Valtaosa nartuista on terveyskyselyjen mukaan hoitanut pentunsa hyvin. Erityisiä ongelmia on tullut esille vain satunnaisesti.

Pentukuolleisuus

Terveyskyselyssä ei ole esitetty kysymyksiä pentukuolleisuudesta, joten tästä ei ole annettavissa tietoja.

Synnynnäiset viat ja epämuodostumat

Terveyskyselyissä ei ole tullut esille muita kuin edellä mainittuja vikoja.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille

Rotumääritelmän mukaisella lhasa apolla ei ole erityisiä sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille altistavia anatomisia piirteitä.

Pohjoismainen Kennelunioni on vuonna 2018 tarkistanut rotukohtaiset ohjeet (RKO) liioiteltujen piirteiden huomioimisesta ulkomuotoarvostelussa. Vaikka lhasa apso ei ole tarkkailtavien rotujen joukossa, sitä koskevat kaikkia rotuja koskevat ohjeet.

Ohjeiden mukaan vakavat poikkeamat ohjelmassa listatuissa toiminnoissa ovat peruste harkita koiran hylkäämistä, vaikka kyseistä poikkeamaa ei olisikaan mainittu rotumääritelmässä hylkääväksi virheeksi. Ohjeissa tuomaria pyydetään tuomaan raportissa selvästi ilmi, mikä havainto johti koiran hylkäämiseen.

Kaikkien koirien tulee pystyä hengittämään normaalisti, myös liikkueessaan. Kaikilla koirilla tulee olla terveet, kirkkaat silmät, joissa ei näy merkkejä ärsytyksestä. Kaikilla koirilla tulee olla terveet hampaat ja rotumääritelmän mukainen, toimiva purenta. Virheasentoiset hampaat voivat vahingoittaa ikeniä. Leukojen tulee sulkeutua normaalisti. Ikenissä ei saa näkyä merkkejä vammoista, ärsytyksestä tai vaurioista. Tällaiset oireet voivat olla kliinisiä merkkejä heikentyneestä terveydestä ja niihin on suhtauduttava sen mukaisesti. Yksikään koira ei saa olla lihava tai ylipainoinen tai äärimmäisen laiha. Kaikkien koirien tulee olla hyvässä lihaskunnossa. Kaikilla koirilla tulee olla terve iho, jossa ei näy merkkejä ärsytyksestä. Turkin määrän ja kunnostuksen tulee noudattaa rotumääritelmän vaatimuksia eikä turkki saa olla niin runsas, että se on haitaksi koiran hyvinvoinnille ja sen kyvyille liikkua terveesti ja vapaasti myös arkielämässään. Kaikkien koirien tulee liikkua vaivattomasti ja terveesti, rodunomaisella liikemuodolla. Kaikkien koirien tulee luonteensa puolesta soveltua toimimaan nykyaikaisessa yhteiskunnassa. Rotutyyppillinen käyttäytyminen otetaan huomioon ja sitä kunnioitetaan, mutta sen ei tulisi estää sosiaalisuutta ja luokse päästävyttä. Voimakkaat pelko- ja arkuusreaktiot eivät koskaan ole toivottavia. Hallitsematonta aggressiivista käytöstä tai paniikinomaisia pakoreaktioita ei tule hyväksyä, ja niistä tulee antaa laatupalkinto ”hylätty”.

Lhasa apso ei ole myöskään muissa tarkastelun kohteena olevissa maissa (Ruotsi, Norja, Tanska, Iso-Britannia ja Yhdysvallat) erityisen tarkkailun alaisena anatomisten piirteidensä tai muunkaan syyn vuoksi.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Lhasa apsoilla ei ole todettu Suomessa tai muuallakaan sellaisia sairauksia tai poikkeavuuksia, jotka olisivat syynä vakaviin ongelmiin tai kuolemiin.

Yleisellä tasolla voidaan todeta, että tietojen saanti koirien kokonaisvaltaisesta terveydentilasta on monipuolistunut uusien tutkimusmenetelmien johdosta. Mitä enemmän koirien terveydestä tiedetään, sitä enemmän erilaisia tekijöitä on otettava huomioon jalostuksessa.

Lhasa apso on Suomessa vuosittaisten rekisteröintimäärien perusteella pieni rotu, jossa kovin kattavia terveystutkimustuloksia ei ole saatavissa. Yhdistyksen tekemiin terveystutkimuksiin on vastattu vaihtelevasti. Virallisten silmä- ja polvitutkimustulosten perusteella rodun tilanne näyttää hyvältä. Kuitenkin on muistettava, että tutkittujen koirien määrä koko apsokannasta on suhteellisen pieni.

Kasvattajia ja lhasa apsojen omistajia kannustetaan tutkituttamaan koiriensa silmät ja polvet aina ennen jalostuskäyttöä. Myös jalostuskäytön ulkopuolelle jäävien yksilöiden tutkiminen on tärkeää laajemman kuvan saamiseksi rodun terveystilanteesta näiltä osilta.

Lhasa apsojen silmäsaikauksien tilannetta tulee tarkkailla, samoin napatyrän yleisyyttä. Oletuksena olevaa hyvää terveystilannetta tulee ylläpitää myös vastaisuudessa. Jalostuksessa tulee käyttää koiria terveistä ja pitkäikäisistä sukulinjoista. Yhdistys seuraa virallisten terveystutkimusten tuloksia ja seuraa riittävän usein tehtävillä kattavilla terveystutkimuksilla rodun terveyttä. Yhdistys tiedottaa kyselyn vastauksista jäsenistölleen ja muille rodun harrastajille.

Ongelmien mahdollisia syitä

Jalostuksellisia valintoja voidaan vaikuttaa niihin sairauksiin ja vikoihin, joiden tausta on perinnöllinen.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Lhasa apso kuuluu FCI:n roturyhmään 9 seurakoirat ja kääpiökoirat, alaryhmään 5 tiibetiläiset rodut. Rodun FCI:n numero on 227. Lhasa apsolta ei vaadita käyttökoetulosta. Nykyinen rotumääritelmä on hyväksytty FCI:ssä 16.2.2011 ja sen suomenkielinen käännös Suomen Kennelliitossa 8.5.2012.

Rodun alkuperämaa on Tiibet ja vastuumaa Iso-Britannia.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Lhasa apso on kotoisin Tiibetistä korkealta vuoristosta, missä ilmasto voi olla ankara. Selviytyäkseen näissä oloissa lhasa apson on täytynyt olla sitkeä pieni koira, mikä on vaikuttanut suuresti rodun kehitykseen. Sen pitkä, kova karva ja tiheä pohjavilla toimivat lämmöneristykseenä kylminä talvina, ja silmien eteen kaartuva karva suojaa niitä tuulelta, pölyltä ja auringon porotukselta. Lhasa apso on yksi monista länsimaihin tuoduista itämaisistä roduista. Ensimmäiset apso tuotiin Britanniaan 1920-luvun alkupuolella, ja pian sen jälkeen niitä nähtiin jo näyttelyissä Lontoossa. Alkuaikoina ne sekoitettiin muihin runsaskarvaisiin itämaisiin rotuihin, joita kaikkia kutsuttiin "Lhasan terriereiksi". Myöhemmin rodut erotettiin toisistaan, mukaan lukien lhasa apso ja tiibetinterrieri, jonka uskotaan olleen varhaisimpien apsojen takana. Lhasa apson rotuyhdistys perustettiin Britanniassa 1933.

KÄYTTÖTARKOITUS: Kääpiökoira.

YLEISVAIKUTELMA: Tasapainoinen ja vankka, runsas mutta ei liioiteltu karvapeite.

TÄRKEITÄ MITTASUhteita: Pituus olkanivelestä istuinluun kärkeen on säkäkorkeutta suurempi.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Iloinen ja itsetietoinen. Valpas ja vakaa, mutta hieman pidättyväinen vieraita kohtaan.

PÄÄ: Pään karvoitus laskeutuu silmien yli mutta se ei saa estää koiraa näkemästä; runsaat ja pitkät kuonokarvat ja parta.

Kallo: Kohtuullisen kapea, ei täysin tasainen, ei myöskään holvautunut eikä omenanmuotoinen. Matalat kulmakaaret.

Otsapenger: Kohtuullinen.

Kirsu: Musta.

Kuono: Noin 4 cm pitkä, ei neliömäinen. Kuonon pituus kirsun kärjestä mitattuna on noin kolmannes pään koko pituudesta. Kuononselkä on suora.

Hampaat / purenta: Yläetuhampaat koskettavat kevyesti alaetuhampaiden sisäpintaa ts. käännetty leikkaava purenta. Leuat ovat leveät ja etuhampaat mahdollisimman

suorassa linjassa. Täysi hampaisto on toivottava.

Silmät: Tummat, keskikokoiset, suoraan eteenpäin katsovat ja soikeat. Eivät suuret eivätkä ulkonevat, eivät pienet eivätkä syvällä sijaitsevat. Silmänvalkuainen ei ole näkyvissä.

Korvat: Riippuvat ja runsaskarvaiset.

KAULA: Vahva ja hyvin kaareutunut.

RUNKO: Tasapainoinen ja tiivis.

Ylälinja: Vaakasuora.

Lanne: Vahva.

Rintakehä: Kylkiluut ulottuvat pitkälle taakse.

HÄNTÄ: Ylös kiinnittynyt ja selän päälle kaartunut, mutta kaari ei saa olla liian avoin. Hännänpäässä on usein mutka. Runsaskarvainen.

RAAJAT

ETURAAJAT:

Lavat: Viistot.

Kynnärvarret: Suorat ja runsaskarvaiset.

Etukäpälät: Pyöreät ns. kissankäpälät, runsaskarvaiset; päkiät ovat kiinteät.

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Takaraajat ovat hyvin kehittyneet ja lihaksikkaat, hyvin kulmautuneet ja runsaskarvaiset.

Väljalat: Kintereet takaa katsottuna yhdensuuntaiset, eivät liian lähellä toisiaan.

Takakäpälät: Pyöreät ns. kissankäpälät, runsaskarvaiset; päkiät ovat kiinteät.

LIIKKEET: Vapaat ja vaivattomat.

KARVAPEITE:

Karva: Peitinkarva on pitkää, raskasta, suoraa ja kovaa; ei villavaa eikä silkkistä.

Aluskarvaa on kohtuullisesti. Turkki ei saa haitata liikkumista.

Väri: Kultainen, hiekanvärinen, hunajanvärinen, tummanharmahtava (grizzle), liuskeenharmaa, savunharmaa, kirjava, musta, valkoinen tai ruskehtava. Kaikki värit ovat samanarvoisia.

KOKO: Ihannesäkäkorkeus uroksilla 25 cm, nartut ovat hieman pienempiä.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

· Vihaisuus tai liiallinen arkuus

· Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit vuosina 2009-2018

Alla olevasta taulukosta ilmenevät lhasa apsojen näyttelykäyntien lukumäärät ja näyttelyissä saavutettujen arvosanojen jakautumat Suomessa kymmenen vuoden ajalta.

Taulukko 20. Näyttelytulokset 2009-2018

2009	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Yhteensä	<u>520 tulosta</u>	<u>85 tulosta</u>	<u>6 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	0 tulosta	0 tulosta	612 tulosta
2010	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Yhteensä	<u>457 tulosta</u>	<u>88 tulosta</u>	<u>17 tulosta</u>	<u>3 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	567 tulosta
2011	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Yhteensä	<u>394 tulosta</u>	<u>41 tulosta</u>	<u>8 tulosta</u>	0 tulosta	0 tulosta	<u>1 tulosta</u>	444 tulosta
2012	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Yhteensä	<u>418 tulosta</u>	<u>64 tulosta</u>	<u>8 tulosta</u>	0 tulosta	0 tulosta	<u>2 tulosta</u>	492 tulosta
2013	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Yhteensä	<u>467 tulosta</u>	<u>43 tulosta</u>	<u>5 tulosta</u>	0 tulosta	<u>1 tulosta</u>	0 tulosta	516 tulosta
2014	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Yhteensä	<u>426 tulosta</u>	<u>58 tulosta</u>	<u>5 tulosta</u>	0 tulosta	0 tulosta	<u>2 tulosta</u>	491 tulosta
2015	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Yhteensä	<u>535 tulosta</u>	<u>41 tulosta</u>	<u>2 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	0 tulosta	0 tulosta	579 tulosta
2016	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Yhteensä	<u>544 tulosta</u>	<u>53 tulosta</u>	<u>10 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	610 tulosta
2017	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Yhteensä	<u>466 tulosta</u>	<u>69 tulosta</u>	<u>4 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	0 tulosta	541 tulosta
2018	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Yhteensä	<u>361 tulosta</u>	<u>38 tulosta</u>	<u>4 tulosta</u>	0 tulosta	0 tulosta	<u>2 tulosta</u>	405 tulosta

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Lhasa apsojen näyttelykäyntien määrän voidaan taulukon valossa todeta olleen aktiivista siten, että tarkastelujakson pienin näyttelykäyntien määrä on ollut vuonna 2018. Tuona vuonna rodun edustajat ovat saaneet Suomessa kaikkiaan 405 tulosta. Vastaavasti näyttelykäyntien suurin määrä tarkastelujaksolla on saavutettu vuonna 2009, jolloin rodulle on saatu Suomessa kaikkiaan 612 tulosta.

Alla olevasta taulukosta ilmenevät lhasa apsojen saamien eri laatuarvostelujen prosenttiosuudet luokittain virallisissa koiranäyttelyissä Suomessa vuosina 2009-2018.

Taulukko 21. Laatuarvostelut prosenttiosuuksittain 2009-2018

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Pentuluokka 7-9 kk	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0 tulosta
Junioriluokka	<u>76% (918 tulosta)</u>	<u>21% (251 tulosta)</u>	<u>0% (1 tulosta)</u>	<u>0% (2 tulosta)</u>	<u>0% (1 tulosta)</u>	<u>0% (1 tulosta)</u>	1 208 tulosta
Nuorten luokka	<u>83% (715 tulosta)</u>	<u>15% (127 tulosta)</u>	<u>2% (17 tulosta)</u>	0% (0 tulosta)	<u>0% (1 tulosta)</u>	<u>0% (1 tulosta)</u>	863 tulosta
Avoin luokka	<u>80% (627 tulosta)</u>	<u>17% (136 tulosta)</u>	<u>2% (12 tulosta)</u>	<u>1% (4 tulosta)</u>	0% (0 tulosta)	<u>0% (1 tulosta)</u>	780 tulosta
Käyttöluokka	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0 tulosta
Valioluokka	<u>97% (1884 tulosta)</u>	<u>3% (55 tulosta)</u>	<u>0% (4 tulosta)</u>	<u>0% (1 tulosta)</u>	<u>0% (2 tulosta)</u>	<u>0% (4 tulosta)</u>	1 950 tulosta
Veteraaniluokka	<u>97% (444 tulosta)</u>	<u>2% (11 tulosta)</u>	<u>0% (1 tulosta)</u>	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	0% (0 tulosta)	456 tulosta
Yhteensä	<u>87% (4588 tulosta)</u>	<u>11% (580 tulosta)</u>	<u>1% (69 tulosta)</u>	<u>0% (7 tulosta)</u>	<u>0% (4 tulosta)</u>	<u>0% (9 tulosta)</u>	5 257 tulosta

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Ylivoimaisesti suurin osa Suomessa näytteille asetetuista lhasa apsoista on tarkastelujakson aikana saanut koiranäyttelyissä laatuarvosteluksi erinomaisen tai erittäin hyvän riippumatta siitä, missä luokassa koira on esitetty. Tilastojen valossa voidaan todeta, että Suomessa koiranäyttelyissä esitetyt lhasa apso ovat korkealaatuisia niissä ominaisuuksissa, joita koiranäyttelyissä mitataan.

Tulostilaston yksityiskohtaisessa tarkastelussa voidaan havaita, että laatuarvosanan ”erinomainen” prosenttiosuus on junioriluokassa sekä nuorten ja avoimessa luokassa hieman pienempi kuin valio- ja veteraaniluokassa. Vastaavasti arvosanan ”erittäin hyvä” prosenttiosuus on hieman suurempi kuin valio- ja veteraaniluokassa. Tästä voinee päätellä, että lhasa apso pitkäikäisenä rotuna kehittyy hitaasti. Toisaalta näyttelyissä esitetyt veteraanit ovat valtaosaltaan edelleen erinomaisessa kunnossa.

Vuosina 2009-2019 lhasa apso on saanut koiranäyttelyssä kaikkiaan neljä kertaa arvostelun ”ei voi arvostella” ja yhdeksän kertaa hylätyn arvostelun. Lhasa apsoa ei ole voitu arvostella yhdessä tapauksessa siksi, että se ei ole halunnut esiintyä. Muita tapauksia ovat olleet apson ontuminen ja se, että apson kesänäyttelyssä saama hyönteisen purema on haitannut keskittymistä. Hylkäyksen syinä puolestaan ovat olleet joko virheet purennassa tai huono käytös. Virheellistä purentaa on kuvattu esimerkiksi toteamalla, että alakulmuri menee ikeneen taikka pelkästään toteamalla hylkäyksen syyksi purennan. Huonoa käytöstä tuomarit ovat kuvanneet esimerkiksi siten, että apso on äksyillyt, ärissyt koko ajan taikka mörissyt ja yrittänyt purra. Arvostelut ”EVA” ja ”HYL” vastaavat yhteensä kahta promillea kaikista lhasa apsojen tarkastelujaksolla saamista näyttelyarvosteluista, ja ovat siis satunnaisia poikkeuksia.

Rodun koirien jalostustarkastukset

Lhasa apsoille ei ole järjestetty jalostustarkastuksia, koska rodulle ei ole vielä laadittu ihanneprofiileja.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Lhasa apso on pienikokoinen seurakoira, jolla ei ole liioiteltuja rotuominaisuuksia. Valppaana ja hieman pidättyväisenä vieraita kohtaan lhasa apso toimii esi-isiensä tapaan myös vahtikoirana.

4.4.4 Yhteenvedo rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Keskeisimmät ongelmakohdat

Rotuyhdistyksen käytössä ei ole sellaista tietoa, jonka perusteella voitaisiin osoittaa rodussa olevan joitain erityisiä ulkomuoto- tai rakenneongelmia. Kuitenkin lhasa apso ry:n jalostustoimikunta on jo vuonna 2008 kiinnittänyt huomiota apsojen kokoon ja todennut, että lhasa apson koko ei voi kasvaa rajattomasti. Tuolloin on suunniteltu, että rodulla sallittaisiin kahden senttimetrin vaihtelu puoleen taikka toiseen verrattuna rotumääritelmän mukaiseen ihanteeseen. Kun rotumääritelmän mukainen ihanteellinen säkäkorkeus on uroksilla 25 senttimetriä, olisivat säkäkorkeudeltaan yli 27 senttimetriä korkeat urosapso liian suuria. Kanadalaisen rotumääritelmän mukaan yli 30 senttimetrin säkäkorkeus on hylkäävä virhe.

Ruotsissa on vuosina 2006 ja 2010 mitattu koiranäyttelyissä lhasa apsojen säkäkorkeuksia. Vuonna 2006 mittauksissa oli mukana 47 lhasa apsoa Ruotsista ja Norjasta. Urosten säkäkorkeudet ovat mittaustulosten mukaan vaihdelleet vuonna 2006 25 senttimetrin ja 32 senttimetrin välillä. Narttujen säkäkorkeudet ovat vaihdelleet 25 senttimetrin ja 29,5 senttimetrin välillä. Vuonna 2010 mittauksissa

oli mukana 33 ruotsalaista lhasa apsoa. Urosten säkäkorkeudet ovat vaihdelleet 25,4 senttimetrin ja 30 senttimetrin välillä ja narttujen 24 senttimetrin ja 28 senttimetrin välillä. Keskimääräinen säkäkorkeus on mittauksissa vuonna 2006 ollut 28 senttimetriä ja vuonna 2010 27 senttimetriä.

Vaikka Suomessa ei ole mitattu lhasa apsojen säkäkorkeuksia, tulee lhasa apson kokoon kiinnittää huomiota.

Lyhytkarvaisuus tai sileäkarvaisuus

Toisinaan pitkäturkkisen lhasa apso-yhdistelmän pentueessa saattaa olla yksi tai useampi pentu, jonka turkki on tavanomaista lyhyempi. Pentu muistuttaakin ulkonäöltään enemmän tiibetinspanielia. Lyhytkarvaisen pennut kuonokarvat ovat sileät eikä polkuanturoiden väliin kasva karvaa. Yleensä jalkojen turkki on lyhyttä kuitenkin niin, että nilkan ja kyynärpään välillä karva saattaa olla pitempää. Samoin varpaiden välissä saattaa kasvaa pitempää karvaa. Pennulle ei kasva lhasa apsolle tyypillistä pitkää karvaa päähän eikä runkoon. Toisinaan tällaista sileäkarvaista apsoa kutsutaan ”prapsoksi” tai ”perhapsoksi” johtuen englannin kielen sanoista ”perhaps an apso”. Tietävästi myös Suomessa on syntynyt joitakin pentueita, joissa osa pennuista on sileäkarvaisia. Näiden pentujen määrää ei kuitenkaan voida todentaa jalostustietojärjestelmästä.

Ongelmien mahdollisia syitä

Jalostuksellisilla valinnoilla voidaan vaikuttaa niihin ulkomuoto- ja rakenneongelmiin, joiden tausta on perinnöllinen.

YHTEENVETO RODUN NYKYTILANTEESTA:

Suomessa syntyy keskimäärin alle 100 lhasa apso-pentua vuosittain. Keksimääräinen pentuekoko on 3-4 pentua. Jalostukseen käytettävien lhasa apsojen keskimääräinen ikä on noin kolme vuotta. Lhasa apsojen keksimääräinen sukusiitosaste on pysynyt toistaiseksi riittävän alhaisena, vaikka jalostukseen käytetään vain pientä osaa koko populaatiosta. Perinnöllisen vaihtelun säilyttämiseksi ja perinnöllisten sairauksia kasaantumisen välttämiseksi yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä tulee välttää ja käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti. Yhdenkään lhasa apson elinikäisen jälkeläismäärän ei tulisi ylittää viittä prosenttia apso populaation neljän vuoden jaksolla rekisteröityjen pentujen määrästä. Yksittäisen lhasa apson elinikäinen jälkeläismäärä saisi olla enintään noin 14 pentua.

Terveyskyselyjen perusteella lhasa apsojen terveystilannetta voidaan pitää suhteellisen hyvänä. Virallisia terveystutkimustuloksia on käytettävissä vähän, mutta niiden tulokset tukevat käsitystä rodun suhteellisen hyvästä terveystilanteesta. Terveyskyselyn perusteella napatyrän ja hammaspuutosten esiintyvyyteen tulee kiinnittää huomiota.

Lhasa apsolle ei ole ulkomuotoon liittyviä liioiteltuja rotuominaisuuksia. Jalostustoimikunta on kuitenkin jo vuonna 2008 kiinnittänyt huomiota lhasa apsojen kokoon ja todennut, että koko ei voi kasvaa rajattomasti. Suomessa on virallisesti mitattu vain agilityä harrastavien lhasa apsojen säkäkorkeudet. Lhasa apsojen kokoon tulee kuitenkin edelleen kiinnittää huomiota.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Suomen Tiibettiläiset ry on kokouksessaan 21.2.1987 hyväksynyt omalta osaltaan lhasa apso -rodulle jalostuksen tavoiteohjelman. Suomen Kennelliitto ry:n jalostustieteellinen toimikunta on käsitellyt mainitun tavoiteohjelman kokouksessaan 1/1991 ja hyväksynyt lhasa apso -rodulle tuon aikaisen vanhan mallin mukaisen jalostuksen tavoiteohjelman.

Vuonna 1991 vahvistetussa jalostuksen tavoiteohjelmassa on todettu, että rodun piirissä kartoitetaan mahdollisia aikaisemmin esiintyneitä sairauksia. Lisäksi on todettu, että kivesvikaa on todettu esiintyneen noin 1-3 prosentilla uroksista ja purentavikaa noin 5-7 prosentilla lhasa apsoista.

Vuonna 1991 vahvistettuun jalostuksen tavoiteohjelmaan ei ole sisältynyt varsinaista suunnitelmaa, jonka toteutumista olisi tullut seurata.

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

Lhasa aspolle vuonna 1991 vahvistetulle tavoiteohjelmalle ei ole määrätty voimassaoloaikaa.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Alla olevassa taulukossa on lueteltuna 20 käytetyintä urosta valittuna siten, että niiden syntymävuodet ovat välillä 2007-2017. Ensimmäisessä taulukossa on urosten omat terveystiedot ja toisessa urosten pentueiden ja pentujen määrä haettuna siten, että niiden määrä on vähintään yksi. Haettuja tietoja ovat olleet polvinivelten ja silmien tutkimukset.

Urosten omat Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä ilmenevät terveystiedot (silmä ja polvitutkimukset):

Taulukko 22. Eniten käytettyjen urosten omat viralliset polvi- ja silmätutkimukset

Uros	polvilumpioluksaatio 0/0	ei perinnöllisiä silmäsairauksia
CHIC CHOIX PARTI ALEXANDER	x	x
CHIC CHOIX ALEXANDER THE GREAT	x	x
LA-RI-SAN SOME LIKE IT HOT AT KUMI KIAN	---	---
KAI-LA-SHA FIRE POWER	x	x
KHALILA KRUG GRANDE	---	---
TARA HUFF EDREY LIVING LEGEND	---	---
CHIC CHOIX SAIL THE SEVEN SEAS	---	x
CHIC CHOIX KUMI KIAN MARCO POLO	---	---
TA SEN WYATT EARP	---	---
CHIC CHOIX PAX ROMANA	---	x
THUNDERPRINCE	---	x
CHIC CHOIX DREAM LIKE A KING	---	---
FLY FLY RUSH OF LOVE	---	---
CHIC CHOIX BLACK PEPPER	---	---
YANGADOO'S ACTION AND ATTRACTION	---	x
YARMILAN MURPHY'S IRISH RED	---	x
YARMILAN MAN WITH NO EYES	---	lieviä muutoksia

CHIC CHOIX HAPPY NEW YEAR	---	---
FLY FLY SURPRISE ME	---	x
SHENEDENE ALL ABOUT ME	---	x

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Eniten käytetyt urokset ovat muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta valioluokan koiria, joilla useimmilla on monia valionarvoja eri maista. Lisäksi joillakin on useita voittajatitteleitä kansainvälisistä koiranäyttelyistä.

Voidaan todeta, että eniten jalostuksen käytetyille 20 uroksille on tehty terveystutkimuksia vaihtelevasti. Yhdelletoista (55 prosentille) eniten käytetyistä uroksista on tehty silmätutkimus. Yhdessä tutkimustuloksessa on ilmennyt lieviä muutoksia. Polvilumpioluusaatiotutkimus on tehty kolmelle (15 prosentille) eniten käytetyistä uroksista. Niille kolmelle urokselle, joille on tehty polvilumpioluusaatiotutkimus, on tehty myös silmätutkimus. Yhdeksälle (45 prosentille) eniten käytetyistä uroksista ei ole tehty polvilumpioluusaatiotutkimusta eikä silmätutkimusta.

Vertailtaessa eniten käytettyjä lhasa apso -uroksia eniten käytettyihin sukulaisrotujen uroksiin voidaan todeta, että eniten käytetyillä tiibetinspanieli- ja tiibetinterrieriuroksilla on ollut kaikilla kattavat terveystutkimustulokset (silmä- ja polvitutkimustulokset, useilla myös muita tutkimustuloksia kuten lonkka- ja kyynärniveltutkimustulokset). Vertailun perusteella voidaan todeta, että lhasa apsojen jalostuksessa käytetään paljon sellaisia uroksia, joiden terveydestä ei ole virallisia tutkimustuloksia tai tutkimustulokset ovat puutteellisia. Aktiivisuus tehdä terveystutkimuksia jalostukseen käytetyille lhasa apsouroksille on siten merkittävästi vähäisempää kuin jalostukseen käytettyjen tiibetinspanielien ja tiibetinterrierien keskuudessa. Lhasa apsojen tilanteen ei voida katsoa täyttävän nykyajan vaatimuksia.

Yhteenvetona eniten käytettyjen urosten laadusta voidaan todeta, että käytetyt urokset ovat yleensä näyttelytulostensa perusteella laadultaan hyviä. Ne urokset, joille on tehty virallisia terveystutkimuksia, ovat myös näiden tutkimustulosten perusteella laadultaan pääsääntöisesti hyviä. Niiden urosten osalta, joista ei ole käytettävissä terveystietoja, tilanne jää avoimeksi.

Taulukko 23. Urosten jälkeläisten terveystiedot

Eniten käytettyjen urosten jälkeläisten terveystiedot (polvet ja silmät):

#	Uros	Synt. vuosi	Pennut				Polvet				Silmät			
			Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
1	CHIC CHOIX PARTI ALEXANDER	2008	11	44	0	87	5	0	11%	0%	5	1	11%	20%
2	CHIC CHOIX ALEXANDER THE GREAT	2010	10	30	4	27	2	1	7%	*	2	0	7%	*
3	LA-RI-SAN SOME LIKE IT HOT AT KUMI KIAN	2012	5	25	0	28	0	0	0%	*	1	1	4%	*
4	KAI-LA-SHA FIRE POWER	2007	5	25	0	12	3	1	12%	33%	3	1	12%	33%
5	KHALILA KRUG GRANDE	2007	7	24	0	57	3	0	12%	0%	3	1	12%	33%
6	TARA HUFF EDREY LIVING LEGEND	2012	4	19	0	3	1	0	5%	*	1	0	5%	*
7	CHIC CHOIX SAIL THE SEVEN SEAS	2009	5	19	0	25	0	0	0%	*	0	0	0%	*
8	CHIC CHOIX KUMI KIAN MARCO POLO	2015	4	17	0	4	0	0	0%	*	0	0	0%	*

9	TA SEN WYATT EARP	2007	3	15	0	51	1	0	7%	*	2	0	13%	0%
10	CHIC CHOIX PAX ROMANA	2009	4	15	0	7	2	0	13%	0%	2	1	13%	50%
11	THUNDERPRINCE	2010	3	15	5	12	3	1	20%	33%	3	1	20%	33%
12	CHIC CHOIX DREAM LIKE A KING	2010	3	14	0	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*
13	FLY FLY RUSH OF LOVE	2011	3	14	0	7	0	0	0%	*	0	0	0%	*
14	CHIC CHOIX BLACK PEPPER	2016	4	14	8	0	0	0	0%	*	0	0	0%	*
15	YANGADOO'S ACTION AND ATTRACTION	2013	3	14	5	21	3	0	21%	0%	3	0	21%	0%
16	YARMILAN MURPHY'S IRISH RED	2015	2	13	6	0	1	0	8%	*	1	0	8%	*
17	YARMILAN MAN WITH NO EYES	2014	2	11	0	1	0	0	0%	*	0	0	0%	*
18	CHIC CHOIX HAPPY NEW YEAR	2012	2	11	0	3	0	0	0%	*	0	0	0%	*
19	FLY FLY SURPRISE ME	2012	2	11	0	10	4	2	36%	50%	2	1	18%	50%
20	SHENEDENE ALL ABOUT ME	2010	2	10	0	11	4	1	40%	25%	4	1	40%	25%

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Urosten jälkeläisille on tehty polvi- ja silmätarkastuksia myös vaihtelevasti ja kaikkiaan vähän. Niissä tulokset vaihtelevat paljonkin, mutta tuloksissa tulee esille ongelmia niin polvien kuin silmienkin osalta. Tutkimustulosten vähäisyyden johdosta kattavia johtopäätöksiä ei voida tehdä.

Alla olevassa taulukossa on lueteltuna 20 käytetyintä narttua valittuna vastaavalla tavalla kuin uroksetkin eli siten, että niiden syntymävuodet ovat välillä 2007-2017. Ensimmäisessä taulukossa on narttujen omat terveystiedot (polvi- ja silmätutkimukset) ja toisessa niiden pentueiden ja pentujen tiedot valittuna siten, että pentujen ja pentueiden määrä on vähintään yksi. Haettuja tietoja ovat jälkeläistenkin osalta polviniveltä ja silmien tutkimukset.

Taulukko 24. Eniten käytettyjen narttujen omat viralliset polvi- ja silmätutkimukset

Narttu	polvilumpioluoksaatio 0/0	ei perinnöllisiä silmäsairauksia
CHIC CHOIX TA SEN SHEHERAZADE	x	x
TAIVASKATSEEN ONNELLINEN OLGA	x	x
CHIC CHOIX DIAMELLA INSPIRATION	x	x
CHIC CHOIX KINDERLAND KOPY	-	-
CHIC CHOIX THE GIRL OF MYSTERY	x	x
BARBO'S ANNIE OAKLEY O'CHIC CHOIX	-	x
CHIC CHOIX KOPY KAT	-	-
CHIC CHOIX PEPPERMINT PARTI	x	-
KAI-LA-SHA SWEET SALSA	x	x
YARMILAN DAYANITA	x	x
CHIC CHOIX ROXANA AT TZA-MA	x	x
CHIC CHOIX STAR SECRET	-	-
CHIC CHOIX OLIVIA DE HAVILLAND	-	-
LØWEBO'S ZAPPHIRA OF SIGMA	-	-
FLY FLY TIPSY IN PARIS	x	x
ANGIE'S BLACK BEAUTY	-	-
FLY FLY COLOMBIAN XMAS GIFT	-	-
CHIC CHOIX JULIA AUGUSTI	-	-
BISHAKHA	x	x
CHIC CHOIX FAITH HOPE LOVE	-	-

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 8/2019)

Eniten käytetyt nartut ovat samoin kuin uroksetkin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta näyttelytulostensa perusteella valioluokan koiria, joilla useimmilla on monia valionarvoja eri maista.

Voidaan todeta, että eniten jalostuksen käytetyille nartuillekin on tehty polvi- ja silmätutkimuksia vaihtelevasti. Eniten jalostukseen käytetyistä nartuista kymmenelle (50 prosentille) on tehty polvilumpioluoksaatiotutkimus ja samoin kymmenelle (50 prosentille) silmätutkimus. Nartuille on siten tehty terveystutkimuksia useammin kuin uroksille. Nartuista yhdeksälle (45 prosentille) on tehty sekä polvi- että silmätutkimus. Yksi nartuista on sellainen, jolle on tehty vain silmätutkimus ja yksi sellainen, jolle on tehty vain polvitutkimus. Kaikkiaan yhdeksälle (45 prosentille) nartuista ei ole tehty kumpaakaan edellä mainituista virallisista terveystutkimuksista. Ne terveystulokset, jotka näkyvät Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä, ovat kuitenkin pääsääntöisesti normaaleja.

Vertailtaessa eniten käytettyjä lhasa apso -narttuja eniten käytettyihin sukulaisrotujen narttuihin voidaan todeta, että eniten käytetyillä tiibetinspanieli- ja tiibetinterrierinartuilla on ollut kaikilla kattavat terveystutkimustulokset (silmä- ja polvitutkimustulokset, useilla myös muita tutkimustuloksia kuten lonkka- ja kyynärniveltutkimustulokset). Vertailun perusteella voidaan todeta, että lhasa apsojen jalostuksessa käytetään paljon sellaisia narttuja, joiden terveydestä ei ole virallisia tutkimustuloksia tai tutkimustulokset ovat puutteellisia. Aktiivisuus tehdä terveystutkimuksia jalostukseen käytetyille lhasa apsonartuille on siten merkittävästi vähäisempää kuin jalostukseen käytettyjen tiibetinspanielien ja tiibetinterrierien keskuudessa. Lhasa apsojen tilanteen ei voida katsoa täyttävän nykyajan vaatimuksia.

Yhteenvedona eniten käytettyjen narttujen laadusta voidaan todeta sama kuin urostenkin osalta eli että käytetyt nartut ovat yleensä näyttelytulostensa perusteella laadultaan hyviä. Ne nartut, joille on tehty virallisia terveystutkimuksia, ovat myös näiden tutkimustulosten perusteella laadultaan pääsääntöisesti hyviä. Niiden narttujen osalta, joista ei ole käytettävissä terveystietoja, tilanne jää avoimeksi.

Taulukko 25. Narttujen jälkeläisten terveystiedot

#	Narttu	Synt. vuosi	Pennut				Polvet				Silmät			
			Pentueet	Yhteensä	Vuoden aikana	Toisessa polvessa	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
1	<u>CHIC CHOIX TA SEN SHEHERAZADE</u>	2009	4	23	0	25	7	0	30%	0%	8	2	35%	25%
2	<u>CHIC CHOIX DIAMELLA INSPIRATION</u>	2012	3	17	0	2	1	0	6%	*	2	0	12%	0%
3	<u>TAIVASKATSEEN ONNELLINEN OLGA</u>	2008	3	17	0	27	4	1	24%	25%	4	0	24%	0%
4	<u>CHIC CHOIX KINDERLAND KOPY</u>	2007	3	16	0	24	3	1	19%	33%	3	0	19%	0%
5	<u>CHIC CHOIX THE GIRL OF MYSTERY</u>	2009	2	14	0	12	1	0	7%	*	2	1	14%	50%
6	<u>BARBO'S ANNIE OAKLEY O'CHIC CHOIX</u>	2010	4	14	0	21	1	0	7%	*	2	0	14%	0%
7	<u>CHIC CHOIX KOPY KAT</u>	2007	2	13	0	13	2	1	15%	50%	2	1	15%	50%
8	<u>CHIC CHOIX STARS OVER TARA</u>	2006	2	13	0	20	2	1	15%	50%	3	0	23%	0%
9	<u>CHIC CHOIX PEPPERMINT PARTI</u>	2012	2	12	0	14	2	0	17%	0%	3	1	25%	33%
10	<u>KAI-LA-SHA SWEET SALSA</u>	2013	2	12	0	6	2	0	17%	0%	2	0	17%	0%
11	<u>YARMILAN</u>	2008	2	11	0	14	3	0	27%	0%	3	0	27%	0%

	<u>DAYANITA</u>													
12	<u>TI LA SHU O'KAMALA</u>	2005	3	10	0	8	3	2	30%	67%	3	0	30%	0%
13	<u>CHIC CHOIX ROXANA AT TZA-MA</u>	2010	2	10	0	9	1	0	10%	0%	1	0	10%	0%
14	<u>CHIC CHOIX STAR SECRET</u>	2008	2	10	0	2	0	0	0%	*	1	1	10%	100%
15	<u>CHIC CHOIX OLIVIA DE HAVILLAND</u>	2010	2	9	0	17	2	0	22%	0%	3	0	33%	0%
16	<u>LØWEBO'S ZAPPHIRA OF SIGMA</u>	2013	2	9	0	0	1	0	11%	0%	1	1	11%	100%
17	<u>FLY FLY TIPSY IN PARIS</u>	2013	2	8	5	2	1	0	12%	0%	1	1	12%	100%
18	<u>TAIVASKATSEEN JÄÄPRINSESSA</u>	2013	2	8	3	0	1	0	12%	0%	1	0	12%	0%
19	<u>NICE CHOICE SHE'S A STAR</u>	2006	3	7	0	13	3	1	43%	33%	2	1	29%	50%
20	<u>CHIC CHOIX JULIA AUGUSTI</u>	2007	1	7	0	29	2	1	29%	50%	2	0	29%	0%

(Tiedot Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä 9/2019)

Narttujen jälkeläisille on tehty polvitutkimuksia vaihtelevasti ja suhteellisen pienelle joukolle. Myös tuloksissa on vaihtelevuutta. Jälkeläisille on tehty silmätarkastuksia myös vaihtelevasti ja kaikkiaan vähän. Niissäkin tulokset vaihtelevat. Tuloksissa tulee esille ongelmia niin polvien kuin silmienkin osalta. Tutkimustulosten vähäisyyden johdosta kattavia johtopäätöksiä ei voida tehdä.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Aikaisempi jalostuksen tavoiteohjelma ei sisältänyt seurattavia tavoitteita.

Tavoite	Toimenpide	Tulos
---	---	---

Jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien osuus

Vuonna 1991 vahvistetussa jalostuksen tavoiteohjelmassa on otsikon ”Siitosmateriaali” alla tarkasteltu jalostukseen käytettyjen urosten määrää vuonna 1985. Koska tarkastelussa ei ole ollut mukana narttuja, jalostuksen ulkopuolelle tuolloin jääneiden lhasa apsojen osuudesta ei ole jalostuksen tavoiteohjelman avulla saatavissa tietoa.

Jalostussuosittelun ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Vuonna 1991 vahvistetussa jalostuksen tavoiteohjelmassa on todettu jalostuksen painopisteeksi lhasa apson kokonaisuus. Lisäksi on todettu, että ulospäin näkyvät virheet korjataan. Jalostukseen käytetään mahdollisimman hyviä koiria sekä säilytetään rotu terveenä luustoltaan ja luonteeltaan.

Vuoden 1991 jalostuksen tavoiteohjelmassa on todettu, että tuolloin kartoitetaan mahdollisia aikaisemmin esiintyneitä sairauksia. Kivesvikaa on tuolloin todettu esiintyneen noin 1-3 prosentilla apsouroksista ja purentavikaa noin 5-7 prosentilla lhasa apsoista.

Lhasa apsoille ei ole ollut vahvistettua PEVISAA.

YHTEENVETO AIKAISEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA:

Lhasa apso -koirarodulle on vahvistettu jalostuksen tavoiteohjelma viimeksi vuonna 1991. Tavoiteohjelma ei sisältänyt erityistä suunnitelmaa, jota olisi tullut seurata. Lhasa apsoille ei ole ollut myöskään vahvistettua PEVISAA.

Jalostuksessa eniten käytetyt lhasa apso-ot ovat tässä jalostuksen tavoiteohjelmassa käytetyllä ajanjaksolla näyttelytulosten perusteella laadultaan hyviä. Virallisia silmä- ja polvitutkimuksia jalostukseen eniten käytetyille lhasa apsoille on tehty hyvin vaihtelevasti, osalle ei ollenkaan. Niitä, joille terveystutkimuksia on tehty, voidaan pitää terveydeltään hyvinä. Jalostukseen eniten käytettyjen lhasa apsojen terveystilanne jää kuitenkin kokonaisuutena arvioiden monelta osin avoimeksi. Jalostukseen käytetyille lhasa apsoille on tehty virallisia terveystutkimuksia merkittävästi vähemmän kuin jalostukseen käytettyjen sukulaisrotujen tiibetinspanielien ja tiibetinterrierien uroksille ja nartuille. Jalostukseen käytettyjen lhasa apsojen terveystutkimusten tilanteen ei voida katsoa vastaavan nykyajan vaatimuksia.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Suomen Kennelliitto ry on määritellyt koiranjalostuksen tavoitteeksi ylläpitää rotua jalostusvalinnoilla niin, että koirien luonne, käyttöominaisuudet, terveys ja ulkomuoto vastaavat rotumääritelmää, sekä varmistaa rodun yksilöiden riittävä yhteiskuntakelpoisuus. Lisäksi jalostuksella turvataan rodun perinnöllinen monimuotoisuus.

Lhasa apsojen jalostuksessa tulee ottaa huomioon rodun oman jalostuksen tavoiteohjelman lisäksi Suomen Kennelliitto ry:n yleinen jalostusstrategia.

Jalostuspohja

Lhasa apsojen jalostuksessa tulee edelleen kiinnittää huomiota jalostuspohjan laajuuteen siten, että laajennetaan jalostukseen käytettävien yksilöiden, erityisesti urosten lukumäärää. Lhasa apsojen jalostuksessa ei ole syytä poiketa Kennelliiton yleiseen jalostusstrategiaan sisältyvästä suosituksesta, jonka mukaan yhdenkään koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä viittä prosenttia rodun populaatiossa yhden sukupolven eli neljän vuoden jaksolla rekisteröidyistä pennuista. Rekisteröityjen pentujen määrä luonnollisesti vaihtelee, joten myös elinikäisessä jälkeläismäärässä voi olla jonkin verran vaihtelua. Riippuen siitä, mikä neljän vuoden jakso tulee laskennassa otettavaksi huomioon, lhasa apson elinikäinen jälkeläismäärä voi enimmillään olla noin 14 pentua.

Lhasa apsojen isät/emät suhde tulee edelleen pitää hyvällä tasolla. Jalostuksessa tulee muistaa, että mitä lähempänä isien lukumäärä on emien lukumäärää, sitä suurempi on populaation tehollinen koko ja perinnöllinen monimuotoisuus.

Lhasa apsojen keskimääräinen sukusiitosprosentti tulee edelleen pitää alhaisena. Jalostusyhdistelmissä sukusiitosprosentin ei tule nousta Kennelliiton suosittelemaa sukusiitosprosenttia 6,25 korkeammaksi laskettuna neljällä-viidellä sukupolvella.

Käyttäytyminen ja luonne

Lhasa apson luonteen tulee säilyä seurakoiralle sopivana ja rotumääritelmän kuvauksen mukaisesti iloisena ja itsevarmana sekä valppaana ja vakaana huomioiden sen, että lhasa apso on hieman

pidättyväinen vieraita kohtaan.

Jalostukseen käytettävän Lhasa apson on oltava hyväluonteinen, riittävän sosiaalinen ja tasapainoinen. Sen on oltava helposti käsiteltävissä. Jalostukseen käytettävä Lhasa apso ei saa olla arka tai vihainen.

Käyttöominaisuudet

Lhasa apso on persoonallinen ja pitkäikäinen seurakoira. Se on historiansa alkuaajoista lähtien elänyt ihmisten läheisyydessä.

Terveys ja lisääntyminen

Lhasa apson terveydentila tulee ylläpitää hyvänä sekä yleisellä että yksilötasolla. Tämä toteutetaan siten, että korostetaan virallisten terveystutkimusten, erityisesti polvilumpioluoksaatio- ja silmätutkimusten, tärkeyttä. Ilman virallisia terveystutkimustuloksia rodun tosiasiallista terveydentilaa on mahdotonta seurata. Kaikilla jalostukseen käytettävillä Lhasa apsoilla tulisi olla astutushetkellä voimassa oleva virallinen polvilumpioluoksaatio- ja silmätutkimustulos perinnöllisten silmäsairauksien varalta.

Jalostukseen tulee käyttää vain Lhasa apsoja, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti ja hoitamaan pentujaan.

Ulkomuoto

Lhasa apson jalostuksessa tulee vaalia rotumääritelmän mukaista ulkomuotoa ja pyrkiä rotumääritelmän mukaisen terveen rakenteen säilyttämiseen.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Suomen Kennelliitto ry on kaikkia koirarotuja koskevassa jalostuksen tavoiteohjelmassaan määrittänyt tiettyjä perusvaatimuksia jalostukseen käytettäville koirille. Perinnöllisen edistymisen saavuttamiseksi jalostukseen käytettävien yksilöiden tulee olla rodun keskitasoa parempia halutuissa ominaisuuksissa. Lhasa apsoilla näitä haluttuja ominaisuuksia ovat hyvä terveys ja luonne sekä rotumääritelmän mukaiset fyysiset ja luonteeseen liittyvät ominaisuudet. Mikään liioiteltu rotupiirre ei ole suositeltava. Lisäksi jalostukseen käytettävän yhdistelmän tulee tukea populaation geneettistä monimuotoisuutta.

Kennelliiton yleisen jalostusstrategian mukaan jalostukseen soveltuva koira on rodunomainen sekä ulkomuodoltaan että käyttäytymiseltään eikä sillä ole arkielämää haittaavia vaivoja tai ominaisuuksia. Jalostuskoiraksi tulee valita yksilö, joka on käyttäytymiseltään ja luonteeltaan tasapainoinen, soveltuu henkisesti ja fyysisesti siihen käyttöön, mihin se on jalostettu, on terve, on normaalisti lisääntyvä, on peräisin mahdollisimman pitkäikäisestä suvusta ja on rakenteeltaan ja ulkomuodoltaan rodunomainen.

Yleisen jalostusstrategian mukaan koira on rakenteensa ja terveytensä puolesta soveltuva jalostukseen, jos sillä ei ole sen omaa hyvinvointia alentavia, normaalin liikunnallisen elämän estäviä sairauksia ja vikoja eikä sairautta, joka vaatii säännöllistä tai toistuvaa lääkehoitoa tai erityisruokavaliota. Koiralla ei myöskään ole vikaa tai sairautta, jota tiineys ja synnytys pahentavat. Se ei saa tietävästi periä edellä mainitun kaltaisia vikoja ja sairauksia.

Lhasa apsoilla, kuten millään muullakaan rodulla, jalostukseen ei käytetä koiraa, joka on arka tai

vihainen. Jalostukseen käytettävän lhasa apson tulee olla rotumääritelmässä todetulla tavalla sosiaalinen ja tasapainoinen. Lhasa apsojen luonnetta seurataan koiranäyttelyissä, järjestettävissä jalostustarkastuksissa ja lhasa apsojen omistajille suunnatuissa luonnekyselyissä.

Jalostuksessa vältetään yhdistelmiä, joilla olemassa olevan tiedon mukaan on keskimääräistä suurempi riski periä epätasapainoisia tai epärodunomaista luonnetta tai hyvinvointia ja elinikää alentavia vikoja ja sairauksia. Jos koirassa on kuitenkin tällaisia ominaisuuksia, tulisi se siirtää EJ-rekisteriin (Ei jalostukseen -rekisteriin). Kennelliitto voi vakavimpien periytyvien vikojen ja sairauksien kohdalla asettaa jalostusrajoituksia. Sairauksien ja vikojen kohdalla tämä edellyttää, että ne ovat koirakohtaisesti testattavissa, tutkittavissa tai mitattavissa.

Jalostukseen käytettävän koiran suositellaan olevan iältään vähintään 2-vuotias, mielellään tätä vanhempi, jotta sen ja lähisukulaisten ominaisuuksista saadaan mahdollisimman varmaa tietoa jalostusta varten. Ensimmäistä kertaa astutettavan nartun yläikärajaksi suositellaan viisi vuotta. Kahdeksan vuotta täyttäneen nartun astuttaminen edellyttää aina eläinlääkärintodistuksen, jonka mukaan narttu on terve ja hyväkuntoinen, eikä pennuttamisesta ole haittaa nartun terveydelle. Nartun edellisestä synnytyksestä tulee pääsääntöisesti olla kulunut vähintään 12 kuukautta ennen seuraavaa synnytystä.

Lhasa apsojen kohdalla ei ole ilmennyt syytä poiketa Kennelliiton edellä kuvatuista yleisistä suosituksista jalostukseen käytettävien koirien laadun tai iän osalta. Jalostukseen käytettävän lhasa apson suositellaan siten olevan iältään vähintään 2 -vuotias riippumatta siitä, onko jalostukseen käytettävä yksilö uros tai narttu. Ensimmäistä kertaa astutettavan nartun yläikärajaksi suositellaan Kennelliiton suosituksen mukaisesti viittä vuotta.

Synnytyksen rakenteellisen vian tai heikkouden takia kirurgisesti korjattuja koiria ei yleisen jalostusstrategian mukaan saa käyttää jalostukseen. Tällaisia vikoja tai heikkouksia ovat muun ohella polvilumpioluoksaatio ja epänormaali purenta sekä leikkausta vaativa napatyra. Jalostuksesta ei tule karsia koiria terveyden kannalta vähäpätöisten ulkomuotoiseikkojen vuoksi.

Kennelliiton yleisen jalostusstrategian mukaisesti lhasa apsojen jalostuskäytössä suositellaan yhdistelmiä, joissa yksittäinen koira ei ensimmäisen kolmen sukupolven sukutaulussa esiinny kuin kerran (sukukatkeroin on 1,0 eli 100 prosenttia sukutaulusta on eri koiria). Neljän polven sukutaulussa sukukatkeroin tulisi olla yli 0,9 (90 prosenttia sukutaulusta eri koiria).

Kaikilla jalostukseen käytettävillä lhasa apsoilla tulisi olla voimassa oleva virallinen silmätarkastus- ja polvilumpioluoksaatiotarkastustulos sekä tarpeen vaatiessa geenitestitulos PRA4-geenimutaation varalta. Pentueen isän tulee olla terve kiveksinen. Tieto normaaleista kiveksistä tallentuu urokselle automaattisesti sen saadessa palkinnon virallisesta näyttelystä tai suorittaessa Kennelliiton ulkomuodon jalostustarkastuksen. Pentueilmoituksen mukaan liitetään eläinlääkärin antama kivistodistus, jos uros ei ole käynyt virallisessa näyttelyssä tai jalostustarkastuksessa.

Lhasa apsoa, jolla on kirurgista hoitoa vaativa tai näkökykyä heikentävä distichiasis, ei pidä käyttää jalostukseen. Lieviä tapauksia voi käyttää jalostukseen, mutta kumppaniksi tulee valita vaivan suhteen mahdollisimman terve yksilö. Silmäpeilauksella PRA-sairaaksi tai geenitestillä PRA4-sairaaksi todettua yksilöä ei saa käyttää jalostukseen. Perinnölliset kaihia sairastavaa lhasa apsoa ei saa käyttää jalostukseen. Kuivasilmäistä yksilöä, mikäli syyksi voidaan epäillä perinnöllistä kuivasilmäisyyttä, ei pidä käyttää jalostukseen. Cherry eye -diagnoosin saanutta koiraa voi perustellusta syystä käyttää jalostukseen terveen parituskumppanin kanssa.

Jalostuksessa tulisi suosia tervepolvisia (0/0) yksilöitä, joilla polvilumpio ei luksoitu. Patellaluoksaation astetta 1 (Polvinivel on lähes normaali. Polvilumpiota voidaan liikutella helpommin kuin normaalisti ja

patella saadaan luksoitumaan mikäli polvea samalla ojennetaan. Patella saattaa luksoitua ajoittain, mutta se palautuu itsestään paikoilleen. Polvilumpion suoran siteen kiinnityskohta saattaa olla lievästi kiertynyt.) omaavaa lhasa apsoa voidaan käyttää jalostukseen yhdistettynä tervepolvisen lhasa apsoon.

Lhasa apson polvitulos on huonomman polven tulos. Jos tutkimustulos on esimerkiksi 0/2, tulkitaan tulos jalostuksellisesta näkökulmasta siten, että polvitulos on asteeltaan 2.

Jalostukseen käytettävällä lhasa apsolla tulisi olla virallisessa koiranäyttelyssä saatu laatuarvostelu vähintään maininnalla erittäin hyvä (EH).

Ulkomaisten lhasa apson jalostuskäytössä tulisi noudattaa samoja suosituksia kuin kotimaisen apson käytössä. Ulkomaisten jalostusuroksen kivistodistukseksi voidaan rotujärjestön pyynnöstä hyväksyä myös ulkomainen virallisen jalostustarkastuksen lausunto, jossa todetaan kiven olevan normaalit. Muutoin ulkomaisten koirien osalta noudatetaan Suomen Kennelliitto ry:n kulloinkin voimassa olevia ohjeita.

Ennen kasvattajan ensimmäistä pentuetta rotua harrastavan yhdistyksen (Lhasa apso ry) tai rotujärjestön (Suomen Kääpiökoirat ry) jalostusneuvonta ja myös tiedon saanti suunnitellusta yhdistelmästä, tai Kennelliiton antama ohjaus on suositeltavaa.

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

Jalostuksessa turvataan lhasa apso- rodun perinnöllinen monimuotoisuus. Rodun eri yksilöitä käytetään jalostukseen monipuolisesti.

Yksittäisten lhasa apsojen jälkeläismäärien ei anneta kasvaa liian suureksi. Kennelliiton yleisen jalostusstrategian mukainen suositus on, että yksittäisen koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä 5 prosenttia laskettuna koiran neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Urosten jälkeläismäärän tulee jakautua mahdollisimman tasaisesti eri vuosille.

Jälkeläismäärää arvioitaessa rodun populaation kokoa tulee tarkastella paitsi kansallisella myös kansainvälisellä tasolla, erityisesti yksilömäärältään pienissä roduissa. Lhasa apsoa voidaan pitää yksilömäärältään pienenä rotuna niin Suomessa kuin muissa Pohjoismaissa. Yksittäisen lhasa apson jälkeläismäärä suositellaan pidettäväksi yleisen jalostusstrategian mukaisesti enintään 5 prosentin suuruisuena laskettuna Suomessa yhden sukupolven eli neljän vuoden aikana rekisteröityjen lhasa apsojen määrästä. Esimerkiksi laskettuna vuosina 2015-2018 rekisteröityjen pentujen yhteismäärästä yksittäisen lhasa apson elinikäinen jälkeläismäärä saisi olla enintään 14 pentua.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Lhasa apso ry on rotuyhdistys, joka on Suomen Kääpiökoirat ry:n jäsen. Suomen Kääpiökoirat ry puolestaan on Suomen Kennelliitto ry:n virallisessa järjestöorganisaatiossa toimiva rotujärjestö. Suomen Kääpiökoirat ry huolehtii edustamiensa rotujen edunvalvonnasta Suomen Kennelliitto ry:ssä.

Rotujärjestönä Suomen Kääpiökoirat ry vastaa omien rotujensa ulkomuototuomareiden erikois- ja jatkokoulutuksesta. Jäsenyhdistykset ja alajaostot voivat kuitenkin esittää koulutuksen järjestämistä, mikäli siihen on rodun piirissä tarvetta.

Suomen Kääpiökoirat ry lähettää ulkomuototuomareille tarpeen mukaan ns. paimenkirjeitä, mikäli rodun arvostelussa on ilmennyt ongelmia.

Suomen Kääpiökoirat ry:n jäsenyhdistysten ja alajaostojen tulee myötävaikuttaa koulutustilaisuuksien järjestämiseen toimittamalla tarvittaessa paikalle kirjallista koulutusmateriaalia ja esimerkkikoiria.

Rotujärjestö huolehtii rotujensa ulkomuototuomarikoulutuksesta, minkä lisäksi toimintaan kuuluvat jäsenistölle järjestettävät kasvattaja- ja muut koulutustapahtumat. Rotujärjestöllä on oma edustajansa Suomen Kennelliiton valtuustossa. Se ottaa aktiivisesti kantaa kennelharrastukseen liittyvissä kysymyksissä.

Lhasa apso ry:n sääntöjen mukaan yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on edistää puhdasrotuisten lhasa apsojen harrastusta ja jalostusta Suomessa sekä ohjata jäseniään hoitamaan ja kasvattamaan koiransa oikein. Sääntöjensä mukaan yhdistys pyrkii toteuttamaan tarkoitustaan järjestämällä jäsenille opastusta ja neuvontaa, koiranäyttelyitä, kursseja sekä valistus- ja esitelmätilaisuuksia yms. yhdistyksen tarkoituksena edistävää toimintaa sekä harjoittamalla julkaisutoimintaa. Yhdistys seuraa omalta osaltaan rotuun liittyvää kenneltoimintaa ja sen kehitystä sekä Suomessa että ulkomailla.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Vahvuudet - mukava koirarotu lemmikkinä, sopii lenkkeilykaveriksi ja vahtikoiraksi - vilkkaimmat yksilöt sopivat hyvin monenlaisiin harrastuksiin - hyödyntämätöntä jalostusmateriaalia on todennäköisesti olemassa - luonteet ovat pääosin hyviä - rotu on pääosin terve ja pitkäikäinen - pääosaltaan rodun taso on erinomainen - palkitseva näyttelykoira - kasvattajat kantavat huolta pentujen sijoittumisesta vastuullisiin koteihin - rodun kasvattajilla on kokemusta ja näkemystä rodun jalostamisesta - kasvattajilla on kansainvälisiä yhteyksiä	Heikkoudet - aktiivinen toiminta yhdistyksessä keskittynyt harvoille ainakin ajoittain, minkä seurauksena yhdistyksen toiminta koirarodun harrastajia yhdistävänä tekijänä saattaa heiketä - tiedon saanti rodusta ulkomailta on paikoitellen hankalaa ja tieto on hajanaista - aktiivisten kasvattajien määrä ollut ainakin ajoittain pieni - pitkän turkin hoito vaativaa, harva jaksaa käyttää siihen aikaa ja vaivaa - joidenkin yksilöiden haukuherkkyys saattaa leimata rotua - jalostuskoirille tehdään suhteellisen vähän virallisia terveystutkimuksia
Mahdollisuudet - suunnitelmallinen jalostus käyttämällä erilinjaisia uroksia ja narttuja - vastuuntuntoiset, rodusta syvällisesti kiinnostuneet kasvattajat ja jalostuskoirien omistajat - kriittisten jalostusvalintojen kautta rotu pysyy terverakenteisena ja hyväluonteisena - jalostukseen käytetään liioittelemattomia yksilöitä - tuontikoirat ja ulkomaan astutukset rikastuttavat geenipohjaa - pentujen hankkijoista saattaa kehittyä uusia kasvattajia - pienikokoisena rotuna lhasa apso eivät ole kielteisen yhteiskunnallisen keskustelun ja	Uhat - mielenkiinto rotua kohtaan vähenee, kun kiinnostus siirtyy muihin rotuihin - uusia vakavia sairauksia tulee rotuun - koiran sairauksien ja vikojen salailu - pentukysyntä ohjaa jalostusta, olettaen taloudellisesta hyödystä - tuontikoirien terveystaustojen tuntemattomuus - suunnittelematon jalostus - sukusiitosprosentin nouseminen - kasvattajien ”sokeutuminen” oman kasvatustyön heikkouksille - kasvattajat eivät sitoudu yhteisiin tavoitteisiin - jalostusvalintojen tekeminen väärin

arvostelun kohteena - lhasa apso on historiallisen taustansa johdosta kestävä rotu, jonka voidaan olettaa sopeutuvan ilmastonmuutoksen mukanaan tuomiin haasteisiin - lhasa apson turkin voi leikata lyhyeksi, jos pitkän turkin hoito on vaivalloista - kotikoirien omistajien kannustaminen koiriensa terveystutkimuksiin - kotikoirien löytäminen jalostukseen - kasvattajien ja harrastajien yhteistyön lisääminen ja kehittäminen	perustein esimerkiksi painottamalla jotain yksittäistä ominaisuutta - jalostuspohjan kapeneminen - rodun laadun tason laskeminen - yhteiskunnalliset muutokset, jotka lisäävät koirakielteisyyttä - ilmastomuutos, joka vähentää koiramäärää
---	--

Varautuminen ongelmiin

Erilaisiin ongelmiin voi varautua seuraamalla aktiivisesti ja kattavasti rodun tilanteen kehittymistä niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Rodun kasvattajien, lhasa apsojen omistajien ja rotua harrastavan yhdistyksen jatkuva keskinäinen avoin ja rakentava keskustelu edistää tiedon kulkua ja mahdollistaa puuttumisen haitallisiin ilmiöihin mahdollisimman varhain.

Rotuyhdistyksen toiminta tulee pitää kattavana, avoimena ja vireänä. Yhdistystoimintaan tulee pyrkiä saamaan mukaan lisää lhasa apsojen kasvattajia ja apsoharrastajia.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2021	- tiedotetaan jalostuksen tavoiteohjelmasta jäsenistölle - jatketaan PRA4-DNA-testin avulla PRA4-mutaation esiintyvyyden tilannetta Suomessa - pyritään luomaan lhasa apso-rodulle ulkomuodon ja käyttäytymisen ihanneprofiilit - järjestetään mahdollisuuksien mukaan apso tapaaminen ylläpitämään ja aktivoimaan kiinnostusta rotuun - suunnitellaan ja toteutetaan jalostustarkastus, jos ihanneprofiilit saadaan vahvistettua - - aktivoidaan jäsenistöä teettämään apsoilleen virallisia terveystutkimuksia
2022	- järjestetään luonnekysely - aktivoidaan jäsenistöä järjestämään vapaamuotoisia apso tapaamisia eri puolilla Suomea - - aktivoidaan jäsenistöä teettämään apsoilleen virallisia terveystutkimuksia

2023	- järjestetään terveystutkimus - aktivoidaan jäsenistöä järjestämään vapaamuotoisia apsoita eri puolilla Suomea - aktivoidaan jäsenistöä teettämään apsoilleen virallisia terveystutkimuksia
2024	- järjestetään jalostustarkastus - aktivoidaan jäsenistöä järjestämään vapaamuotoisia apsoita eri puolilla Suomea - aktivoidaan jäsenistöä teettämään apsoilleen virallisia terveystutkimuksia - aloitetaan jalostuksen tavoiteohjelman päivittäminen vuosille 2026-2030
2025	- päivitetään jalostuksen tavoiteohjelma vuosille 2026-2030 ja toimitetaan se Suomen Kennelliitto ry:n hyväksyttäväksi toukokuun 2025 loppuun mennessä - aktivoidaan jäsenistöä järjestämään vapaamuotoisia apsoita eri puolilla Suomea - aktivoidaan jäsenistöä teettämään apsoilleen virallisia terveystutkimuksia

Jalostuksen tavoiteohjelman vaikutuksen seuraaminen

Lhasa apso ry ja erityisesti sen jalostustoimikunta seuraa jatkuvasti käytettävissä olevien lähteiden avulla tavoiteohjelman toteutumista ja rodun kaikinpuolista hyvää kehitystä. Yhdistys tekee vähintään joka kolmas vuosi terveystutkimuksen, jonka tulokset julkaistaan yhdistyksen lehdessä ja kotisivuilla. Yhdistys tekee myös luonnekyselyn vähintään joka kolmas vuosi, jonka tulokset julkaistaan samoin kuin terveystutkimuksenkin. Koska Lhasa apso ry:n jäsenmäärä on pieni, kannustetaan myös yhdistykseen kuulumattomia apso-omistajia osallistumaan näihin kyselyihin. Näin saadaan kattavampaa tietoa rodusta. Tarvittaessa myöhemmällä jalostuksen tavoiteohjelmalla voidaan antaa tarkempaa ohjeistusta lhasa apsojen rodunjaloituksesta.

YHTEENVETO JALOSTUKSEN TAVOITTEISTA JA TOTEUTUKSESTA:

Jalostukseen käytettävien lhasa apsojen jalostuspohjaa tulee laajentaa ja sukusiitosprosentti pitää edelleen alhaisena. Jalostukseen käytettävä lhasa apso ei saa olla arka tai vihainen. Lhasa apsojen hyvää terveystilannetta tulee ylläpitää sekä yleisellä että yksilötasolla. Jalostukseen käytetään vain lhasa apsoja, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti ja hoitamaan pentujaan. Jalostuksessa tulee vaalia rotumääritelmän mukaista ulkomuotoa ja pyrkiä rotumääritelmän mukaisen terveen rakenteen säilyttämiseen.

Jalostukseen käytettävän lhasa apson suositellaan olevan iältään vähintään 2-vuotias. Ensimmäistä kertaa astutettavan nartun yläikärajaksi suositellaan viittä vuotta. Nartun synnytysten välin tulisi olla vähintään 12 kuukautta.

Synnyynnäisen vian tai heikkouden takia kirurgisesti korjattuja lhasa apsoja ei pidä käyttää jalostukseen. Jalostuksesta ei tule kuitenkaan karsia lhasa apsoja terveyden kannalta vähäpätöisten ulkomuotoseikkojen vuoksi. Ennen jalostuskäyttöä lhasa apsoille suositellaan tehtäväksi polvilumpioluoksaatio- ja silmätarkastus ja tarpeen mukaan geenitestit PRA4- geenimutaation poissulkemiseksi. Lhasa apsoa, jolla on kirurgista hoitoa vaativa tai näkökykyä heikentävä distichiasis, ei pidä käyttää jalostukseen. PRA-sairaaksi tai PRA4-sairaaksi todettua yksilöä taikka perinnöllistä kaihia sairastavaa lhasa apsoa ei saa käyttää jalostukseen. Jalostuksessa tulisi suosia tervepolvisia (0/0) yksilöitä, joilla polvilumpio ei luksoitu. Patellaluoksaation astetta 1 sairastavaa lhasa apsoa voidaan käyttää jalostukseen yhdistettynä tervepolvisiin lhasa apsoihin. Jalostukseen käytettävällä lhasa apsoilla tulisi olla virallinen näyttelytulos vähintään maininnalla EH (erittäin hyvä).

Jalostuksessa turvataan lhasa apso -rodun perinnöllinen monimuotoisuus. Rodun eri yksilöitä käytetään jalostukseen monipuolisesti. Yksittäisen lhasa apson jälkeläismäärän ei anneta kasvaa liian suureksi eli yli 14 jälkeläisen.

Lhasa apso ry edistää sääntöjensä mukaisesti lhasa apso -koirarodun harrastusta ja jalostusta Suomen Kääpiökoirat ry:n jäsenjärjestönä. Yhdistys järjestää terveystarkastuksia, jalostustarkastuksia ja kannustaa lhasa apsojen omistajia teettämään koirilleen virallisia terveystutkimuksia.

7. LÄHTEET

Kirjalliset lähteet:

Adlercreutz Carl-Johan: Koirarotujen maailma, Karisto Oy, Hämeenlinna (2003)

Cunliffe Juliette: The Lhasa Apso, Pet Book Publishing Company Limited (2013)

Haapasaari Eila: Lhasa apso ry ja sen historian alkuvaiheet, Lhasa apso- pikkuleijona, artikkelisarja Lhasa apso-lehdessä 1990-1991

Halkio Birgit: Jäsenkato käy yhdistyksissä, artikkeli Koiramme -lehdessä 6/2019

Lhasa apso klubben (Ruotsi): Rasspecifik avelsstrategi RAS för Lhasa Apso

Sähköiset lähteet:

Agria Eläinvakuutus:

Agria koirien rotuprofiilit v. 2011-2016, tiedot kerätty Kennelliiton ja Agria Eläinvakuutuksen järjestämällä rotujärjestöpäivillä 21.9.2019

American Kennel Club:

Digital Library & Archives, Dog Registration Statistics, Lhasa Apso

Animal Health Trust:

Progressive Retinal Athropy (PRA4) in the Lhasa Apso, artikkeli osoitteessa <https://www.ahatdnatesting.co.uk/test-breeds/lhasa-apso/>

Baumann Leslie, de la Rosa Cassandra, Rothman Debby:

A Landrace Breed, artikkeli AKC Gazette -nimisessä lehdessä 6/2010
Kirjoittajat ovat jäseninä American Lhasa Apso Club's Native Stock -osastossa

Dansk Kennel Klub:

Årlige registreringstal

Jurdbruksvärket, Ruotsi

Statistik ur hundregistret

Kares Juha:

Lhasa apso-rodun historiaa Lhasa apso ry:n kotisivuilla ja rotutietoa Suomen Kennelliitto ry:n kotisivuilla

Kivuton Eläintohtori /Verkkokauppa, 18.10.2019

Koiran tassut ja hiiva, blogikirjoitus osoitteessa https://www.kivuton.fi/blogs/kivuton-blogi/koiran-tassun-hiiva?_pos=1&_sid=b458fd80f&_ss=r

Lappalainen Anu, ELT, artikkeli Suomen Kennelliitto ry:n kotisivuilla:

Polvilumpion sijoiltaanmeno (patellaluksaatio), päivitetty 8.11.2016

Marttila Jukka, pieneläinsairauksien erikoislääkäri:

Koirien tyrät ja niiden kirurginen hoito, artikkeli osoitteessa <https://www.delivet.net/tyrat.php>

Mäki Katariina, MMT, artikkelit Suomen Kennelliitto ry:n kotisivuilla:

Perinnöllinen monimuotoisuus ja jalostuspohja

Sukusiitos

Tehollinen populaatiokoko

Norsk Kennel Klub:

dogweb, Norsk Kennel Klubbens hundedatabase på internett, Statistikk HD, Lhasa apso

Parker H. G., Kim L.V., Sutter N.B., Carlson S., Lorenzen T.D., Malek T.B., Johnson G.J., DeFrance H.B., Ostrander E.A., Kruglyak L. (2004):

Genetic Structure of the Purebred Domestic Dog, Science, Vol 304, Issue 5674, 21 May 2004, 1160-1164

Pohjoismainen Kennelunioni:

Rotukohtaiset ohjeet (RKO) liioiteltujen piirteiden huomioimisesta ulkomuotoarvostelussa

Sievänen Elina, eläinlääkäri, Koiran virtsakivet ja -kiteet, artikkeli osoitteessa

<https://www.omaelainklinikka.fi/koiran-virtsakivet/> 30.09.2020

Suomen Kennelliitto ry:

Kennelliiton ohjeet rotujärjestöjen, rotua harrastavien yhdistyksien ja rotuyhdistysten jalostustoimikunnille, hyväksytty hallituksessa 3.10.2013, voimassa 1.1.2014 alkaen

Yleinen jalostusstrategia 2018-2022

Koirarekisteriohje 2017-2020

Artikkelit:

Luonnetesti

MH-luonnekuvaus

Jalostustarkastus

Näyttelyt

Suomen Kennelliiton silmäsairaustyöryhmä

silmätarkastuseläinlääkärit

Sari Jalomäki, Elina Pietilä ja Päivi Vanhapelto

Koirien perinnölliset silmäsairaudet ja niiden tutkiminen

Artikkeli päivitetty 9/2016

Svenska Kennelklubben:

PRA4, artikkeli osoitteessa <https://www.skk.se/sv/halsa/dna-tester/olika-tester/pra4/>

Sympaattiset asiantuntijaeläinlääkärit, artikkeli lentulehdus ja parodontiitti, osoitteessa

<https://www.sympaatti.fi/artikkelit/ientulehdus-ja-parodontiitti>

The Kennel Club (Iso-Britannia):

Population analysis of the Lhasa Apso breed, September 2015, analyysi osoitteessa thekennelclub.org.uk/media/686188/lhasa_apso.pdf

Vanhapelto Päivi, ELL, silmätarkastuseläinlääkäri:

Koiran kaihi ja kaihileikkaus, artikkeli osoitteessa www.omaeläinklinikka.fi

Verband für daas Deutche Hundewesen VDH: Presse, Walpenstatistik (Presse-Informationen) Lhasa Apso (tiedot kerätty 15.9.2019)

8. LIITTEET

Liite 1

Lhasa apso ry:n säännöt

1 § Yhdistyksen nimi, kotipaikka, toiminta-alue ja kieli

- Yhdistyksen nimi on Lhasa apso ry
- Yhdistyksen kotipaikka on Helsinki
- Yhdistyksen toiminta-alue on koko Suomi
- Yhdistyksen virallinen kieli on Suomi

2 § Yhdistyksen tarkoitus ja toiminnan laatu

- Yhdistyksen toiminnan tarkoituksena on edistää puhdasrotuisten lhasa apsojen harrastusta ja jalostusta Suomessa sekä ohjata jäseniään hoitamaan ja kasvattamaan koiransa oikein.
- Yhdistys pyrkii toteuttamaan tarkoitustaan järjestämällä jäsenille opastusta ja neuvontaa, koiranäyttelyitä, kursseja sekä valistus- ja esitelmätilaisuuksia yms. yhdistyksen tarkoituksena edistävää toimintaa sekä harjoittamalla julkaisutoimintaa
- Yhdistys seuraa rotuun liittyvää kenneltoimintaa ja sen kehitystä sekä Suomessa että ulkomailla.

3 § Yhdistyksen suhteet muihin järjestöihin

- Yhdistys on Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry:n (jäljempänä SKL – FKK) ja Suomen Kääpiökoirayhdistys – Finska Dvärghundsförening r.y:n (jäljempänä SKKY) jäsen.
- Yhdistys voi vuosikokouksen päätöksellä liittyä myös muihin toimintansa tarkoituksena hyödyntäviin järjestöihin.

4 § Varojen hankinta

- Varoja toimintansa lisäämiseksi yhdistys hankkii perimällä jäsenmaksuja, joiden suuruudet määrää yhdistyksen vuosikokous.
- Yhdistys voi asianmukaisella luvalla toimeenpanna myös rahankeräyksiä, arpajaisia ja juhlia sekä ottaa vastaan lahjoituksia ja testamentteja.

5 § Yhdistyksen jäsenet

- Yhdistyksen jäseniä voivat olla joko vuosi-, perhe-, nuoriso-, asiantuntija- tai kunniajäsenet.
- Vuosijäseneksi voi liittyä yhdistyksen hallituksen hyväksymä 18 v täyttänyt henkilö.
- Perhejäseneksi voi liittyä yhdistyksen hallituksen hyväksymä henkilö, joka kuuluu vuosijäsenen perheeseen ja asuu tämän kanssa samassa taloudessa.
- Nuorisojäseneksi voi liittyä alle 18-vuotias, yhdistyksen hyväksymä henkilö.
- Yhdistyksen hallitus voi kutsua asiantuntijajäseneksi kenneltyössä ansioituneen henkilön tai rodun ulkomuototuomarin. Asiantuntijajäseneltä ei peritä jäsenmaksua eikä hänellä ole äänioikeutta.
- Yhdistyksen hallituksen hyväksyttyä jäsenen jäsenyys tulee voimaan ensimmäisen jäsenmaksun suorittamisen jälkeen.
- Jäsenmaksu on suoritettava aina kunkin vuoden huhtikuun loppuun mennessä.
- Kunniajäseneksi voidaan hallituksen esityksestä kutsua henkilö, joka merkittävällä tavalla on edistänyt yhdistyksen tarkoituksena. Hallituksen esitys alistetaan vuosikokouksen hyväksyttäväksi. Kunniajäsenellä on samat oikeudet kuin vuosi- ja perhejäsenellä, mutta hänen ei tarvitse suorittaa jäsenmaksua.
- Yhdistyksen kokous voi kutsua myös kunniapuheenjohtajaksi yhdistyksen jonkun entisen

puheenjohtajan. Kunniapuheenjohtajia voi samalla kertaa olla vain yksi.

– Kunniapuheenjohtaja on vapaa jäsenmaksun suorittamisesta, mutta hänellä on samat oikeudet kuin vuosijäsenellä.

6 § Jäsenen ero yhdistyksestä

– Jäsen voi erota yhdistyksestä ilmoittamalla siitä kirjallisesti hallitukselle tai sen puheenjohtajalle tai suullisesti vuosikokouksen pöytäkirjaan.

– Mikäli jäsen on jättänyt jäsenmaksunsa suorittamatta huhtikuun loppuun mennessä, hallitus voi katsoa hänen eronneeksi yhdistyksestä.

– Yhdistyksen hallitus on oikeutettu erottamaan jäsenen, joka on toiminut vastoin näitä sääntöjä tai on menettelyillään yhdistyksessä tai sen ulkopuolella huomattavasti vaikeuttanut yhdistyksen toimintaa, toiminut hyvien kenneltapojen vastaisesti tai on erotettu SKL – FKK:sta tai SKKY:sta

– Erottamispäätöksestä jäsen voi vedota yhdistyksen vuosikokoukseen toimittamalla yhdistyksen hallitukselle, erottamispäätöksestä tiedon saatuaan, 30 päivän kuluessa tiedoksiantopäivää lukuun ottamatta, sitä tarkoittavan valituskirjelmän.

– Jäsenellä joka eroaa tai erotetaan yhdistyksestä, ei ole oikeutta yhdistyksen varoihin tai omaisuuteen.

7 § Yhdistyksen toiminta- ja tilikausi

– Yhdistyksen toiminta- ja tilikausi on kalenterivuosi.

– Tilinpäätös tarvittavine asiakirjoinaan on annettava tilintarkastajille viimeistään kuukautta ennen vuosikokousta.

– Tilintarkastajien tulee antaa kirjallinen lausuntonsa hallitukselle viimeistään 2 viikkoa ennen vuosikokousta.

8 § Yhdistyksen hallintoelimet

– Yhdistyksen hallinnosta huolehtii hallitus.

– Yhdistyksen päättävävaltaa käyttävät yhdistyskokoukset.

9 § Yhdistyskokoukset

– Yhdistyksen kokouksia ovat vuosikokous ja tarvittaessa ylimääräinen yhdistyskokous.

– Vuosikokous pidetään helmikuussa.

– Yhdistys voi kokoontua ylimääräiseen yhdistyskokoukseen hallituksen kutsusta tai mikäli vähintään 1/10 yhdistyksen äänioikeutetuista jäsenistä sitä kirjallisesti pyytää ilmoittamansa asian käsittelyä varten. Ylimääräisessä yhdistyskokouksessa voidaan käsitellä vain kokouskutsussa mainittuja asioita.

– Kokouskutsut toimitetaan kaikille jäsenille kirjallisesti viimeistään 14 vrk ennen kokousta ja kutsussa on mainittava kokouksessa käsiteltäväksi tulevat asiat.

– Jos jäsen haluaa jonkin asian yhdistyksen kokouksen käsiteltäväksi, on siitä tehtävä hallitukselle kirjallinen esitys vuosikokousta edeltävän tammikuun aikana.

– Yhdistyskokouksissa on jokaisella vuosi-, perhe- ja kunniajäsenellä sekä kunniajäsenellä sekä kunniapuheenjohtajalla yksi (1) ääni, jota hän voi käyttää läsnä olevana. Valtakirjoja ei hyväksytä.

– Kaikki ne asiat, joista nämä säännöt eivät toisin määrää, ratkaistaan avoimella äänestyksellä, mikäli lippuäänestystä ei kokouksessa vaadita ja kannateta, sekä yksinkertaisella äänten enemmistöllä.

– Äänten mennessä tasan ratkaisee vaaleissa ja lippuäänestyksissä arpa ja muissa asioissa puheenjohtajan mielipide.

10 § Yhdistyksen vuosikokouksessa käsiteltävät asiat

- Todetaan kokousedustajien äänivaltaisuus.
- Valitaan kokoukselle puheenjohtaja, sihteeri ja kaksi (2) pöytäkirjantarkastajaa ja kaksi (2) ääntenlaskijaa.
- Todetaan kokouksen laillisuus ja päätösvaltaisuus.
- Hyväksytään kokouksen työjärjestys.
- Valitaan hallituksen puheenjohtaja seuraavaksi toimintavuodeksi.
- Valitaan hallituksen jäsenet erovuoroisten tilalle.
- Valitaan kaksi (2) tilintarkastajaa ja kaksi (2) varatilintarkastajaa.
- Esitetään hallituksen toimintakertomus ja yhdistyksen taloudellista asemaa koskeva, tilinpäätökseen perustuva selvitys.
- Esitetään tilinpäätös ja tilintarkastajien lausunto.
- Päätetään tilinpäätöksen vahvistamisesta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallitukselle ja muille tilivelvollisille.
- Päätetään seuraavan vuoden liittymis- ja jäsenmaksuista.
- Vahvistetaan hallituksen esittämä toimintasuunnitelma ja talousarvio tulevalle toimintavuodelle.
- Määrätään hallituksen jäsenten, edustajien sekä tilintarkastajien palkkiot.
- Valitaan edustaja SKL – FKK ry:n sekä SKKY:n kokouksiin.
- Käsitellään hallituksen esittämät tai kokouskutsussa mainitut muut asiat.

11 § Yhdistyksen hallitus

- Yhdistyksen asioita ja taloutta hoitaa vuosikokouksen valitsema hallitus, jonka muodostavat puheenjohtaja ja kuusi varsinaista jäsentä.
- Puheenjohtaja valitaan vuodeksi kerrallaan ja muut jäsenet kahdeksi vuodeksi siten, että kolme varsinaista jäsentä on vuosittain erovuorossa. Ensimmäisenä vuonna erovuoroiset määrätään arvalla, tämän jälkeen eroaminen tapahtuu vuoron mukaan.
- Hallitus valitsee keskuudestaan varapuheenjohtajan, sihteerin, jäsensihteerin ja rahastonhoitajan. Sihteerit ja rahastonhoitaja voidaan tarvittaessa valita myös hallituksen ulkopuolelta.
- Hallitus kokoontuu tarvittaessa puheenjohtajan tai hänen estyneenä ollessaan varapuheenjohtajan kutsusta.
- Hallitus on päätösvaltainen puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan ja kolmen (3) muun hallituksen jäsenen ollessa läsnä.
- Asiat ratkaistaan hallituksen kokouksissa yksinkertaisella ääntenenemmistöllä. Äänten mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan mielipide, vaaleissa kuitenkin arpa.
- Yhdistyksen nimen kirjoittaa yhdistyksen puheenjohtaja yksin tai varapuheenjohtaja yhdessä sihteerin kanssa. Yhdistyksen hallitus voi määrätä rahastonhoitajan yksinään kirjoittamaan yhdistyksen nimen.
- Hallituksella on oikeus käyttää asiantuntijoita ja se voi tarpeen vaatiessa asettaa avukseen erilaisia toimikuntia.
- Hallitus huolehtii yhdistyksen kirjeenvaihdosta ja muista juoksevista asioista.
- Hallitus kutsuu jäsenet kokouksiin ja valmistaa yhdistyskokouksille sääntöjen mukaan esitettäväksi määrättyt asiat sekä panee toimeen yhdistyskokousten päätökset.
- Hallitus tekee aloitteita ja ehdotuksia yhdistyskokouksille sopiviksi katsomistaan asioista ja toimenpiteistä yhdistyksen tarkoituksien toteuttamiseksi.
- Hallitus edustaa yhdistystä, tekee sitoumuksia, kantaa ja vastaa yhdistyksen puolesta.

12 § Sääntöjen muutos

- Näitä sääntöjä voidaan muuttaa vain vuosikokouksen päätöksellä. Muutosehdotuksen hyväksytyksi tulemiselta vaaditaan $\frac{3}{4}$ enemmistö annetuista äänistä.

13 § Yhdistyksen purkaminen

- Päätös yhdistyksen purkamisesta on tehtävä kahdessa peräkkäisessä yhdistyskokouksessa, joiden välillä on oltava vähintään kuukausi ja joista toinen on vuosikokous.
- Purkauspäätökseen on kummassakin kokouksessa saatava vähintään $\frac{3}{4}$ enemmistö annetuista äänistä.
- Jos yhdistys puretaan tai lakkautetaan, luovutetaan sen jäljelle jääneet varat viimeisen yhdistyskokouksen tekemän päätöksen mukaisesti jonkun koirien hyvinvointia tukevan toiminnan hyväksi.

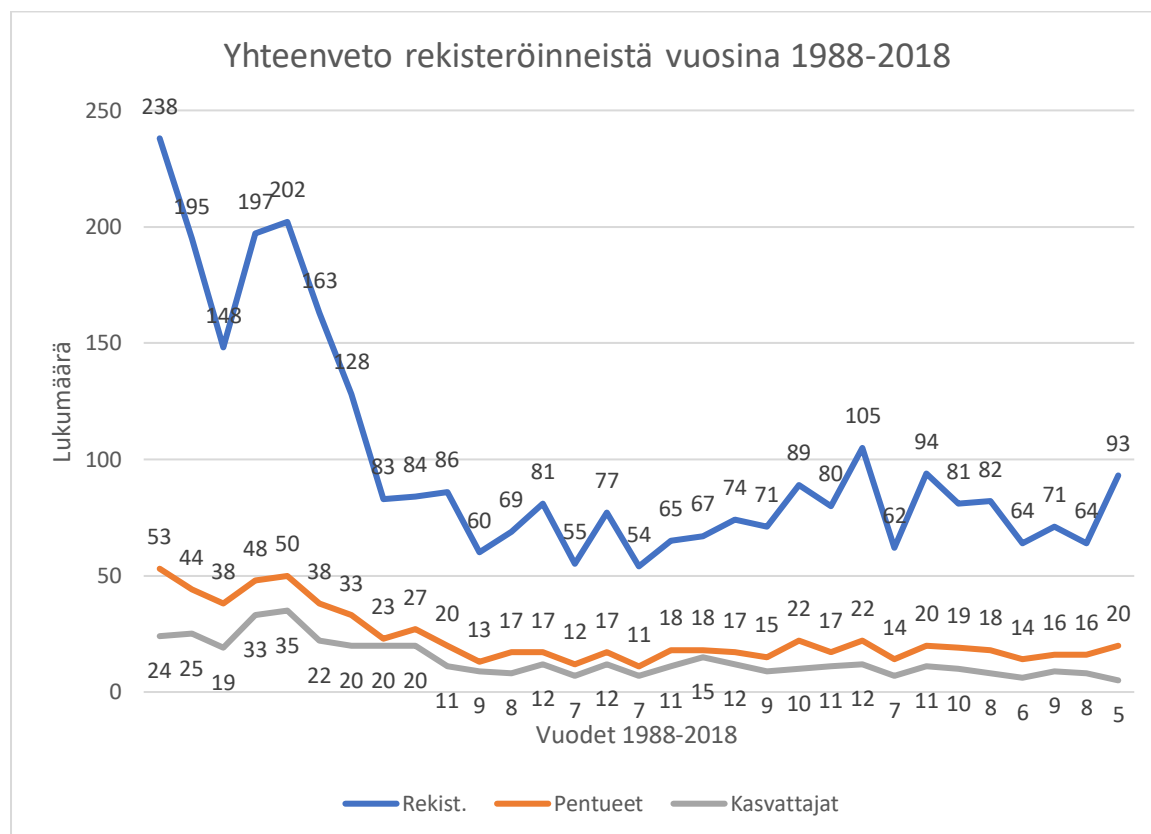
14 § Yhdistyslaki

- Muilta osin tämän yhdistyksen toiminnassa noudatetaan yhdistyslain määräyksiä.

15 § Saavutetut jäsenoikeudet

- Saavutetut jäsenoikeudet säilyvät.

Liite 2

Liite 3a

Yhdysvalloissa käytössä oleva American Kennel Clubin hyväksymä virallinen lhasa apson rotumääritelmä:

Official Standard for the Lhasa Apso General Appearance: Reflecting his Tibetan heritage as an indoor sentinel on the Tibetan Plateau, north of the Himalayan Mountains, the Lhasa Apso is a small, sturdy, well-balanced rectangular dog of moderation possessing a level topline and a tail carried well over the back. There should be neither exaggeration of any body parts nor hint of massive bone or body. A distinguishing characteristic of the Lhasa Apso is its heavy, dense, double coat that is parted in the middle from head to tail. In addition, the Lhasa Apso has good headfall and well-feathered feet and legs as these features protected this small dog against extreme temperatures and the rough terrain of his native land.

A Lhasa Apso is subject to the same requirement of soundness recommended for all breeds. Structural faults are undesirable, regardless of whether or not such faults are specifically mentioned in the standard. Any deviation from the ideal described in the standard should be penalized to the extent of the deviation.

Size: Variable, ideally between 10 and 11 inches at the shoulder. Bitches may or may not be slightly smaller but should possess feminine characteristics which easily distinguish females from males.

Head: *Expression* - Alert, thoughtful, intelligent. Heavy head furnishings enhance the proper Lhasa expression with good fall over eyes, good whiskers, and beard. Full depth of dark pigmentation on eye rims and lips is essential to achieve the desired softness of expression. *Eyes* - Dark brown, almond shaped. Round full eyes and very small sunken eyes are undesirable. *Ears* - Pendant, set slightly above eye level and carried close to the cheeks, heavily feathered. *Skull* - Narrow, falling away behind the eyes in a marked degree, not quite flat, but not domed or appleshaped. *Stop* - Moderate. *Muzzle* - Straight foreface of fair length with the length from tip of nose to eye to be roughly one-third the total length from nose to back of skull. A square muzzle is objectionable. *Nose* - Black. *Bite* - The preferred bite is either level or slightly undershot.

Neck, Topline, Body: *Neck* - Moderate in length, blending smoothly into the shoulders. *Body* - Rectangular when viewed in profile, with the length from point of shoulder to point of buttocks being longer than the height at withers. Chest of good depth extending to or slightly below the elbow. Prosterum well developed. Well ribbed up with the ribs extending well back towards hindquarters, strong loin, well-developed quarters and thighs. *Topline* - level from withers to croup, whether standing or moving. *Tail* - Well feathered and set sufficiently high to enable the tail to be carried well over the back in a curl lying to the side; there may be a kink at the end. Low carriage of stern is a serious fault. This means that when the Lhasa is moving, the tail is carried well over the back. A dropped tail while standing is not to be penalized.

Forequarters: Shoulders - Well laid back. Elbows close to the body. Shoulder blade and upper arm are ideally equal in length (i.e., length from point of withers to point of shoulder and point of shoulder to point of elbow should be equal.) Viewed from the front, the rib cage is oval in shape. Legs - Heavily furnished with hair. The legs are straight from elbow to pastern. The vertical distance from the withers to the elbow equals the distance from the elbows to the ground.

Pasterns - Strong, perpendicular. Dew claws - may be removed. Feet - Well feathered/heavily furnished, should be round and catlike, with good pads. The hair may be trimmed for neatness.

Hindquarters: Well-developed rear assembly. Angulation of hindquarters should be in balance with forequarters to provide equal reach and drive. Legs - Heavily furnished with hair. Hocks - Well let down, set slightly behind the point of buttocks, perpendicular to the ground and turn neither in nor out. Feet – Same as forefeet.

Coat: Double coated, heavy, straight, hard, dense, not woolly or silky, of good length.

Color: All colors equally acceptable.

Gait: The Lhasa Apso gait is smooth and effortless with good front reach and equally strong rear drive without any hint of wasted action. There is no tendency towards hackney, exaggerated lift or rolling. The rear legs reach under the body and push out well behind, carrying the body forward in balance with the front. Going away, the pads of the rear feet give evidence of good follow through, without exaggerated kickup. The legs move parallel coming and going with a tendency to converge to a centerline as the dog increases speed. The topline is level and the tail is carried well over the back and may drape to the side. A Lhasa is shown at its own natural speed, neither raced nor strung-up. It is unacceptable to reward a Lhasa that consistently moves with its tail down.

Temperament/Character: Alert and sensitive to their surroundings, Lhasas are usually gay and assertive but may be chary/alooof with strangers. Their regal attitude gives them an air of seriousness. The breed is extremely intelligent, charming and loyal.

Approved August 13th, 2019 Effective October 1st, 2019

Liite 3b

Iso-Britanniassa käytössä oleva lhasa apson virallinen rotumääritelmä:

Breed Standard

Last updated October 2009

A Breed Standard is the guideline which describes the ideal characteristics, temperament and appearance including the correct colour of a breed and ensures that the breed is fit for function. Absolute soundness is essential. Breeders and judges should at all times be careful to avoid obvious conditions or exaggerations which would be detrimental in any way to the health, welfare or soundness of this breed. From time to time certain conditions or exaggerations may be considered to have the potential to affect dogs in some breeds adversely, and judges and breeders are requested to refer to the Breed Watch section of the Kennel Club website for details of any such current issues. If a feature or quality is desirable it should only be present in the right measure. **However if a dog possesses a feature, characteristic or colour described as undesirable or highly undesirable it is strongly recommended that it should not be rewarded in the show ring.**

General Appearance

Well balanced, sturdy, heavily coated, without excess.

Characteristics

Gay and assertive.

Temperament

Alert, steady but somewhat aloof with strangers.

Head and Skull

Head furnishings with fall over eyes, but not effecting the dog's ability to see, good whiskers and beard. Skull moderately narrow, falling away behind eyes, not quite flat, but not domed or apple headed. Straight foreface with medium stop. Nose black. Muzzle about 4 cms (1 1/2 ins), but not square; length from tip of nose roughly one third total length from nose to back of skull.

Eyes

Dark. Medium size, frontally placed, oval, neither large nor full, nor small and sunk. No white showing at base or top.

Ears

Pendant, heavily feathered.

Mouth

Upper incisors close just inside lower i.e. reverse scissor bite. Incisors in a broad and as straight a line as possible. Full dentition desirable.

Neck

Strong and well arched.

Forequarters

Shoulders well laid back. Forelegs straight, heavily furnished with hair.

Body

Length from point of shoulders to point of buttocks greater than height at withers. Ribs extending well back. Level topline. Strong loin. Balanced and compact.

Hindquarters

Well developed with good muscle. Good angulation. Heavily furnished with hair. Hocks when viewed from behind parallel and not too close together.

Feet

Round, cat-like with firm pads. Well feathered.

Tail

High-set, carried well over back but not like a pot-hook. Often a kink at end. Well feathered.

Gait/Movement

Free and jaunty.

Coat

Top coat long, heavy, straight, hard neither woolly nor silky. Moderate undercoat. Coat never impeding action.

Colour

Golden, sandy, honey, dark grizzle, slate, smoke, parti-colour, black, white or brown. All equally acceptable.

Size

Ideal height: dogs: 25cms (10 ins) at shoulders; bitches slightly smaller.

Faults

Any departure from the foregoing points should be considered a fault and the seriousness with which the fault should be regarded should be in exact proportion to its degree and its effect upon the health and welfare of the dog and on the dog's ability to perform its traditional work.

Note

Male animals should have two apparently normal testicles fully descended into the scrotum.

Liite 3c

Kanadassa käytössä oleva lhasa apson virallinen rotumääritelmä:

Canadian Breed Standard

published January 1982

ORIGIN AND PURPOSE

Beyond the northern boundary of India, where Mt. Everest stands like a guardian sentinel, is the land of Tibet. A country of huge mountains, deep valleys, wind-swept plateaus, warm summers and cold winters, it is the home of the Lhasa Apso. It is an ancient breed and genealogical tables show them to be in existence as far back as 800 B.C. Having been bred for centuries as a special indoor sentinel, the Lhasa Apso has never lost this characteristic of keen watchfulness.

GENERAL APPEARANCE

The Lhasa Apso is a medium small, exotic, very hardy breed with a well-developed body, strong loins, good quarters and thighs. The long, straight, hard, dense coat enhances the beauty of the breed and completely covers the dog.

SIZE

Ideal size for dogs is between 10 - 11 in. (25 - 28cm) with up to 11 1/2 in. (30cm) permissible. Bitches should be slightly smaller. Lhasa Apsos over 11 1/2 in. (30cm) are to be disqualified. Body length from the point of the shoulder to the point of the buttocks should be slightly longer than the height at the withers. A well-balanced type is to be preferred.

COAT AND COLOUR

- a) The adult coat is heavy, straight, hard, not woolly or silky, of good length and dense. The coat should be parted from the nose to the root of the tail.
- b) The head should have heavy furnishings with good fall over the eyes. Good whiskers and beard. In Obedience the hair may be tied back from the eyes.
- c) The ears should be heavily furnished.
- d) The legs should be well furnished.
- e) The tail should be well furnished.
- f) The feet should be surrounded with hair. The pads have hair between them which may be trimmed.
- g) The forequarters, hindquarters and neck are heavily furnished.
- h) All colours and mixtures of colours considered equal.

HEAD

SKULL: The skull is narrow, falling away from behind the eyebrow ridges to a marked degree. Cranium almost flat, not domed or apple-shaped. Viewed from the front, the top of the cranium is narrower than the width at the level of the eyes. The foreface is straight.

MUZZLE: The length from the tip of the nose to the inside corner of the eye to be roughly 1 1/2 in. (4cm) or the length from the tip of the nose to the inside corner of the eye to be roughly one-third of the total length from the tip of the nose to the back of the skull. A square muzzle is objectionable. Nose black. The tip of the nose is level with or slightly below the lower eye rim when viewed from the front.

MOUTH: The bite is reverse scissors (upper incisors just touching the inner face of the lower incisors). Full dentition. Incisors (6) to be in a straight line.

Acceptable bite: level (the front incisors of the upper and lower jaw meeting edge to edge).

Undesirable bite: overshot, excessively undershot (more than 1/8 in. (.3cm). The teeth must not show when the mouth is closed.

EYES: The eyes are dark brown. Not large or small or sunken. The iris should be of reasonable size, no white showing at the base or the top of the eye. The eyes are frontally placed in an oval-shaped black rim.

EARS: The ears are pendant. They should be well set back on the skull at eye level (not level with the

topline of the skull). The leather should hang close to the head and in an adult dog should reach the level of the lower jaw.

NECK: Well set on to the shoulders. Long enough to carry the head well creating an impression of elegance. Slightly arched.

FOREQUARTERS

Shoulders strong, muscular, well laid back. The upper arm should not be "Terrier straight", allowing for the desired width and depth of the chest. Lower arm: The legs should not be bowed. From the front when the dog is standing, the legs should be straight, parallel, elbows well under the body. The forelimbs support a good share of the body weight when the dog is standing or moving at a slow pace. The pasterns should be straight and firm when viewed from the front. Slight deviation from the perpendicular when viewed from the side.

Feet should be short, round and compact with good pads turning neither in nor out.

Nails: ideally black. In particoloured or light-coloured coats, light nails and pads are permitted.

Dewclaws permissible.

HINDQUARTERS

Strongly muscled and in balance with the forequarters.

Hocks: when viewed from the rear at a stance, the hocks should be strong, straight and parallel, turning neither in nor out. When viewed from the side, they should be perpendicular to the ground and not stretched out beyond the rump of the dog.

Stifle bend: The stifle is moderately bent.

Feet: same as in forequarters.

BODY

TOPLINE: Level.

CHEST: Well-ribbed up, i.e., the ribs should extend well back along the body. The slightly curved ribs should not extend below the elbows.

LOIN: Too long a loin adds excess length to the back and results in a loss in strength to the forepart of the body. If the loin is too short there will be a loss of flexibility. The loin should be firmly muscled.

CROUP: The angle formed by the pelvis and the backbone should not be more than 30 degrees from the horizontal. This angulation gives power for the forward propulsion.

ABDOMEN: tucked up to a shallower depth at the loin.

TAIL

Set high. Carried forward close to the back with the tip draped on either side of the body. The tail should not rise vertically. A kink in the end is permissible. A low carriage of the tail is a serious fault.

GAIT

An easy moving free-flowing trot is the normal pace of the Lhasa Apso. This trot shows the character of his movement at its best and is what should be aimed for. The pads should be seen as the dog moves away indicating a strong hind drive which is balanced by a good reach of the forelegs. Moving too quickly in the ring throws the dog off gait and should be avoided.

TEMPERAMENT

Gay and assertive but chary of strangers.

DISQUALIFICATIONS

Lhasa Apsos over 11 1/2 in. (30cm) are to be disqualified.

Liite 3d

Sir Lionel Jacobin laatima kuvaus Lhasan terrieristä vuodelta 1901:

Head. *Distinctly Terrierlike. Skull narrow, falling away behind the eyes in a marked degree, not quite flat, but not domed or appleshaped. Fore face of fair length, strong in front of the eyes, the nose, large, prominent and pointed, not depressed; a square muzzle is objectionable. The stop, size for size, about that of a Skye Terrier.*

Mouth *quite level, but of the two a slightly overshot mouth is preferable to an undershot one. The teeth are somewhat smaller than would be expected in a Terrier of the size. In this respect, the breed seems to suffer to an extraordinary degree from cankered teeth. I have never yet seen an imported specimen with a sound mouth.*

Ears. *Set on low, and carried close to the cheeks, similar to the ears of a dropeared Skye.*

Eyes. *Neither very large and full nor very small and sunk, dark brown in colour.*

Legs and Feet. *The fore legs should be straight. In all shortlegged breeds there is a tendency to crookedness, but the straighter the legs the better. There should be good bone. Owing to the heavy coat the legs look, and should look, very heavy in bone, but in reality, the bone is not heavy. It should be round and of good strength right down to the toes, the less ankle the better. The hocks should be particularly well let down. Feet should be round and catlike, with good pads.*

Body. *There is a tendency in England to look for a level top and a short back. All the best specimens have a slight arch at the loin and the back should not be too short; it should be considerably longer than the height at the withers. The dog should be well ribbed up, with a strong loin and well developed quarters and thighs.*

Stern. *Should be carried well over the back after the manner of the tail of the Chow. All Thibetan dogs carry their tails in this way, and a low carriage of stern is a sign of impure blood.*

Coat. *Should be heavy, of good length and very dense. There should be a strong growth on the skull, falling on both sides. The legs should be well clothed right down to the toes. On the body, the hair should not reach to the ground, as in a show Yorkshire; there should be a certain amount of daylight. In general appearance the hair should convey the idea of being much harder to the eye than it is to the touch. It should look hard, straight and strong, when to the touch it is soft, but not silky. The hair should be straight with no tendency to curl.*

Colour. *Black, dark grizzle, slate, sandy, or an admixture of these colours with white.*

Size. *About 10 in. or 11 in. height at shoulder for dogs, and 9 in. or 10 in. for bitches."*

Liite 4

Lhasa apsojen rekisteröintimäärät Yhdysvalloissa (taulukossa USA) vuosina 1936-2009 ja Iso-Britanniassa (taulukossa GB) vuosina 1980-2009

Vuosi	USA	Vuosi	USA	Vuosi	USA	GB	Vuosi	USA	GB
		1950	44	1970	6 014		1990	24 024	2 890
		1951	29	1971	9 671		1991	23 543	2 731
		1952	79	1972	12 236		1992	20 616	2 713
		1953	56	1973	15 071		1993	17 124	2 785
		1954	68	1974	17 692		1994	14 504	3 130
		1955	71	1975	18 791		1995	12 060	3 120
1936	14	1956	119	1976	21 145		1996	7 220	3 475
1937	18	1957	146	1977	22 354		1997	7 034	3 305
1938	3	1958	193	1978	22 330		1998	6 807	3 283
1939	25	1959	212	1979	22 714		1999	6 115	3 272
1940	42	1960	245	1980	24 477	252	2000	8 122	3 152
1941	15	1961	316	1981	25 424	787	2001	6 584	2 838
1942	21	1962	320	1982	25 945	1 058	2002	5 259	3 152
1943	17	1963	438	1983	27 087	1 360	2003	4 410	3 264
1944	3	1964	598	1984	27 910	1 386	2004	4 316	3 641
1945	26	1965	859	1985	28 274	1 500	2005	3 921	3 927
1946	21	1966	1 110	1986	29 556	1 504	2006	3 326	4 197
1947	42	1967	1 657	1987	31 685	1 510	2007	2 760	4 899
1948	25	1968	2 400	1988	30 194	1 794	2008	2 020	4 940
1949	22	1969	3 544	1989	28 810	2 860	2009	1 932	4 724

Liite 5 a

Vuonna 2019 lhasa apsoille suunnatun terveystarkastuksen kysymykset:

- koiran sukupuoli ja syntymäaika
- **Luonne:**
 - Miten koirasi suhtautuu vieraisiin ihmisiin tai tilanteisiin? (vastausvaihtoehdot: ystävällisesti, avoimesti, välinpitämättömästi, hieman varautuneesti, pelokkaasti, vihaisesti)
 - Vastaako koirasi luonne odotuksiasi lhasa apson luonteesta? (vastausvaihtoehdot: kyllä, ei)
 - Kuvaile tarkemmin koirasi luonnetta! (ei valmiita vastausvaihtoehtoja)

Viat ja ominaisuudet:

- Onko koirallasi todettu joku seuraavista: kivesvika, napatyrä, häntämutka, purentavika, kirsikkasilmä, allerginen useille ruuille, hiiva, saksipurenta, alapurenta, vaalea kirsu, kollapsia, perinnöllinen kaihi molemmissa silmissä, vanhemmuuteen ilmennyt nivelrikkoa, kohtutulehdus, virtsakiviä, hormoniperäinen allergia, kuivasilmä, hammaspuutoksia?
- Onko koirasi terveydentila yleisesti ottaen (vastausvaihtoehdot asteikko 1-5)?
- Onko koiraasi käytetty eläinlääkärissä jonkin vian tai sairauden vuoksi (vastausvaihtoehdot kyllä, ei)
- Jos vastasit kyllä, kerro tarkemmin syistä! (ei valmiita vastausvaihtoehtoja)
- Onko koirallasi ilmennyt jotain seuraavista: oksentelua, voimakasta ripulia tai herkkävatsaisuutta, muita ruuansulatusongelmia kuten ilmavaivoja, ei ruuansulatukseen liittyviä ongelmia?
- Onko koirallasi esiintynyt hengityselinten ongelmia kuten reverse sneezing-kohtauksia tai muuta vastaavaa? (vastausvaihtoehdot kyllä, ei)
- Valitse seuraavalta listalta ne sairaudet, joita koirallasi on todettu/epäilty: silmäsairaus, selkäsairaus, ontumista, löysyyttä, allergia, ihosairaus.
- Kerro lisää koirasi sairauksista tai niiden epäilyistä! Miten hoidettu, mikä tilanne on nyt? (ei valmiita vastausvaihtoehtoja)

Purenta ja hampaat

- Millainen koirasi purenta on? (vastausvaihtoehdot: käänteinen saksipurenta, alapurenta, saksipurenta, yläpurenta, vino purenta)
- Hampaat (vastausvaihtoehdot: kulmahampaita puuttuu, kulmahampaiden välissä on 6 alahammasta, hammas- tai muita ongelmia, hammaskiveä, etuhampaita puuttuu)

Turkki ja iho

- Minkä värinen koirasi on? (ei valmiita vastausvaihtoehtoja)
- Valitse seuraavista koiraasi sopivat turkin ominaisuudet: lyhyeksi leikattu, pitkä turkki, ohut turkki, paksu turkki, kevyt tai ilmava turkki, raskas turkki, kova peitinkarva, pehmeä, villava, voimakasakasuinen, hyvin vähän pohjavillaa
- Jos koirallasi on tai on ollut pitkä turkki, onko kyseisen koiran turkki hoidollisesti ollut enemmän työläs vai helppo?

Lisääntyminen

- Onko narttukoirasi saanut pentuja tai uroskoirasi astunut? (vastausvaihtoehdot: kyllä, ei)
- Onko koirasi uros vai narttu, ja oliko astutus normaali vai kenosiemennys?
- Narttusi synnytys oli: normaali, keisarinleikkaus, narttusi ei tullut kantavaksi, muita ongelmia
- Miten narttukoirasi mielestäsi onnistui pentujen hoidossa? (vastausvaihtoehdot 1-5)
- Miten uroskoirasi mielestäsi onnistui astutuksessa? (vastausvaihtoehdot 1-5)
- Oliko astutukset tuloksellisia eli onko uroksellasi jälkeläisiä? (vastausvaihtoehdot kyllä, ei)

Muita kysymyksiä

- Millainen on ollut koirasi vanhuusikä? Onko elämä ollut leppoisaa vai onko ollut vaivoja? Jos on, niin minkä ikäisenä ne alkoivat? (ei valmiita vastausvaihtoehtoja)
- Mikä oli koirasi kuolinsyy?
- Koirasi ikä sen kuollessa?

- Ottaisitko uudeksi koirakasi lhasa apson?
- Haluatko kommentoida, miksi?
- Suositteletko ystävällesi tai sukulaisellesi lhasa apsoa rotuvalinnaksi?
- Muita terveisiä ja ajatuksia?

Liite 5 b

Terveyskysely 2019, lyhennelmä yhteenvedosta, jonka on laatinut Ann-Christine Johnsson. Yhteenvedo on julkaistu kokonaisuudessaan Lhasa apso ry:n jäsenlehdessä Lhasa apso 2/2019.

Lhasa apso ry:n jalostustoimikunta teetti syksyllä 2019 terveystutkimuksen, joka oli avoin kaikille lhasa apson omistajille. Vastauksia saatiin 124 kpl. Kysely jaettiin Facebookin kautta ja lisäksi sähköpostilla niille, joiden sähköpostiosoitteet olivat yhdistyksen tiedossa.

Ensimmäisessä kysymyksessä kysyttiin koiran sukupuolta. Vastaukset jakautuivat hyvin tasaisesti molempien sukupuolten väliin, sillä 48 % vastauksissa kyseessä oli narttu ja 52 % uros.

Seuraavissa kysymyksissä haluttiin kartoittaa erilaisia tekijöitä, jotka liittyvät koiran luonteeseen. Ensin kysyttiin, miten koira suhtautuu vieraisiin ihmisiin tai tilanteisiin.

Suurin osa koirista eli noin 68 %, suhtautuu vieraisiin ihmisiin ja tilanteisiin ystävällisesti ja avoimesti. 24 % koirista suhtautuu hieman varautuneesti vieraisiin ihmisiin ja uusiin tilanteisiin. Rotumääritelmässä luonteesta kerrotaan, että lhasa apso on harkitseva mutta rohkea, älykäs, uskollinen ja miellyttävä seurakoira, joka kiintyy syvästi omiin ihmisiinsä. Se ei ole erityisen miellyttämishaluinen ja pitää usein etäisyyttä vieraisiin. Rodun ei tule olla liian terävä eikä tappelunhaluinen. Lhasa apson luonne on karismaattinen ja hyvin arvokas. Parhaimmillaan se on tyyni ja luotettava koira.

Kysyttiin myös, miten hyvin koiran luonne vastaa omistajan odotuksia rodun luonteesta. Suurin osa vastaajista eli 84 % olivat sitä mieltä, että koiran luonne vastaa omistajan odotuksia. Vastaajilta pyydettiin myös vapaita kommentteja luonteesta ja moni kuvasi rodun luonnetta iloiseksi, aktiivinen, avoin, lapsirakas ja oman arvonsa tunteva.

Haluttiin myös selvittää omistajien näkemyksiä koirien ”viat ja ominaisuudet”. Jotkut rakenteelliset ominaisuudet eivät ole sairauksia, siksi niistä kysyttiin erikseen. Kolme yleisintä ”vikaa” oli napatyra (32 %), purentavika (28 %) ja kirsikkasilmä (17 %).

Lhasa apso elävät pitkän elämänsä melko ongelmitta. Rotu on säilyttänyt alkuperäisen vuoristokoiran karut ja kestävät ominaisuudet. Lhasa apso on ns. alkuperäisrotu, joka on terve, pitkäikäinen ja elinvoimainen. Joskus kuitenkin ilmenee sairauksia, ja niistä haluamme nyt lisää tietoa. Kysyttiin asteikolla 1 (huono) ja 5 (hyvä) omistajan arviota koiran terveydentilasta. 65 % vastaajista olivat sitä mieltä, että koiran terveydentila on hyvä ja 22 % kokivat, että terveydentila on melko hyvä. 63 % olivat kuitenkin käyneet eläinlääkärissä jonkun vian tai sairauden vuoksi.

Avoimissa vastauksissa mainittiin useamman kerran hiivatulehdusta, korvatulehdusta, virtsakiviä, hampaiden putsaus ja poisto sekä kuivasilmäisyyttä. Seuraavaksi esitettiin neljä eri terveydentilaa ja kysyttiin, jos koiralla on ilmennyt näitä ongelmia.

Suurin osa vastaajista eli 62 % ei ollut todennut mitään ruoansulatukseen liittyviä ongelmia koirissaan. Voimakasta ripulia tai herkkävatsaisuutta oli todennut 19 % vastaajista ja oksentelua 26 %.

Seuraavaksi kysyttiin hengityselinten ongelmista. Suurin osa vastaajista eli 65 % ei ollut todennut mitään ongelmia hengityselimissä. Selvitettiin myös mitä sairauksia koirille on todettu tai epäilty. Eniten oli todettu sairauksia, jotka liittyivät voimakkaaseen silmävuotoon tai kyynelkanavien ongelmiin (10 koiraa), allergiaa (10 koiraa), silmänsairauksia (9 koiraa) tai muu (9 koiraa). Eniten epäiltyä (6 koiraa) oli myös voimakkaaseen silmävuotoon ja kyynelkanava ongelmiin liittyen. Vapaissa kommentteissa pyydettiin vastaajia kertomaan koiran nykytilasta ja hoidoista. Suurin osa kommentteista liittyivät ruoka-allergiaan, virtsakiteisiin, kuivasilmäisyyteen tai silmänsairauksiin. Muutama kommentti oli myös liittyen erilaisiin nivelsairauksiin. Seuraavassa kysymyksessä kysyttiin hampaista ja purennasta. Rotumääritelmä sanoo purennasta seuraavaa: ”Yläetuhampaat koskettavat

kevyesti alaetuhampaiden sisäpintaa ts. käännetty leikkaava purenta. Leuat ovat leveät ja etuhampaat mahdollisimman suorassa linjassa. Täysi hampaisto on toivottava."

Suurimmalla osalla on joko käänteinen saksipurenta (46 %) tai alapurenta (41 %). Kartoitettiin myös hampaiden terveyttä yleisesti. Suurimmalla osalla koirista on todettu hammaskiveä (54 %). 36 % koirista on kulmahampaiden välissä 6 alahammasta mutta 30 % koirista puuttuu etuhampaita.

Seuraavassa osiossa selvitettiin turkkiasiaa. Pitkä laskeutuva turkki on lhasa apsolle tyypillinen ja tunnistettava rotuominaisuus. Jos koirallasi on nyt lyhyeksi leikattu turkki, mutta olet hoitanut sitä myös pitkässä muodossaan, niin vastaa seuraaviin ominaisuuksia kuvailemiin kohtiin. Turkin ominaisuuksista kysyttiin ja tähän vastaajat saivat valita useamman ominaisuuden, joka oli listattu kyselyssä. Suurin osa vastaajista (72 vastaajaa) kertoivat, että koira on tällä hetkellä lyhyessä turkissa ja 51 koiraa oli pitkässä turkissa. 55 vastaajaa kertoi, että koiralla on suora turkki ja 36 vastaajaa kertoi, että koiralla on helposti takkuuntuva turkki. Kysyttiin myös, miten vastaaja kokee turkin, jos se on pitkänä, eli 1 tarkoittaa, että turkki on työläs ja 5, että se on helppohoitoinen. Suurin osa oli sitä mieltä, että turkki on ollut helppohoitoinen (30 %) tai suhteellisen helppohoitoinen (20 %). Vastaukset tässä kysymyksessä jakaantuivat aika tasaisesti, joten voidaan todeta, että turkki koetaan hyvin monella tavalla.

Lhasa apso on yleisesti hyvin alkukantainen ja elinvoimainen koirarotu. Seuraavassa muutama kysymys liittyen lisääntymiseen. Jos koiraa ei oltu käytetty jalostukseen, vastaajan ei tarvinnut vastata kuin ensimmäiseen kysymykseen tässä osiossa. Hieman yli puolet koirista ei ole käytetty jalostukseen (57 %). Kaikki jalostukseen käytetyt nartut (n. 43 %) on astutettu normaalisti eli ei ole käytetty keinosiemennystä. 86 % vastaajista kertoivat, että nartun synnytys oli ollut normaali. Vain 10 % kertoi, että oli joutunut turvautumaan keisarinleikkaukseen.

Kysyttiin myös miten narttu hoiti pentuja. 60 % vastaajista olivat sitä mieltä, että narttu hoiti pennut erinomaisen hyvin. Uroksen onnistuminen astutuksessa koettiin myös suurimmaksi osaksi (68 %) erittäin onnistuneeksi. Tämä onnistuminen näkyy myös siinä, että useimmiten narttu tuli myös kantavaksi.

Lopuksi kysyttiin myös koiran vanhuusiästä. Onko elämä ollut leppoisaa vai onko ollut vaivoja? Jos on, niin minkä ikäisenä ne alkoivat? Tähän saatiin 38 vastausta. (vapaita kommentteja) Sana, joka nousi hyvin monta kertaa esille, oli leppoisaa. Tämä tarkoittaa, että koirat ovat saaneet viettää hyviä eläkepäiviä kuten kuuluukin. Kuolinsyynä oli suurimmaksi osaksi vanhuus (18 %) ja muutama oli ilmoittanut, että virtsakivet olivat tukkineet virtsatiehyen. (6 %). Viimeisenä kysyttiin koiran kuolin ikä ja 17 vastaajaa oli ilmoittanut sen. Suurin osa näistä oli yli 11-vuotiaita. Vanhin oli 17-vuotias.

Kun on saanut viettää ihanan elämän lhasa apson kanssa niin selvitettiin myös, ottaisiko vastaaja uudeksi koiraksi lhasa apson. Ihmiset ovat olleet tyytyväisiä rotuun sillä suurin osa, 86 % ottaisivat uudeksi koiraksi lhasa apson. Lhasa apson luonne ja ulkonäkö ovat ne ominaisuudet, jotka vastaajat mainitsivat syiksi, jonka takia ottaisivat uuden lhasa apson. Ne, jotka eivät ottaisivat uutta lhasa apsoa, mainitsivat perusteeksi turkin haasteellisuuden. Suurin osa eli 56 % vastaajista suosittelisivat rotua ystävilleen, jos he kysyisivät heidän arviota. Lopuksi oli mahdollista kirjoittaa terveisiä ja ajatuksia. Muutama kommentti koski turkinhoidon haasteellisuutta ja sitä, että rotua tulisi tuoda enemmän esille.